

UNIVERSITAS

SCIENTIAE
ET
PATRIAE

116

2022

REDAKTORES SLEJA

Ar neatlaidīgu darbu sekmīgi atjaunota *Universitas* regulāra izdošana 3
Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

LIELĀ INTERVIJA

Korporācijas radīs nākamās izcilības, valsts vadītājus, ģeniālus ārstus, diplomātus 4
Intervija ar fil! Jāni Zvēru, *lettonus*
Com! Artūrs Špaks, *lettonus*

P!K! UN S!P!K! jaunumi

P!K! jaunais prezidijs prezidē visu akadēmisko gadu 12
P!K! t/l sekr! com! Artūrs Grigorjevs, *frater arctus*

S!P!K! stiprina sadarbību ar P!K! un FIS! 13
S!P!K! t/l sen! fil! Anda Bekmane, *staburadze*

Konventu jaunumu hronika par 2021. gada rudens semestri 14
Sagatavojusi fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

VĒSTURE

***Daugavietei* un studenšu korporāciju kustībai Latvijā – 100** 16
Fil! Līga Beļicka, *daugaviete*

Pars pro toto – Daugavietei – 100 23
Taut! Linda Siliņa, *daugaviete*

Daugavpils Universitātei – 100 24
DU zinātņu prorektors god!fil! Arvīds Barševskis, *frater arctus*

Latvijas brīvības cīnītājam Gunāram Astram – 90 26
G!fil! Austris Grasis, *frater Academicus*

Vai ir pareizi Gunāru Astru dēvēt par disidentu? 26
Bruno Javoīšs

Pieminekļis G. Astram *Nebaidies* 27

PĒTĪJUMI, ANALĪZE, VIEDOKĻI

19. gadsimta Latvijas kartogrāfiskais mantojums 28
Com! Reinis Vāvers, *frater Academicus*

Roberts Ancāns – buršs un karavīrs 34
Fil! Rūdolfs Rubenis, *latvus*

Sabiedriskās zinātnes projekts par mikroplastmasu Latvijas pludmalēs 38
Fil!fil! Inta Dimante-Deimantoviča, Ilze Valdovska, Gunta Kinta, *selgas*

Spoku stāsti un to stāstīšana 45
Selgas god!fil! Dr. philol. Guntis Pakalns

KORPORĀCIJU DZĪVE

Tā ir svēta vieta, kam jābūt gaismā 48
Valda Zatlera stāsts par Brīvības pieminekļa izgaismošanas fondu
Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Aristotelim pa pēdām 50
Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Aristotelim – 55 52
Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Atjaunota *Selonijas C!Q!* fasāde, ko grezno apgaismojums trikolorā 55
Fil! Kristaps Žideņš, *selonus*

Burši dara alu 56
Stāsts par alus darbnīcu *TEIKA*
Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

JUBILĀRI

***Fraternitas Lataviensis* 95 gadu jubilejas svinības** 58
Fil! Mārtiņš Gode, *frater lataviensis*, com! Armands Strauja, *frater lataviensis*

***Fraternitas Livonica* uz 95 gadu jubileju atjauno savu namu** 61
T/l sen! com! Miks Vilnis, *frater livonicus*

REDAKCIJAS JAUNUMI

***Universitas* abonēšana centralizēti** 62
Com! Rūdolfs Ziņģis, *gersicanus*

FIB!S! un *Universitas* krāsu referātu konkurss 62

AKADĒMISKIE SASNIEGUMI

Jaunie zinātņu doktori 63
Sagatavojusi fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

Valsts augstāko apbalvojumu saņēmēji 66

Sveicam buršus – jaunos Zemessardzes leitnantus 66
Sagatavojis com! Artūrs Špaks, *lettonus*

IN MEMORIAM

2021. gada rudens semestrī mūžībā aizgājušie biedri 67

INTERESANTI

Latvijas karogam un ģerbonim – 100 72
Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

ISSN 2661-5983

Universitātes redkolēģija 2021. gada 18. novembrī.
Foto: com! Rihards Lonskis, *frater lataviensis*

Ar neatlaidīgu darbu sekmīgi atjaunota *Universitas* regulāra izdošana

2013. gadā, sanākot deviņu ieinteresēto korporāciju desmit pārstāvjiem, tika nodibināta darba grupa, kas uzsāka darbu, lai atjaunotu žurnāla *Universitas (U!)* izdošanu. 2014. gadā darba grupa izdeva pirmo atjaunotā žurnāla *U!* numuru (105.). Kopš tā laika tapuši 12 numuri – sagatavotas vairāk nekā 800 lappuses teksta, vidēji 72 lappuses katrā numurā, publicēti 150 autoru raksti.

U! ir neatkarīgs studentu un studenšu korporāciju žurnāls, ko izdod Filistru biedrību savienība (FIBIS!) ar Latvijas Korporāciju apvienības (L!K!A!) finansiālu atbalstu. Šo desmit gadu laikā paveikts nozīmīgs darbs: žurnāls atkal iznāk ik semestri, ikkatra numura saturs ir bagātīgs, un to var saņemt bez maksas jebkurš interesents; esam atjaunojuši abonēšanas sistēmu, lai žurnālu varētu lasīt gan Latvijā, gan ārpus tās, izdevumu saņem arī Latvijas Nacionālā bibliotēka; *U!* reģistrēts kā masu informācijas līdzeklis, tam piešķirts ISSN numurs.

Konceptuālos jautājumus par žurnāla saturu, abonēšanu un sadarbību ar reklāmdevējiem lemj redkolēģija, kas veidojās uz darba grupas pamata, taču ar laiku tās sastāvs mainījās.

Kopš 2018. gada redaktore pienākumus pilda fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*, kurai 2021. gada pavasarī konkursa kārtībā pievienojās arī redaktore vietniece fil! Ilze Zvirgzda, *selga*. Redkolēģiju 2021. gadā pavasarī papildināja arī divi jauni locekļi: com! Roberts Rasums, *lettonus*, un com! Arūrs Špaks, *lettonus*.

Šobrīd redkolēģijā darbojas deviņi locekļi: fil! Dmitrijs Trofimovs, *frater arctus*, fil! Eduards Grigorjevs, *frater imanticus*, com! Rūdolfs Ziņģis, *gersicanus*, fil! Inese Tauriņa, *dzintra*, fil! Ance Saulīte, *spīdola*, un iepriekš nosauktie. Ikviens redkolēģijas loceklis brīvprātīgi līdzdarbojas žurnāla saimnieciskajā un saturiskajā darbā, ieguldot laiku un zināšanas.

Paldies FIBIS! valdei fil! Reiņa Zauera, *lettgallus*, vadībā par kopš 2018. gada žurnālam sniegto *pasipārni* FIBIS! un aktīvu līdzdalību izdevuma saimnieciskās darbības nodrošināšanā.

Žurnāls nav iedomājams bez tā autoriem, tāpēc paldies *U!* ilggadējiem satura radītājiem, kuri ar savu pienesumu un bezatlīdzības darbu *cēluši* šos 12 numurus – sagatavojuši rakstus, ieteikuši tematus, bijuši aktīvi žurnāla atbalstītāji un idejas nesēji.

Paldies mūsu ilggadējiem lasītājiem, kuri gaida ikkatru numuru, pēcāk pauž viedokļus un savā grāmatu plauktā neiztrūkstoši vēlas redzēt katru nākamo *U!* izdevumu. Paldies arī visiem tiem, kuri žurnālu lasa elektroniski un dalās ar to ar saviem draugiem un paziņām.

Redkolēģijas vārdā – *U!* redaktore fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Korporācijas radīs
nākamās izcilības, valsts
vadītājus, ģeniālus ārstus,
diplomātus

Fil! Jānis Zvērs,
lettonus

Foto: Andrejs Nikiforovs, izdevniecība *Žurnāls Santa*

Com! Artūrs Špaks, *lettonus*

Foto: fil! Jāņa Zvēra, *lettonus*, privātais arhīvs

CV

Dzimis 1986. gada 6. maijā Rīgā

DARBA PIEREDZE

2010–šobrīd	TV3 <i>Ziņas</i>
2008–2010	Latvijas Radio
2005–2008	<i>Neatkarīgā Rīta Avīze</i>

IZGLĪTĪBA

2009	maģistra studijas Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē
2004–2008	bakalaura studijas Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē

APBALVOJUMI

2017	Latvijas Žurnālistu asociācijas Žurnālistikas izcilības balva par labāko TV sižetu
2010	Latvijas Žurnālistu savienības apbalvojums <i>Žurnālistikas cerība</i>

Vēsturnieks, kurš katru darbdienas vakaru Latvijas iedzīvotājus informē par aktualitātēm valstī. Rīgas ielās visbiežāk viņu var redzēt braucam ar velosipēdu. Brīvajā laikā muzicē dažādos projektos, uzstājas gan Latvijā, gan ārvalstīs. Joprojām aktīvs buršs, kurš ar baudu rokās ņem rapieri un pauko.

Kā tas nākas, ka vēsturnieks strādā komunikācijas nozarē?

Skolas laikā vēsture man padevās, bija labas atzīmes. Mani interesē vēsture, starptautiskās attiecības, diplomātija. Galvenais iemesls, kādēļ izvēlējos studēt vēsturi, – tiku budžeta grupā. Tajā laikā par komunikācijas zinātnei intereses nebija, loģiska izvēle bija vēsture. Šīs studijas palīdz izprast civilizācijas, cilvēku domāšanas procesus. Ar vēsturnieka grādu var strādāt ministrijās, tas ir universāls diploms, kas daudz kur noder.

Kā nonāci žurnālistikā?

Studiju laikā piestrādāju *Neatkarīgajā Rīta Avīzē*, sāku rakstīt kriminālziņas. Viens no pirmajiem rakstiem

Saņemot Latvijas Žurnālistu savienības apbalvojumu Žurnālistikas cerība 2010. gadā.

Kadrs no darba ikdienas – ar TV3 Ziņu kolēģi Kristīni Žildi-Krēvicu, informējot par 2013. gada pašvaldību vēlēšanām.

bija par traģisku ugunsgrēku Mežaparkā, kur pa logu izlēca vairāki cilvēki. Palika dzīvs tikai viens puika. Sāku to pamatīgāk pētīt, un tad man piedāvāja palikt laikrakstā. Es darbu varēju apvienot ar studijām, un tas kļuva par manu pamata nodarbošanos.

Vēsturnieka lauciņā nemaz nedarbojies?

Daudz par vēstures tēmām esmu rakstījis žurnālam *Klubs*, TV3 *Ziņām* veidojis daudzus sižetus par čekas maisiem, partizāniem. Žurnālistikas sfērā ar vēsturi bieži nākas saskarties.

Kā nonāci *Lettonia*?

Vēstures un filozofijas fakultātē ieraudzīju plakātiņu, ka vecākā studentu korporācija *Lettonia* uzņēma biedrus. Vispār par korporācijām ieinteresēja klasesbiedrs, kurš pats darbojās citā korporācijā. Pirms tam biju aizgājis uz viesu vakariem *Talavijā* un *Fraternitas Lettica*. *Lettonia* man iepatikās vairāk, tādēļ arī tur paliku.

Tavā ģimenē un dzimtā neviens nav saistīts ar korporācijām. Kā viņi uztvēra, ka esi tādā organizācijā?

Visiem bija interesanti. Tajā laikā (2004. gadā) nebija daudz informācijas par korporācijām. Biju students, darīju savas lietas, nevienu baigi neinteresēja, ka esmu šajā organizācijā. Sāku stāstīt par to, kas tur notiek, pēc tam ievācos dzīvot CIQ! pieejamā istabiņā, un ģimene to uztvēra pozitīvi!

”

Televīzija ir pakļāvusi pārējos medijus, televīzija ir karaliene.

Neatkarīgajā *Rīta Avīzē* darbojies trīs gadus, pēc tam divus gadus Latvijas Radio. Kopš 2010. gada esi TV3 žurnālists. Kādēļ visilgāk esi saistīts ar televīziju?

Televīzijā stāstu var izstāstīt ar spilgtiem videomateriāliem. Lai gan agrāk nodalījums bija spilgtāks – laikrakstā tikai rakstīja, radio bija tikai balss, šobrīd visi mediji cenšas veidot arī video materiālus. Nosacītais televīzijas formāts ir pārņēmis arī citus medijus. Cilvēkiem informāciju vieglāk uztvert, ja ir vizuāls materiāls, nevis klausīties audio formātā. Agrāk dokumentālās filmas bija stundu garas, tagad ir pat tikai 15 un 5 minūšu ilgas. Tik ilgi skatītājs var noturēt uzmanību. Videoformāts mainīja to, kā cilvēki uztver informāciju sev apkārt, cik lielā ātrumā informācija nonāk līdz skatītājiem. Jebkurš var kļūt par video satura veidotāju. Televīzija ir pakļāvusi pārējos medijus, televīzija ir karaliene.

Ja jebkurš var veidot video saturu, tad televīziju var patērēt mazāk, bet vairāk laika veltīt citām platformām?

Televīzija no tradicionālās kastes, kas nolikta istabas vidū, pārceļas uz mobilajiem telefoniem, planšetēm,

viedpulksteņiem. Domāju, ka televīzija nekur nepazudīs. Mainīsies rīks, caur kuru informāciju uzņems. Gan TV3 raidījums *Bez Tabu*, gan TV3 *Ziņas* ir lieli zīmoli, kam cilvēki uzticas. Jebkurš var veidot saturu, taču ne jebkurš var to veidot pietiekami profesionālu, interesantu, labi iepakotu un uzticamu.

Ar kādiem izaicinājumiem jārēķinās tavā darbā?

Pēdējais gadījums bija, kad man no rīta piezvanīja un vaicāja, vai vēlos braukt uz pierobežu Polijā, kur ir bēgļu krīze. Varēju teikt *jā* vai *nē*. Tajā laikā man tas šķita interesanti, aizbraucām, uztaisījām sižetus. Nointervējām

”

Domāju, ka televīzija
nekur nepazudīs.
Mainīsies rīks, caur
kuru informāciju
uzņems.

”

Ja man piedāvā
avantūras, neatsakos.

migrantu, kura meitu bija sakodis suns, viens migrants bija centies septiņas reizes šķērsot robežu, peldējis pāri upei. Tā pilnīgi negaidīti atrados situācijā, kas pat prātā nenāca. Šis darbs ir neparedzams, bet visu var saplānot, visu var sarunāt. Ja gribi, lai darbs būtu ar pārsteigumiem, tas tāds būs, ja gribi to stabili, tad vari būt žurnālists, kurš veido sižetus tikai no parlamenta. Visai paredzams, ka viņu nesūtīs uz ārzemēm. Esmu universāls, strādāju vairākos lauciņos. Ja man piedāvā avantūras, neatsakos.

Kādos karstajos punktos vēl esi bijis?

Biju Libānā bēgļu krīzes laikā. Mūs tur aizturēja drošības policija, pāris stundas pavadījām izolatorā. Arī Sicīlijā esmu bijis. Runāju ar robežsargiem, kuri stāstīja, ar kādiem paņēmieniem bēgli nonāk Itālijā. Redzējām bēgļus, kuri tur ubago. Sievietes no Āfrikas valstīm tika ievilinātas Eiropā, kur viņām nācās nodarboties ar prostitūciju, lai atmaksātu ceļu. Biju arī Parīzē, kad tur notika terorakti saistībā ar *Charlie Hebdo*, un toreiz

Pirms pandēmijas ar sievu Gundegu un *lettoņu* saimi Kalpaka ballē.

Viens no septembra svarīgākajiem notikumiem – Aristoteļa svētki.

blakus kvartālā tika sagrābti ķīlnieki. Jā, tas bija bīstami, bet visapkārt dežurēja bruņoti policisti. Dzirdējām sprādzienu, bet tikmēr citā kvartālā cilvēki mierīgi sēdēja un dzēra kafiju. Skatoties ziņas par šo notikumu, varētu šķist, ka visi iedzīvotāji noteikti sēž mājās, bet nē – norobežots bija tikai viens kvartāls, pārējā pilsētā turpinājās dzīve.

Ar kuru sižetu tu pats lepojies?

2017. gadā saņēmu Latvijas Žurnālistu asociācijas izcilības balvu. Veidoju sižetus par Rīgas domes *rēgu* kantoriem. Toreiz mērs bija Nils Ušakovs. Domē bija izveidotas vairākas savādas iestādes, lai varētu tērēt pašvaldības līdzekļus – it kā komandējumiem, it kā dažādu iekārtu, mēbeļu pirksanai. Aizbraucām uz hoteli, kur bija reģistrēti daudzi šie *rēgu* kantori, protams, tur nekā nebija.

Kā Covid-19 laikā mainījusies tava darba ikdiena?

Intervijas pārsvarā notiek attālināti. Viss saplūdis vienā laika plūduumā, agrāk bija vairāki spilgti notikumi, skandāli. Tagad Covid-19 pārņēmis visu ziņu telpu. Neskaitot bēgļu krīzi.

Tev patīk strādāt no mājām?

Jā! Nav slikti. Īpaši ņemot vērā, ka birojā visu dienu būtu jāšēž maskā.

Ir sabiedrības daļa, kas saka, ka žurnālisti ir nopirkti, apzināti sabiezina krāsas, lai iebiedētu cilvēkus. Kaut par to pašu Covid-19.

Kopā ar sievu karteļa brāļu tālavu rīkotajā operas apmeklējumā.

Abū Dabī tuksnesī, iejūtoties vietējo ādā.

”

Katram pašam ir izvēle, kam viņš grib ticēt.

Šajā rudenī tieši veidoju īsu dokumentālo stāstu par cilvēkiem, kuri sākotnēji noliedza Covid-19, bet tad saslima paši un savu viedokli mainīja. Jautājumos par kovidu uzticamies ekspertiem, zinātnēi, nevis homeopātijai, zilajiem graudiņiem, pūšlotājiem un ūdens virpuļotājiem. Oficiālie mediji uzticas speciālistiem, bet ir gana daudz *Facebook* lapu, kas citē astrologus, dziedniekus. Katram pašam ir izvēle, kam viņš grib ticēt.

Kad savā *facebook.com* lapā ierakstīji, ka meklē cilvēkus šim dokumentālajam stāstam, varēja lasīt ne pārāk pieklājīgus komentārus.

Es šiem komentāriem pieeju ar profesionālu interesi un esmu pateicīgs, ka tādi ir. Tas parāda konkrētas sabiedrības daļas viedokli un bieži vien arī izglītības līmeni un dzīves uztveres prizmu, kādas manā informācijas burbulī bieži vien iztrūkst. Un galvenais – neiesaistos bezjēdzīgās diskusijās ar *trolliem*.

Ar TV3 operatoru Sergeju Medvedevu Sīrijā, kad tur plosījās karš.

Kā ir mainījušies cilvēku paradumi attiecībā uz televīzijas skatīšanos?

Skatās vairāk. Sevišķi mājāsēdes laikā. Visi grib uzzināt, kad un kādi būs ierobežojumi, atvieglojumi, kas notiks ar skolām. Tādēļ mediju darbs ir svarīgs, lai neizplatītos dezinformācija, muļķības. Zinām, ka atsevišķi politiķi izplata *fake news* sociālajos tīklos, lai radītu neuzticību zinātniekiem, mediķiem, ekspertiem.

Kādas izaugsmes iespējas tu redzi savā darbā?

Man patīk, ka žurnālista amats ir diezgan brīvs, to var

Libānā, kur toreiz mīta milzīgs skaits sīriešu bēgu.

”

Globāli tas ir liels trieciens visām organizācijām, kuru biedri pulcējas klātienē.

Būs liels izaicinājums pēc tam visiem savākties kopā.

apvienot ar citām lietām, tas ir gana radošs darbs. Par saviem ceļojumiem bieži vien rakstu žurnālam *Klubs*. Man atliek laiks arī citām aktivitātēm, mani apmierina šī profesija.

Kā konventiem turpināt darbu ierobežojumu laikā?

Lettonia notiek attālinātie konventi. Kad drīkst pulcēties, pulcējamies. Domāju, ka šie ierobežojumi nebūs mūžīgi, cilvēki aizvien vairāk vakcinējas. Vīruss tiek iespiests stūrī, un dzīve atgriezīsies normālās slīdēs. Šis laiks jaunajiem fukšiem ir bijis dīvains. Tie, kuri dzīvo C!Q!, nu ir kļuvuši par vienu mājsaimniecību, satuvinājušies vēl vairāk. Globāli tas ir liels trieciens visām organizācijām, kuru biedri pulcējas klātienē. Domāju, ka daudzi ir atsvešinājušies no korporācijām, sapratuši, ka bez tām var iztikt. Būs liels izaicinājums pēc tam visiem savākties kopā.

Ko atceries par savu fukšu laiku?

Man patika bēgšanas, vizītes pie citām korporācijām, īpaši maijkomeršu svinēšana Tartu, kad tradicionāli braucam ar kuģīti, viesojamies pie karteļa brāļiem *Fraternitas Estica*.

Kā atšķiras fukši tavā laikā un tagad?

Kad 2004. gadā tiku uzņemts *Lettonia*, jaunieši bija kautrīgāki, bez ambīcijām, mierīgāki. Tagad, aprunājoties ar jaunajiem fukšiem, atklājas, ka viņiem jau ir konkrēti dzīves mērķi, viss ir izplānots. Mūsdienās cilvēki ir gudrāki, attīstītāki. Esmu patīkami pārsteigts par Latvijas jauniešiem. Viņu spriešanas spējas ir krietni pārākas par manām tajā vecumā. Es nezināju, ko darīšu, vienkārši dzīvoju, šobrīd daudziem pret dzīvi ir ļoti nopietna attieksme.

Kopā ar fil! Jāni Svili ciemos pie karteļbrāļiem *Fraternitas Estica* Igaunijā.

Uzstājoties blūza festivālā Itālijā.

Plašā buršu saimē pie pirmajām *Lettonia* mājām Tērbatā.

Kādus amatus ieņēmi konventā?

Esmu bijis līš!, līš!, paukmaģistrs, oldermanis, bibliotekārs. Kad biju oldermanis, braucām uz Vašingtonu svinēt *Lettonia* jubileju, tas bija ļoti iespaidīgi.

Kādas tradīcijas tev ir īpaši tuvas?

Man ir svarīgs viss kopums, nevis kaut kas viens. Tradīcijas ir rāmis, kurā visi darbojas, būtiskākais ir gars, tā ģimeniskā sajūta. Viena no interesantākajām tradīcijām ir paukošana, kas atšķir korporācijas no citām organizācijām. Dziedāt dziesmas, dzert alu, lasīt referātu var arī cītur, mums ir svarīgi paukot. Ja nepieciešams, par saviem vārdiem varam atbildēt ar rapieri rokās. Tas studentu korporācijām dod tādu īpašu burvību.

Kāda, tavuprāt, ir korporāciju loma 21. gadsimtā?

Latviešu studentiem nepieciešams *tīkloties*, sastapt domubiedrus, veidot kopīgus projektus, atrast draugus. Galvenā korporāciju loma – celt labāku Latviju. Studentiem tagad ir tūkstošiem iespēju, ko darīt. Tas ir liels izaicinājums šīm organizācijām – noturēt jauniešu interesi. Domāju, ka

”

Galvenā korporāciju loma – celt labāku Latviju.

”

Ja nepieciešams, par saviem vārdiem varam atbildēt ar rapieri rokās.

korporācijas noteikti turpinās pastāvēt, radīs nākamās izcilības: valsts vadītājus, ģeniālus ārstus, diplomātus.

Tu brīvajā laikā muzicē dažādos žanros. Kā tas sākās?

Skolas gados man iepatikās ģitāras skaņas. 14 gadu vecumā, strādājot arheoloģiskajos izrakumos, dabūju simt latu, kas bija ļoti liela nauda. Nolēmu nopirkt ģitāru. Man patīk arī smagā mūzika, esmu spēlējis blūzu, nāves metālu, pankroku. Tas arī ir veids, kā iepazīties, komunicēt ar cilvēkiem. Esam bijuši tūrēs Baltkrievijā, Meksikā. Spēlēt koncertā, kur ārdās simt meksikāņi, ir ļoti uzlādējoši.

Kādu podkāstu tu ieteiktu noklausīties?

Es neaizraujos ar podkāstiem, bet izvēlos skatīties izglītojošus *YouTube* video.

Kādu dziesmu iesaki klausīties, lasot šo žurnālu?

Klausieties Mārtaņa Brauna mūziku, grupu *Sīpoli!*

ESIZEMESSARGS.LV

**PIESAKIES!
ZVANI
1811**

**ESI DROŠS
ESI ZEMESSARGS**

P!K! jaunais prezidijs prezidē visu akadēmisko gadu

L!T!K! Rīgas Latviešu biedrības namā 2021. gada 2. oktobrī. No kreisās: P!K! t/l sen! com! Sergejs Parvatkins, P!K! t/l sekr! com! Artūrs Grigorjevs, P!K! t/l vicesen! com! Vadims Mežeckis, fil! Vladimirs Voicehovskis.

P!K! t/l sekr! com! Artūrs Grigorjevs, *frater arctus*
Foto no *Fraternitas Arctica* arhīva

2021. gada rudens semestrī prezidēšanu P!K! uzsāka *Fraternitas Arctica*. P!K! t/l prezidija sastāvs: t/l sen! com! Sergejs Parvatkins, t/l vicesen! com! Vadims Mežeckis, t/l sekr! com! Artūrs Grigorjevs.

2021. gada 7. septembrī *Fraternitas Arctica* pārņēma prezidēšanu P!K! no *Fraternitas Vanenica*, un, sākot ar *arktiem*, pirmo reizi P!K! vēsturē prezidēšana ilgs vienu akadēmisko gadu, nevis tikai semestri. "Stājoties P!K! priekšgalā, saprotam, ka šis būs ne tikai interesants, bet izaicinājumu pilns termiņš, jo sarežģītā un nestabilā situācija ar Covid-19 pasaulē un valstī būtiski ietekmē ierasto buršu dzīvi. Mums kā prezidējošai korporācijai būs jādara viss, lai nodrošinātu veiksmīgu un ražīgu P!K! darbu," uzskata P!K! t/l sen! com! S. Parvatkins.

Jauno semestri P!K! uzsāka optimistiskā noskaņojumā, jo iepriekšējie semestri, ko Latvijas korporāciju kopiena pavadīja pandēmijas un ierobežojumu apstākļos, sekmēja nepieciešamās pieredzes gūšanu, lai darbu organizētu attālināti. Arī 2022. gada pavasara semestrī, tāpat kā iepriekšējos četrus semestrus, P!K! darbs norisināsies attālināti, tomēr sekosim līdzīgai epidemioloģiskajai situācijai.

Centrālais aizvadītā semestra pasākums noteikti bija mūsu organizētais L!T!K!, kas notika 2021. gada 2. oktobrī Rīgas Latviešu biedrības namā. Komeršs notika pēc *Fraternitas Vanenica* tradīcijas, un tas pulcināja buršus no daudzām Latvijas studentu korporācijām. L!T!K! bija ļoti gaidīts pasākums, jo varēja satikties burši samērā lielā sastāvā, gandrīz 90 cilvēku.

Akadēmiskā gada beigās ceram uz dalību 2022. gada B!T!K!, ko organizē studentu korporācija *Curonia Goettingensis* Vācijā. Komerša norise plānota Heidelbergā. Provizoriskais norises laiks ir šī gada maija beigas, bet nestabilās epidemioloģiskās situācijas dēļ organizētāji atturas no jebkādiem konkrētiem apgalvojumiem. **U!**

L!T!K! dalībnieki komerša oficiālajā daļā.

Alus kauss un nelielas dāvanas komerša dalībniekiem – fil! Dmitrija Trofimova veidotā *couleurkarte* un dziesmu grāmatīņa.

S!P!K! t/l prezidijs (*Staburadze*), uzsākot prezidēšanu. No kreisās: t/l vicesen! taut! Kristīne Valtere, t/l sen! fil! Anda Bekmane, t/l sekr! taut! Anna Anita Cīrule.

S!P!K! stiprina sadarbību ar P!K! un F!S!

S!P!K! t/l sen! fil! Anda Bekmane, *staburadze*
Foto: taut! Anda Marta Babre, *staburadze*

S!P!K! prezidija maiņa 2021. gada 8. septembrī notika Zintas korporācijas dzīvoklī klātienē, kad par prezidējošo korporāciju S!P!K! kļuva *Staburadze*. Zīmīgs brīdis bija ne tikai tāpēc, ka notika prezidija maiņa, bet arī tāpēc, ka tā bija pirmā tikšanās klātienē pēc ilgstošas darbības attālināti.

Uzreiz gan konventā lēmām, ka S!P!K! darba konventus turpināsim vadīt attālināti. Primārais iemesls, protams, epidemioloģiskā drošība. Sekundārais – tiek ietaupīts laiks, lai dotos uz S!P!K! konventu klātienē: pabeidzot darba dienu, var mierīgi un nesteidzīgi doties mājās, vai tās, kuras strādā no mājām, var iziet pastaigā, *izvēdināt galvu* un ar jauniem spēkiem ķerties pie S!P!K! jautājumu risināšanas.

Kopumā 2021./2022. akadēmiskais gads iesākās mierīgi. Prezidijam vairāk nācās risināt dažādus administratīvos uzdevumus, piemēram, LR Uzņēmuma reģistrā noformēt nepieciešamos dokumentus, lai apstiprinātu S!P!K!

statūtus. Pēc nianšu precizēšanas tas arī veiksmīgi tika izdarīts.

Semestra laikā tika nodibināta laba sadarbība ar P!K!. Esam vairākkārt attālināti tikušies, lai apspriestu jautājumus, kuros jāsaprot abu jumta organizāciju viedokļi. Pat ja kādā jautājumā nebūtu vienota viedokļa, vēlamies, lai, pārstāvēt studentu un studenšu korporācijas, konkrētais jautājums savā starpā būtu pārspriests. Viena no aktualitātēm, ko šobrīd esam uzsākuši risināt, – 2022. gada B!T!K!, jo no organizatoriem saņemti jautājumi, kas jāprecizē.

Esam tikušās ar Studenšu korporāciju filistru savienību (F!S!), lai iepazītos ar valdi un arī šogad turpinātu tradīciju organizēt kopīgu konferenci. Jau novembrī apspriedām potenciālās tēmas un aptaujājām studenšu korporāciju saimi par tām. Vairākums balsoja par mūžilgo mācīšanos – tēmu, kas šobrīd ļoti aktuāla, jo cilvēka mūža vairs nepietiek ar vienu profesiju. Šo tēmu tad arī konferencē dzirdēsim, un cerams, ka ikviens tajā radīs ko jaunu un vērtīgu.

Konventu jaunumu hronika par 2021. gada rudens semestri

Lettonia

2021. gada 2. semestrī laista klajā grāmata *Album Lettonorum*. Savulaik izdoti vairāki šādi korporācijas biedru biogrāfijas krājumi (1912., 1930. un pēdējais 1988. gadā trimdā). Par godu korporācijas 150 gadu jubilejai, kas bija 2020. gadā, izveidots šis krājums, kurā apkopotas biogrāfijas par *Lettonia* pirmajiem 100 gadiem (līdz 1970. gadam) – par biedriem, kuriem *Lettonia* 150 gadu jubilejā aiz muguras jau vismaz 100 semestri korporācijā.

Fraternitas Arctica

Noticis internais literārais vakars, tēma – *Polijas vēsture*. 2021. gada 4. septembrī *Frat! Arctica* pārstāvji apmeklēja lietuviešu studentu korporācijas *RePublica* 20. gadadienai veltītu pasākumu. 2021. gada 7. septembrī pārņemta prezidēšana P!K!

Selonija

Uzņemti septiņi jauni krustdēli. Pabeigti vērienīgi korporācijas nama fasādes remonta un atjaunošanas darbi un izveidots ārējais apgaismojums *Selonijas* krāsās (skat. rakstu 55. lpp.).

Talavija

Galvenā uzmanība veltīta nama rekonstrukcijas noslēgumam. Oktobra sākumā notika neliels komeršs un krāsu konvents; tiesības nēsāt krāsas ieguva divi jauni krāsneši. Uzņemti trīs zēni un nolasīti četri referāti. Tēmas: *Atjaunojamie energoresursi Latvijā; Kiberdrošība; Loģistika un Covid-19 ietekme uz transporta nozari; Popmūzikas četri akordi*.

Latvia

Korporācija gatavojas 105 gadu jubilejai, kas notiks 2022. gada 2. semestrī. Fil! Rūdolfs Rubenis piedalījās *LU Jauno tehnoloģiju un inovāciju dienā 2021* un prezentēja pētījumu *Latvijas Universitātes karogs: izcelsme un simboliskā nozīme*. Fil! Marats Golovkins pēta aktuālu problēmu *Tiesību institūtu piemērošana kryptoaktīviem*. 2021. gada 13. oktobrī organizēts literārais vakars *Finanšu pratība mūsdienās* kopā ar *Staburadzi*.

Ventonia

Uzņemti pieci fukši. Nolasīti divi referāti. Tēmas: *Totalitārisma morāle un tikumība; Ēdināšanas uzņēmumu un ēdienu piegādes tendences pasaulē un Latvijā*. 104 gadu jubilejas komeršs svinēts 19. novembrī sešās grupās: Jelgavā, Dobelē, Liepājā, Saunagā, Madonā un Sabilē.

Tervetia

Norit aktīva gatavošanās korporācijas simtgades jubilejai (2022. gada pavasarī), strādājot kopā, lai korporācijas telpas, biedri un gars būtu spožs. Ministru kabineta balvu saņēmis diriģents *Tervetia* g!fil! Edgars Račevskis. Uzņemti pieci sparīgi juniori.

Beveronija

Beveronija aktīvi gatavojas simtgades jubilejai 2022. gada 1. semestrī. Uzņemts viens krustdēls. Notika diskusiju vakars par tēmu *Covid-19 vakcinācijas datu analīze, efektivitāte un jaunākie pētījumi*.

Philyronia

Novadīts literārais vakars, kurā z! Daniels Kaģis aizstāvēja referātu par *Lean* filozofiju.

Fraternitas Metropolitana

Novadīts literārais vakars, tajā kr! Mārtiņš Mežulis (LU) nolasīja referātu *Matemātiskā modelēšana*.

Fraternitas Lataviensis

Septembrī nosvinēta *Lataviensis* 95 gadu jubileja (skat. aprakstu 58. lpp.). Uzņemti četri fukši. Notikuši vairāki literārie vakari: z! Eduarda Krusta krāsu referāts *Latviešu leģionāru un mežabrāļu legalizēšanās un filtrācija pēckara laikā; Mediķa stāsti Covid-19 frontē* (com! Kārlis Klētnieks); *Vīrišķā veselība* (ārsts fil! Kārlis Mičulis).

Fraternitas Livonica

Korporācija atzīmēja 95 gadu jubileju, kas risinājās tiešsaistē. Uzņemti divi fukši. Novadīti trīs literārie vakari. Tēmas: *Ādolfs Alunāns – latviešu teātra tēvs; Cilvēks un vīruss – kā sadzīvot?* Atjaunota nama (Veru iela 6) fasāde (skat. rakstu 61. lpp.). Nama atjaunošanu organizēja fil! Andris Tauriņš, F!B! priekšsēdētājs. Lepojamies ar mūsu fil!fil! Ugu Dumpi un Raimonu Sīmani, kuri ieguldījuši ievērojamu darbu Covid-19 izpētē.

Fraternitas Imantica

Atjaunināta mājaslapa www.imantica.lv. Aktīvi risinās diskusijas un plānošanas darbi 75 gadu jubilejas pasākumam, kas notiks 2022. gada maijā.

Gersicania

Šobrīd rit gatavošanās *Gersicania* (un visu Vācijā dibināto konventu) 75 gadu jubilejai, kas notiks pavasarī. Uzņemti divi fukši, kā arī notikuši trīs viesu vakari un viens literārais vakars. Pabeigts remonts burgā.

Daugaviete

Nosvinēta *Daugavietes* 100 gadu jubileja (skat. rakstu 23. lpp.). Aizvadīti seši literārie vakari par tēmām: *Daugavietes simtgadi gaidot*, *Dziesmotā viktorīna*, *Apdraudētais Latvijas arheoloģiskais mantojums*. Kopā ar *varavīksnēm* tika rīkots literārais vakars par godu mūsu godfil! Annas Brigaderes 160. dzimšanas dienai; noticis arī digitālais sarunu vakars, kā arī vēl šajā semestrī fil! Dmitrijs Trofimovs, *frater arctus*, uzstājās ar stāstījumu *Studentu dziesmu grāmatas jeb kantikumi*.

Gundega

Rudens semestrī uzņemtas piecas meitenes. Krāsu konventā uzņemta viena jauna komiltone un četras *gundegas* filistrējušās. Viesu vakaru tēmas: *kas ir Gundega, ko nozīmē būt gundegai, kāda ir ikdiena korporācijā*; iepazīstināšana ar fil! Elīnas Novadas uzņēmumu *Svaigi.lv*. Notikuši pieci literārie vakari. Tēmas: *Kā mākslas valodā tiek attēlotas klimata pārmaiņas*; *Kāda ir valodas nozīme darbā un ikdienā*; *Kā uzkāpt Everestā*; *Ko jau zinām un kādas ir nākotnes prognozes par koronavīrusu SARS-CoV-2*, kā arī attālināti viesojās eksprezidents Valdis Zatlers ar stāstu par Brīvības pieminekļa izgaismošanas projektu (apraksts 48 lapā). *Gundegas* kopīgi gājušas pārgājienā pa Baldones apkārtni.

Dzintra

Uzņemtas četras meitenes. Atjaunota *dzintru* mājaslapa www.dzintra.lv. Notikuši vairāki literārie vakari. Tēmas: *Dzintras pirmsākumi caur biedru portretiem*, prezentācijas par *Dzintru*; *Vaska kodes produkti*.

Imeria

Uzņemtas piecas meitenes, tai skaitā arī ārzemēs studējoša meitene. Goda virsdiriģentes amatā nākamajos Vispārējos latviešu Dziesmu un Deju svētkos Rīgā 2023. gadā iecelta Anglijas kopas fil! Lilija Zobena. *Imerietēm* ir jauna internā mājaslapa. Aizvadīti daudzi literārie vakari, tiekoties ar prof. Dr. iur. Sanitu Osipovu, asoc. prof. Dr. med. Raimondu Šimani, *frater livonicus*, gan ar dažādu jomu

speciālistēm un zinātniecēm, tostarp mūsu biedrēm.

Selga

Piecu literāro vakaru tēmas veltītas vides jautājumiem saistībā ar *Selgas* 95 gadu jubilejas atzīmēšanas ietvaros uzākto mikroplastmasas kartēšanas projektu Baltijas jūras piekrastē. Pieaicināti vieslektori, kuri savā darbībā veicina sabiedrības izpratni par vides piesārņojumu, mudina mainīt paradumus, – ilgtspējīgi ražotāji un dažādu vides kustību pārstāvji. Rudens semestrī trīs audzināšanas stundu laikā veikts atskats uz *Selgas* darbību pēc dibināšanas, trimdas laikā un pēc atjaunošanas, runājot par mazāk zināmiem vēstures faktiem, skatot neredzētas fotogrāfijas, kā arī klausoties intervijas ierakstu ar fillidib! Ernu Priedi-Jansoni. Ieraksts iegūts, pateicoties fil! Leldei Neimanei, *varavīksne*. 2021. gada 19. novembrī *Selga* kopā ar Latvijas Hidroekoloģijas institūta pārstāvjiem piedalījās ANO Okeāna desmitgades ietvaros veidotā pasākumā *Microplastics on our beaches: bringing citizens closer to science*. No rudens semestra pieejama atjaunotā mājaslapa www.selga.lv.

Gaujmaliete

Notikuši trīs literārie vakari par šādām tēmām: *Vakcīnas – no idejas līdz ražošanai* (ārsts Arnis Strods); *Stāstījums par gaujmalieti* (fil! Inguna Ukenābele, *gaujmaliete*); *Kad nevar nerakstīt jeb drāma kā terapija* (Inese Tālmāne).

Varavīksne

Novembra sākumā *Varavīksne* piedalījās Polijas studenšu korporācijas *Plateria Varsoviensis* dibināšanas komeršā un sveica to otrajā gadadienā. Prieks, ka poļu studentes ielikušas labus pamatus sekmīgai darbībai nākotnē!

Sororitas Tatiana

Notiek gatavošanās korporācijas 90 gadu jubilejai. Uzņemtas divas meitenes. Novadīti trīs literārie vakari par tēmām: *Saha sire – Jakutija*; *LR muitas vēsture* (ar ekskursiju RTU Muitas muzejā); *Korporāciju nozīme mūsdienu sabiedrībā*.

Spīdola

Uzņemtas trīs meitenes. *Spīdola* tika pārstāvēta TV erudīcijas spēlē V.I.P. Novadīti vairāki literārie vakari, tai skaitā viens par tēmu *Socionika* (vieslektore Evija Čeprova).

Zinta

Atzīmēta *Zintas* dibināšanas Latvijā 29. gadadiena, kopīgi vakariņojot restorānā *Gutenbergs* un apmeklējot koncertu Rīgas Domā *Bahs, Brukners, Britens, Liepiņš*. Kopīgi apmeklēja Dailes teātra izrāde *Smilģis*. Notikuši vairāki literārie vakari. Tēmas: *Veselīga uztura principi*; *Bērnu rotaļlaukumu vēsture un to nozīme*; *Kritiskā domāšana digitālajā pasaulē* (domubiedru grupas *SkeptiCafe* pārstāve Ieva Feldmane-Walmsley); *Ziemas saulgriežu tradīcijas* (LMA etnomuzikoloģijas studente Diāna Logina).

Staburadze

Semestra sākumā svinēti *Staburadzes* 74. gadavētki. Notikuši pieci viešņu vakari. Tēmas: stāstu vakars *Islandes iespaidi 2 500 000 soļu garumā*; kantu stunda kopā ar *Beveroniju*; zoles vakars kopā ar *Beveroniju*; literārais vakars ar Anni Sauku *Kas kopīgs lācim un sievieteī*; audz! stunda *Iepazīsties – staburadzel*. Pirmo reizi *Staburadzes* vēsturē attālināti uzņemtas trīs brīnišķīgas meitenes.

Līga

Oktobrī notikusi izglītojoša ekskursija pa Rīgas centru kopā ar profesionālu gidu. Pianiste t/I sen! taut! Lelde Lapsa kopā ar vijolnieci Ilzi Tomaševsku Igaunijā I starptautiskajā klavieru kamerūzikas konkursā *Tallina 2021* ieguvusi žūrijas speciālbaltu par Džona Adamsa (*John Adams*) skaņdarba *Ceļa filmas* (*Road Movies*) interpretāciju. Pavasarī radīta mājaslapa www.skliga.lv, kurā iespējams iepazīt *līgu* vēsturi, izlasīt par dibinātājiem, goda filistriem, apskatīt aktuālos notikumus.

Informāciju no konventiem apkopojusi *Universitas* redaktore vietniece fil! Ilze Zvirgzda, *selga*.

Studenšu korporācijas *Daugaviete* dibinātājas un goda filistri. 1. rindā no kreisās: goda fil!fil! Olga Rode, Zelma Freidenfelde, Anna Brigadere, E. Mālmāne, L. Frīdenberga, A. Krebss, 7. goda fil! profesors Ernests Felsbergs, 8. goda fil! profesors Voldemārs Maldonis, J. Krūmiņa. Stāv: H. Zvaigzne, L. Klīve, V. Driķīte, A. Dārziņa, E. Vīnkalne, B. Millere, I. Blūma, E. Kaspāre, H. Zāmuele, S. Grīnupe, M. Skādule, B. Grīna, M. Spalviņa, H. Eglīte, I. Bergmane. Grupas foto, 1921.–1925. gads. LNA Kinofotofonodokumentu arhīvs

Daugavietei un studenšu korporāciju kustībai Latvijā – 100

Fill! Līga Beļicka, *daugaviete*

2021. gadā pie Latvijas Universitātes (LU) dibinātā pirmā latviešu studenšu korporācija *Daugaviete* svin 100. gadskārtu. *Pars pro toto! (Viena par visām!), Par taisnību, daiļumu un visu ceļu, Patientia vincit omnia! (Pacietība uzvar visu!)* ir *Daugavietes* šūpulī ieliktais devīzes, kas vedušas un vienojušas *daugavietes* cauri vēstures lokiem uzticībā Latvijai un akadēmiski izglītotas sievietes ideāliem.

Studenšu korporācijas dibināšana

Būt pirmajai ir statuss, kas noteicis korporācijas tradīcijas un attīstības ceļu. Kaut radusies uz milzīga entuziasma viļņa par jauniegūto Latvijas valsti, tomēr līdz ar jaunības dedzību *Daugaviete* ir veidota uz izsijātu vērtību bāzes.

Fill!dib! Annas Krebss atmiņās lasām: “Pēc Latvijas Augstskolas nodibināšanas 1919. gada 28. septembrī studentos strāvoja dažādi politiski novirzieni. [...] Nacionāli domājošās studentes meklēja sev domu biedres. [...] 1921. gada 6. novembrī 19 jaunas studentes pulcējāmies [...] Teoloģijas fakultātes 6. klausītavā, lai dibinātu pirmo studenšu korporāciju – organizāciju, kas balstās uz demokrātiskiem principiem, apvienotiem

ar stingru disciplīnu, lai kopējā sadzīvē, draudzībā un izpalīdzībā varētu veidoties pašas un palīdzēt izveidoties nākošām studentēm [...]. Augstskola deva zināšanas, bet nesagatavoja sabiedriskam darbam. Šīs zināšanas bija nākotnē jādod jaundibināmai studenšu korporācijai.”²

Vairākas *Daugavietes* dibinātājas bija absolvējušas Valmieras ģimnāziju, desmit bija medicīnas studentes, dažas bija sapazinušās, palīdzot ēdināt kareivjus Brīvības cīņās. Vēl dzīvā atmiņā bija vecmāmiņu sūros lauku klaušu darbos pārdzīvotais, kas lika tīkties pēc izglītības. Vairākas bija mācījušās ģimnāzijās Maskavā un Pēterburgā, arī tur piedzīvojušas Pirmā pasaules kara laika politiskos strāvojumus un satikušas dažādi noskaņotus tautiešus.

Studentu korporācijas *Daugaviete* biedres konventa dzīvokli pēc kāda viesu vakara, 1932. gads. *Daugavietes* privātais arhīvs

Pārliecinātas par savu mērķi, dibinātājas rūpīgi izstrādāja jaunās korporācijas tradīcijas un iekšējās dzīves noteikumus, lai tie būtu piemēroti latviskos tikumos augušām sievietēm. Lai tiktu pieņemtas sabiedrībā, *daugavietes* izmantoja tālredzīgi izvēlētu goda filistru atbalstu. Tie bija: ārstes Zelma Cēsniene-Freidenfelde un Olga Rode-Dzelzkalēja, kuras abas pašas bija reiz sapņojušas par latviešu studentu

korporācijas izveidi, Dr. phil., Dr. theol. h.c. prof. Voldemārs Maldonis, *lettonus*, kas jau no paša sākuma apveltījis *daugavietes* ar sirdssiltumu un ieteicis uzaicināt arī LU rektoru prof. Dr. phil. h.c. Ernestu Felsbergu, *lettonus*, kurš arī atbalstīja jaunās korporācijas oficiālo atzīšanu. Dr. med. Gustavu Reinhardu, *lettonus*, uzaicināja, lai sabiedrībai apstiprinātu dibinātāju lēmumu korporācijas internajā dzīvē nelietot alkoholu un nesmēķēt. Šis noteikums tika pārņemts arī citās studentu korporācijās.

Veiksmīgā goda filistru uzaicināšana dibinātājām deva pašapziņu vērsties arī pie rakstnieces Annas Brigaderes kā cēlas sievietības paudējas, kura vēlāk bieži aicināja *daugavietes* piedalīties savos literārajos vakaros. Par Brigaderes dziļo izpratni par *Daugavietes* vērtībām liecina viņas sarakstītie *Daugavietes Karoga dziesmas* vārdi, kam himnisku skanējumu piešķīris Alfrēds Kalniņš.

Daugavietes dibināšanā neatsveramu atbalstu sniedza dibinātāju draugi un vēlākie dzīves līdzgaitnieki. Veidojot pirmo komānu, *daugavietēm* bija iespēja kā paraugus izmantot korporāciju *Lettonia* un *Talavija* komānus. Visus pastāvēšanas gadus *Daugavietes* dzīve nav bijusi iedomājama bez patiesa un nozīmīga ģimeņu, it īpaši dzīvesbiedru, atbalsta, un ar viņu palīdzību dibinātāju iedibinātais korporācijas gars joprojām tiek mantots *daugaviešu* paaudzēs.

Vapenis – vīru komitejas dāvana 40. gadsvētkos Čikāgā 1961. gadā. No kreisās: fil! Elza Poruka, jubilejas prezidijs: sekr! Zaiga Krollis (prec. Tums), vicesen! Irja Strautmane, sen! Irēne Norgello, fil!dib! Marta Skādule, Hugo Mercs, *frater arctus*, vāpēna mākslinieks, fil!dib! Elvīra Mālmane, fil! Jānis Poruks, *lettonus*, un fil! Edgars Celtnieks, *talavus*, – *daugaviešu* vīru komitejas pārstāvji, kuri gādāja par atbalstu vāpēna iegādei. *Daugavietes* privātais arhīvs

Korporācijas darbība līdz 1940. gadam

Uzreiz pēc dibināšanas *Daugavietei* sākās ļoti aktīva internā un eksternā dzīve. Tāpat kā citām korporācijām, līdz ar pirmdienas konventiem un sestdienas literārajiem vakariem notika arī deju stundas ar studentu korporācijām *Lettonia*, *Talavija*, *Letgallia*, vēlāk arī ar Kara skolas kadetiem. *Daugaviete* drīz vien pēc dibināšanas piedalījās arī valsts līmeņa reprezentācijas pasākumos.

Nozīmīgs lauks, kur *daugavietēm* vingrināt spējas sabiedriskos un organizatoriskos pienākumos, bija LU studentu padomes S!P!K! frakcija. Pie *Daugavietes* vairākas studenšu korporācijas ir izvēlējušās garantēt komānu, un tā ir atbildībā izaugusi draudzība gan ar s!k! *Gaujmaliete*, *Varavīksne* un vēlāk *Zinta*, gan arī ar s!k! *Kamene* un vācu studenšu korporāciju *Constantia*, kurām gan vēsture nav bijusi tik labvēlīga.

Desmitgades svētku aktā Vilma Goldmane secināja, ka savu stāvokli sabiedrībā *Daugavietei* nācies iegūt "patstāvīgi, pierādot, ka [tās] sprautie mērķi un sadzīves principi izkopj un dara vērtīgāku studenti vispirms sev pašai, sabiedrībai un valstij".²

1931. gadā ekonomiskā krīze nopietni skāra Latvijas valsti, tautu, un *Daugaviete* atsacījās no jebkādas ārējas greznības jubilejas svinībās. Tomēr šo gada svētku īpašā iezīme ir *Daugavietes* vāpņa atklāšana un iesvētīšana. Vāpni pēc grafiķa Viļa Krūmiņa meta darinājis koktēlnieks Hugo Mercs, ar viņu sadarbība turpinājās, iekārtojot arī *Daugavietes* dzīvokli.

Daugaviešu atmiņas liecina, ka tieši kopīgā sadzīve ir veidojusi draudzības mūža garumā un vēlmi uzturēt korporācijas dzīvi un ideālus trimdā. No publikācijām *Universitas* par *Daugavietes* dzīvokļa iekārtu³ redzam, cik rūpīgi izvēlētas mēbeles, lai tās vienlaicīgi būtu gaumīgas, kvalitatīvas un modernas, kā arī ieturētas latviskā stilā un radītu mājīgu vidi.

Diemžēl korporācijas aktīvā dzīve, rūpīgi koptā vide un tradīcijas tika izpostītas ļoti drīz pēc 1940. gada 17. jūnija okupācijas – padomju režīms ļoti steidzīgi centās iznīdēt visu, kas saistījās ar nacionāliem centieniem un ideāliem.

Nekavējoties tika konfiscēta korporācijas manta. Pret *daugavietēm* tika vērstas dažādas represijas, ieskaitot izslēgšanu no augstskolas. 1940. gadā, kad padomju okupācijas vara korporācijas darbību aizliedza, *Daugavietes* krāsām solījumu bija devušas 403 studentes.

Daugavietes nepārtrauktība trimdā

Glābjoties no PSRS otrreizējās okupācijas, 1944. gadā arī daudzas *daugavietes* un viņu ģimenes pameta Latviju, cerot uz drīzu atgriešanos. Tas bija bīstams un nereti arī skaudrs ceļš. Bēgļu pārvietošanas rezultātā vairākas *daugavietes* nonāca Vācijā, Eslingenā. Tur pēc kara radītajām jukām *daugavietes* tikās, lai pārrunātu piedzīvoto: "Katra *daugaviete* jutās garīgi tīrāka un stiprāka, ja varēja pabūt

70. gadsvētku svinīgais pasākums 1991. gadā. Svētku prezidijs (no kreisās): vicesen! taut! Agita Aberberga-Augškalne, sen! taut! Iluta Čapus, un sekr! taut! Māra Pētersone. Aiz viņām stāv atjaunotnes prezidijs: vicesen! fil! Tamāra Cēbere, sen! Ruta Šēnfelde. *Daugavietes* privātais arhīvs

pulciņā, kur valdīja mūsu devižu gars, kur varēja pārrunāt cilvēcības principus, kādus mācīja Latvijas Universitātes klausitavās."⁴

1946. gada 5. maijā Eslingenā notika *Daugavietes* pirmais pavasara komeršs trimdā, tajā piedaloties 37 *daugavietēm*. Paralēli aktīva *daugaviešu* pulcēšanās notika arī Pinebergā, kur darbojās 1946. gadā izveidotā Baltijas Universitāte. Domājot par *Daugavietes* nepārtrauktību, jau Vācijā pirms izceļošanas bija nozīmētas pārstāves emigrācijas zemēs.

Daugavietes turpināja uzturēt kontaktus un sniegt gan garīgu, gan materiālu atbalstu, arī izceļojot uz mītnes zemēm. 1951. gadā Ņujorkā notika *Daugavietes* pirmais konvents ārpus Eiropas, kas lēma, ka "*Daugavietei* aizvien jāpaliek aktīvai".¹ 1953. gada rudens semestrī *Daugaviete* kļuva par pirmo studenšu korporāciju, kas pēc emigrācijas uzņēma meitenes, atjaunojot aktīvu darbību. Tā nepārtrūka visu trimdas laiku – *daugavietes* un latvietības

Krāsu lenta un cirķelis.

95. gadsvētku balle 2016. gadā. Fil! Mārītes Melņikas privātais arhīvs

gars jaunuzņemtajās studentēs tika uzturēts ASV, Kanādā, Austrālijā, Vācijā, Anglijā, Zviedrijā u. c.

Dibināšanas jubilejas arvien bijušas nozīmīgi atskaites punkti. Desmit gadus vēlāk Čikāgā jau grezni tika svinēti 40. gadsvētki. Simboliski un sirsnīgi šajos svētkos *daugavietes* saņēma brīnišķīgu dāvanu no *daugaviešu* vīriem – par viņu saziēdotajiem līdzekļiem mākslinieka Hugo Merca darināto atjaunoto *Daugavietes* vāpenu, kuru pasniedzot fil! Edgars Celtnieks, *talavus*, pateicās *daugavietēm* – sievām un mātēm par bēgļu nometnēs radīto ticību un paļāvību, mājīgumu un dvēseles siltumu, ko tās deva vīriem un bērniem.¹

Pirmajos 15 gados trimdā iegūto pieredzi raksturo 1966. gada pavasarī notikusī globālā konventa rīkota grupu prezidiju sanāksme, kurā tika papildināti korporācijas mērķi un darbi, “lai pilnīgāk attaisnotu tās interno darbību un nestu svētību trimdas latviešu sabiedrībai vispār”.

Tik ilgi jau dzīvojot ārpus Latvijas, *daugavietes* apzinājās, ka, “ja arī trimdā nav Latvijas Universitātes, mums ir mūsu nacionālā pārliecība, kura ieguva lāpas nozīmi *Daugavietes* vāpenī”.⁴ Šajā sanāksmē ļoti daudz laika tika ziedots jautājumiem par latviešu valodu *daugavietes* jaunās paaudzes dalībniecēm. Tika spriests, kādas zināšanas sagaidīt, referātus rakstot, un ko korporācija var darīt, lai jaunatnei palīdzētu šajā ziņā.

Vairāku grupu licībās lasām, ar kādu rūpību tika veidoti visi konventa raksti, kā tie tika rediģēti pat četras reizes, lai

izskaustu visniecīgākās latviešu valodas nepilnības, lielāku rakstu darbu rediģēšanā pat sadarbojoties pāri okeāniem.

“Arvien ilgākus gadus pavadot trimdā, arvien dziļāk iesakņojās doma un realitāte, mēs latvieši trimdā izturēsim, uzturēsim savu latvisko identitāti tik ilgi, cik ilgi būs mūsu griba.”⁴ Korporācijām šai ziņā bija liela nozīme. *Daugaviete* līdz ar citām korporācijām ar dažādām stipendijām atbalstīja studējošo jaunatni un nenogurstoši gādāja līdzekļus latviešu nacionālo interešu ieviržu apmeklēšanai. Piemēram, Ņujorkā liela nozīme bija ienākumiem no Ņujorkas studenšu korporāciju kopas rīkotajiem tējas vakariem, kuri radās pēc fil!div! Elvīras Mālmanes ierosmes. “Sarīkojuma ienākumi tika piešķirti stipendijām tām dažādo korporāciju locekļiem, kuras to bija tai laikā visvairāk pelnījušas. Te arī mācījāmies, ka nevajag vienmēr tikai dot, bet arī sagaidīt, ka saņemsim pateicību un ar darbiem tiks attaisnots, kas iegūts, sasniegts, ko vari tālāk dot.”⁴ Līdzīgi *daugavietes* iesaistījās korporāciju kopās arī citās mītnes zemēs, vienlaicīgi esot arī pretimnākošas, izprotot neaktivitātes iemeslus, piemēram no māmiņām, kurām bija arī bērnus jāspēj izvadāt uz latviešu skolām. Pacietība un izpratne vienmēr mums ir bijusi kā nozīmīga kopības daļa.

Saikne ar Latvijas *daugavietēm* nezuda, bet pat ASV tā bija jāslēp. Līdz pagājušā gadsimta 90. gadiem ārpus Latvijas darbojās 21 grupa (no tām 13 bija ASV). *Daugavietes* trimdā bija izaudzinājušas jaunu paaudzi, kas bija gatava turpināt nest korporācijas vārdu un vērtības visā plašajā pasaulē.

Rudens komeršs 2017. gadā. *Daugavietes* privātais arhīvs

Daugavietes atjaunošana Latvijā

Padomju okupācijas gados *daugavietes* Latvijā turpināja pulcēties, cik nu tas bija iespējams. Viņas "tikās arī ar *daugavietēm*, kas bija iebraukušas no ārzemēm, tomēr tie bija tādi slepeni laiki, kad sarunāties vajadzēja parkos vai dārzos".⁶ Gadasvētki tika atzīmēti, privāti pulcējoties it kā uz 7. novembrī atzīmējamo Oktobra revolūcijas gadadienu, kopā *daugavietes* tika pavadītas mūžībā. Par atjaunotnes seniori kļuva tieši fil! Ruta Šēnfelde, kas visus padomju okupācijas gadus Latvijā uzturēja ideju par *Daugavietī*.

Par korporācijas atjaunošanu Latvijā lasām fil! Tamāras Cēberes rakstītajā: "Pēc 49 [...] gadiem šoreiz nākam uz gada svētku saietu fil! Ērikas Leimanes privātmājā bez likloču apkārtceļiem, nemetot bažīgu skatu aizmugurē. Pirmo reizi *Daugavietes* vēsturē gada svētkos uzaicinātas arī mūsu meitas. [...] Gada svētku sanāksmi atklāj ar hamletisko *būt vai nebūt* atjaunotai *Daugavietī*. Neskatoties uz riska pilno situāciju un vēl rītausmas miglas vālos tīto nākotni – vai nav tomēr pienācis pēdējais laiks atdot *Daugavietī* viņas godpilno vietu latviešu tautas vēsturē savā zemē kā pirmajai latviešu studentu korporācijai? Vai, vēl ilgāk to slēpjot, nākamām audzēm varēsīm godīgi acis skatīties?"

[...] vairākas studentu korporācijas jau atjaunojušas, parādījušas atklātībā [...] Atlidojuši arī pamudinājumi no aizjūras. Lēmums vienbalsīgs – *Daugavietē* jāatjauno tūlīt. Ievēl atjaunotnes prezidiju: seniore fil! Ruta Šēnfelde; viceseniore fil! Tamāra Cēbere; sekretāre fil! Elizabete Medne; audzinātāja fil! Ērika Leimane [...].

Palīdzīgu roku dokumentācijas ātrākai kārtošanaī sniedz LU prorektors zinātniskajā darbā prof. Rihards Kondratovičs. 1989. gada 27. novembrī korp! *Daugavietē* oficiāli atsāk savu darbību.

Dziļi sirdī glabājam pateicību LU pirmajam rektoram prof. Ernestam Felsbergam par palīdzību mūsu dibinātājam, atbalstu un pūlēm korporācijas oficiālajā atzišanā, un ar tādu pat cieņu *Daugavietē* mūžam pieminēs atmodas laika LU pirmo rektoru prof. Juri Zaķi par viņa ne bez riska sniegto atsaucību korporācijas atjaunošanā.⁷

XX Latviešu dziesmu svētku laikā 1990. gada 11. jūlijā notika apvienotais konvents, kur kopā ar Latvijas *daugavietēm* piedalījās 37 trimdas *daugavietes* no Ņujorkas, Bostonas, Čikāgas, Zviedrijas, Vācijas u.c. grupām. *Daugavietes* svinēja draudzību, skanēja daudz skaistas latviešu dzejas, daudz runu un atmiņu.

Šajā laikā kopumā gan Latvijas, gan trimdas *daugavietes* aktīvi piedalījās sabiedrībā notiekošajos pārmaiņu procesos un kultūras atdzimšanā, kur īpaši atbalstīja viena otru. Tikai viens no šādiem piemēriem ir fil! Agates Nesaules grāmatas *Sieviete dzintarā* atvēršanas svētki toreizējā Rakstnieku savienības (Benjamiņu) namā.

Tomēr tad nāca 1991. gada janvāris ar nevardarbīgās pretošanās barikādēm, kur piedalījās arī *daugavietes*. Bija labi, ka ir māsas, ar kurām kopā uzdrīkstēties un doties uz Doma laukumu, kur vairākas naktis tika pavadītas pie uguns kuriem un gatavojot izdalīšanai lauku labumus.

Austrālija. Rudens komeršs Sidnejā 2017. gadā. No kreisās: Baiba Liepiņa, Vita Parcell, Baiba Bērziņa, Laima Bērziņa, Māra Sproģe, Gunta Anspal, Dzintra Briede, Agrita Fraser, Lauma Reinfelde, Edīte Birzule, Vita Kristovska, Lilija Olija.
Daugavietes privātais arhīvs

Mācāmies no jauna: konventa darbība pēc atjaunošanās

Daugavietēm, kas iestājās korporācijā deviņdesmitajos gados, bija vienreizīga iespēja pārņemt ideālus un kristīgās tradīcijas no sirmajām filistrēm, kā arī mācīties šo ideālu īstenošanu no ārzemju *daugavietēm* un citu korporāciju pārstāvjiem, kam bija rietumvalstīs gūtā izglītība un pieredze, kā arī izpratne par korporāciju garu un tradīcijām. Tāpat mācījāmies no filistru meitām Latvijā, kas vēlējās un saprata, kā darboties Latvijas tā laika sarežģītajos ekonomiskajos apstākļos, kad reizēm trūka pat visvienkāršāko lietu.

Ārpuslatvijas *daugavietes* sniedza nozīmīgu materiālo palīdzību vientuļajām Latvijas laika filistrēm, un meitenes šo atbalstu piegādāja, iepazīstot filistres, kuras nespēja atnākt uz konventu, bet varēja pastāstīt par *Daugavietes* un Latvijas vēsturi, bieži pat saziņojot kopīgus radus. Šī nepastarpinātā saziņa ir nenovērtējama pieredze un akadēmiskas mūža organizācijas priekšrocība, kas veido akadēmisko zināšanu lietojuma ētisko pamatu.

Ārpus Latvijas dzīvojošās *daugavietes* ik solī palīdzēja vadīt un finansiāli atbalstīt korporāciju tās atjaunošanas procesā, kopā ar Latvijas māsām gatavojoties korporācijas 70. gadsvētku svinībām Latvijā 1991. gadā, pirmo reizi tos atkal svinot pēc *Daugavietes* tradīcijām, kuras apgūt un pilnveidot turpinām joprojām.

“Svētku aktā konventa priekšā goda vietās sēdēja s/l prezidija pārstāves, kuras visas bija studentes. [...] Tā bija vecāko filistru uzdrīkstēšanās, pierādījums un ticība gan *Daugavietes* tradīcijām, gan *Daugavietes* nākotnei, kas tika nodota jauno studentu rokās.”⁸ LU Lielajā aulā goda vietā atkal bija atjaunots *Daugavietes* vāpēnis, kas padomju laikos bija rūpīgi slēpts fil! Idas Lejas malkas šķūnī. Svētkus Latvijas *daugavietēm* uzdāvināja trimdas *daugavietes* gan finansiāli, gan pieskatot tradīcijas, gan palīdzot sagādāt baltās kleitas ballei Mazajā ģildē.⁹

Visus *Daugavietes* atjaunotnes gadus iezīmē arī nemitīgs darbs pie komāna, tradīciju un sadzīves pilnveides, arvien paturot prātā mērķus, nodrošinot pilnīgu savas darbības atbilstību Latvijas likumdošanai un ejot līdzī laimam. Šo pašu pieeju *Daugaviete* arvien centusies noturēt arī S!P!K! komāna komisijā. Lai arī bijušas kļūdas, tās arvien ir drosmīgi atzītas, un *daugavietes* uzņēmušās atbildību un mācījušās no tām gan personiskā, gan organizācijas līmenī.

1995. gadā par *Daugavietes* goda filistri tika uzņemta rakstniece Melānija Vanaga. Viņas grāmata *Veļupes krastā* "ir viens no spilgtākajiem Sibīrijas izsūtījuma tēlojumiem latviešu literatūrā,"¹⁰ kas iedvesmoja *daugavietes* aicināt rakstnieci kļūt par goda filistri. Šim aicinājumam viņa atsaucās laikā, kad neatlaidīgi strādāja pie pēdējiem savas dzimtas hronikas *Dvēseļu pulcēšana* sējumiem. Caur Melānijas Vanagas darbiem pieminam daudzu *daugaviešu* nepelnītās ciešanas Sibīrijā, starp kurām bija arī fil! Skaidrīte Sirsone, vēlākā labi zināmā literatūrkritiķe, kura tika sodīta par dalību t. s. *franču grupā*,¹¹ un fil! Anna Kauliņa, kas kā bērnu ārste Sibīrijā glāba daudzus mazos pacientus.

Korporācijai Latvijā augot, pakāpeniski pārveidojās sadarbība ar ārpus Latvijas dzīvojošajām *daugavietēm*, arvien vairāk iepazīstam citas Latvijas studentu un studentu korporācijas un akadēmiskās mūža organizācijas, bez kurām *Daugavietes* pastāvēšana šodien būtu grūti iedomājama, ar draudzības līgumiem nostiprinām sadarbību ar Vidussomijas studentu novadniecību *Keskisuomalainen Osakunta* un vecāko Igaunijas studentu korporāciju *Filiae Patriae* u. c.

Konventa dzīvokļa atklāšana Rīgā

2008. gada 20. septembrī *Daugaviete* svinēja konventa dzīvokļa atklāšanu Rīgā, Brīvības ielā 74. Ceļš uz to ilga deviņus gadus. Pēc atjaunošanas *Daugaviete* pulcējās toreizējā Skolotāju namā, Alunāna ielā 7. Tur tika atjaunota arī S!P!K! darbība. Ceļā uz savām mājām guvām lielu atbalstu no ārpus Latvijas esošā konventa, kā arī *Fraternitas Livonica* un fil! Roberta Rūša, *lettonus*, kuru īpašumos varējām īstenot konventa dzīvi. Īslaicīgi izmantojām arī citu konventu viesmīlību.

Īpašuma iegāde prasīja daudzu *daugaviešu* pašizliedzīgu iesaisti, bet nebūtu īstenojusies bez fil! Ilonas Neubergas cēlā dāvinājuma un fil! Ilzes Embrektes vieduma, neatlaidības un sirsnības.

Īpašuma lieta lika *Daugavietei* nobriest kā organizācijai, vēl un vēlreiz pārbaudīt savas darbības likumīgos pamatus, kā arī spējas veikt saimniecisko darbību un saprast, kā korporācijas augstos ideālus īstenot praksē. Tas prasīja daudz pacietības no vairākām filistru biedrības valdēm, aplicinot katras iesaistītās *daugavietes* tālredzību, spēku un iniciatīvu šī lielā projekta īstenošanas vārdā, kur ikviens gads bija pārbaudījumu pilns. Vienlaikus arī internā un eksternā dzīve kļuva aizvien aktīvāka, meklējot jaunas formas, kā veicināt jauno *daugaviešu* personīgo izaugsmi.

Daugavietes ar ģimenēm Ziemassvētkos konventa dzīvoklī.

Daugaviete, simtgadi sagaidot

Pēdējā desmitgade *Daugavietei* bijis īsts izaicinājums – mūžībā aizsauktas daudzas, kuras bijušas korporācijas stūrakmens, dzīvās vēstures liecinieces, korporācijas tradīciju un gara uzturētājas. Esam organizācijas dzīves krustcelēs, kad jāspēj mainīties līdzī laimam. *Daugaviete* "respektē savu laiku, pieskaņojot tam gadu desmitiem pārmantotās tradīcijas. Nebūdamā nedz folkloras kopa, nedz kādu politisko spēku tribīne, *Daugaviete* saglabā stabili nacionālo orientāciju laikā",¹² kad integrācija Eiropā kļuvusi pašsaprotama.

Simts gadi ir skaitlis, kas uzliek pienākumus un atbildību. Pandēmija pasaulē ieviesusi savas korekcijas, korporācijas sadzīve krasi mainījusies. Tomēr milzīgs ieguvums ir attālinātie konventi, kuros var piedalīties māsas no visas plašās pasaules. Tāda vienotība un draudzība sen nav piedzīvota.

Veidojot studenšu korporāciju, *Daugavietes* dibinātājas vēlējas uzsvērt sievietes lomu sabiedrībā; trimdas laikā galvenais bija saglabāt jaunajā paaudzē latviskās vērtības un valodu, bet šodien korporācijas uzdevums ir iemācīt studentēm sadarbības būtību un lomu ceļā uz izglītību, kas nesīs Latvijas vārdu pasaulē.

Sveicot *Daugavieti*, LU rektors prof. Indriķis Muižnieks, *patrus*, pateicās par sadarbību simts gadu garumā,

vienlaikus programmatiski iezīmējot virzienu korporācijas nākotnei – *Scientiae et Patriae*.

Vivat, crescat, floreat Daugaviete in aeternum!

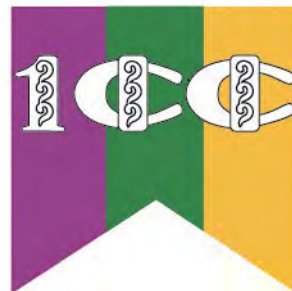
Liels paldies daudzajām daugavietēm, kuras iesaistījās raksta tapšanā, it īpaši taut! Dacei Embrektaī.

Avoti un literatūra

1. *Daugaviete 40 gados. Daugavietes konvents*, iespiests Alfrēda Kalnāja spiestuvē Čikāgā, 1966, 69., 80., 190. lpp.
2. Filldib! Anna Krebs. Atmiņas par laikmetu, kad dibinājās korporācija *Daugaviete. Universitas*, Nr. 58 (01.10.1986.), 42. lpp.
3. *Daugavietes konventa dzīvokļa iekārta. Universitas*, Nr. 9 (15.05.1938.).
4. Fill! Ilzes Embrektes (dz. Mālmanes) atmiņas. *Daugavietes* privātais arhīvs.
5. *D! 65 – Apraksts.pdf. S!k! Daugavietes* privātais arhīvs.
6. Anmāras Gēgeres atmiņas. *Daugavietes* privātais arhīvs.
7. Fill! Tamāras Cēberes atmiņas. *Daugavietes* privātais arhīvs.
8. Fill! Mārītes Meļņikas atmiņas. *Daugavietes* privātais arhīvs.
9. Fill! Skaidrīte Sirsone. *Daugavietes 70. gada svētki Latvijā. Universitas*, Nr. 68 (01.01.1992.).
10. Astrīda Vite. Latviešu rakstniecība biogrāfijās. R.: Zinātne, 2003.
11. "Franču grupa": Viņi nekad nerunāja par politiku, tikai par kultūru. *Kultūras rondo*, 02.04.2017., www.lsm.lv
12. Fill! Ieva Liepiņa, Gundega Maliņa. *Daugavietei 75. Izglītība un Kultūra* (05.12.1996.).

*Pars pro toto** *Daugavietei – 100*

DAUGAVIETEI

Taut! Linda Siliņa, *daugaviete*

Rakstu vēlos sākt ar sirsnīgu sveicienu visām *daugavietēm* un viesiem, kuri 2021. gada 6. novembrī *ieradās* uz *Daugavietes* simtgades svētku aktu. Kopā piedalījās 177 *daugavietes* un viesi, un domājams, ka klātesošie *devās projām* ar secinājumu, ka par spīti šķēršļiem, ko mums sagādā esošā situācija, mēs varam pielāgoties un augt kā indivīdi, korporācija un sabiedrība kopumā. Varētu rasties iespaids, ka tikāmie klātienē, bet tomēr tā tas gluži nenotika.

Visticamāk, ka tad, kad studenšu korporācijas *Daugaviete* deviņpadsmit jaunās dibinātājas vēlēja saules mūžu jaunajai organizācijai, vien retā varēja iztēloties, kā patiesībā būs pēc simt gadiem, gluži kā mēs tagad domātu par laiku pēc simt gadiem. Lai gan simtgades jubileja bija ilgi gaidīta, iespēja, ka varēsim tikties klātienē, bija maza, tādēļ jau oktobra sākumā tika pieņemts lēmums, ka svētku akts un komeršs notiks neklātienē. Savukārt jubilejas svinības *Daugaviete* turpinās ilgākā laika posmā un noslēgs 2022. gadā.

Svētku akta priekšrakstus un tradīcijas pārcēlām digitālajā vidē. Tika iepriekš ierakstītas t/l prezidija un *daugaviešu* svētku uzrunas, kā arī taut! Ilvas Trapiņas akadēmiskā runa par ģenētiku – iedzimtības un mainības procesiem. Tāpat ierakstījām svētku akta kantus un to skanēšanas

laikā izveidojām īpašu vizuālo noformējumu. Arī viesu apsveikumi tika iesūtīti video formātā.

Izmantojot profesionālu tehnisko atbalstu, lai varētu daļēji filmēt un samontēt visu iepriekš minēto, tika sagatavots video, kas ļāva klātesošajiem tiešsaistē aizmirst par nepilnībām, kas nereti rodas digitālajā vidē. Ir paties prieks, ka arī šādā formātā bija iespējams radīt negaidītas un neviltotas emocijas un aizraut klātesošos. T/l prezidija uzrunas, iepriekš plānojot, bija iespējams ierakstīt pašu konventa dzīvoklī, kas bija unikāli, jo tajā mirklī valstī nedrīkstēja tikties vairāki cilvēki vienkopus. Iedziedātie kanti un īpaši izveidotais vizuālais pavadījums ļāva sirsnīgāk pieminēt gan dibinātājas (dibinātāju fotogrāfijas un kopīgais foto pie kanta *Daugaviņa, māmuliņa*), gan līdz šim mirklim mūžībā aizgājušās *daugavietes* (individuāli apmeklēto *daugaviešu* kapu kopiņu foto pie *Integer vitae*) un virtuāli atcerēties *daugaviešu* satikšanās reizes (*Daugavietes* komeršu foto simt gadu garumā pie kanta *Nu sveikas, māsas!*).

Sirsnīgi pateicamies visiem sveicējiem! Turpināsim atzīmēt simtgades jubileju internos un eksternos pasākumos 2022. gadā.

* *Viena par visām!* (Viena no *Daugavietes* devīzēm.) **U!**

FESTIVĀLS

25.

STUDENTU UN STUDENŠU KORPORĀCIJU TEĀTRA FESTIVĀLS

2022. GADA 9. APRĪLĪ

Vairāk informācijas : <https://www.facebook.com/teatrafestivals>

Daugavpils Universitātei – 100

DU Starptautisko un sabiedrisko attiecību daļa
Foto no DU arhīva

No pašiem pirmsākumiem Daugavpils Universitāte (DU) bijusi nozīmīgs attīstības punkts ne tikai Daugavpils pilsētai, bet arī visam Latgales reģionam. Dažādos laikos mainījies tās nosaukums, tomēr vesela gadsimta garumā palikušas nemainīgas vērtības – akadēmiskā izglītība un izaugsme. Tieši DU pirms simts gadiem Daugavpilī pulcēja dažādu tautību intelīģences pārstāvjus, kuriem vēlāk bija liela nozīme gan reģiona attīstībā, gan Latvijas valstiskuma stiprināšanā.

No vidusskolas līdz insitūtam ar četrām fakultātēm

1921. gada 4. novembrī Daugavpilī Valsts vidusskolas telpās tika atvērta Latgalē pirmā četrgadīgā pedagoģiskā vidusskola. Jau 1922. gadā to pārdēvēja par skolotāju semināru. 1923. gadā tas kļuva par Daugavpils Valsts skolotāju institūtu (DVSI) ar piecgadīgu mācību programmu. 1940. gada jūlijā DVSI tika slēgts un tikai 1944. gada oktobrī atjaunoja darbību, realizējot divgadīgu skolotāju mācību programmu. Mācības notika Dabaszinātņu un ģeogrāfijas, Vēstures, Valodas un literatūras un Fizikas un matemātikas fakultātē. Institūts turpināja attīstīties un 1952. gada 18. aprīlī kļuva par augstākās izglītības mācību iestādi ar nosaukumu – Daugavpils Pedagoģiskais institūts (DPI), un šajā statusā

tas darbojās līdz pat 1993. gadam. 1993. gadā DPI pārdēvēja par Daugavpils Pedagoģisko universitāti (DPU), bet 2001. gada martā Satversmes sapulcē tika apstiprināta universitātes nosaukuma maiņa uz DU.

Viens no modernākajiem pētniecības korpusiem Latvijā

Nozīmīgs pagrieziena punkts DU attīstībā bija 2014. gadā uzbūvētais un atklātais jaunais Dzīvības zinātņu un tehnoloģiju korpus, kas apgādāts ar modernām un inovatīvām iekārtām un aprīkojumu, līdz ar ko tika izveidoti divi institūti – Humanitāro un sociālo zinātņu institūts un Dzīvības zinātņu un tehnoloģiju institūts. Konkursā *Latvijas būvniecības gada balva 2014* DU Dzīvības zinātņu un tehnoloģiju korpus ieguva 1. vietu nominācijā *Jaunbūve – sabiedriskā ēka*. 2018. gada 1. martā DU tika integrēta Daugavpils Medicīnas koledža, kļūstot par Daugavpils Universitātes aģentūru *Daugavpils Universitātes Daugavpils Medicīnas koledža*.

Izcili zinātniskie sasniegumi

Šobrīd DU studijas tiek īstenotas piecās fakultātēs: Dabaszinību un matemātikas, Humanitārajā, Izglītības un vadības, Mūzikas un mākslu un Sociālo zinātņu fakultātē. **Universitātē studē 2500 studenti 57 dažāda līmeņa studiju programmās.** DU Dzīvības zinātņu un tehnoloģiju institūta pētnieki izstrādā jaunas metodikas, tehnoloģijas,

DU Dzīvības zinātņu un tehnoloģiju korpus.

kā arī veic dažāda veida atklājumus un izgudrojumus. Piemēram, 2011. gada augustā tika patentēts izgudrojums *As-S-Se fotorezists hologrāfiskam ierakstam*. 2013. gadā tika izstrādāta metodika nanodaļiņu ievadīšanai augos, pievienojot tās barības hormoniem. Pētījumu rezultāti publicēti žurnālā *Journal of Biotechnology*. Eksperimentējot ar lina *Pcallus* šūnām, DU atklāja ekoloģisku ploiditātes palielināšanas veidu. Patentēti izgudrojumi: *Secīgi uz kvarca stikla uzklātas plānas vara un selēna kārtiņas kā lāzera starojuma pārveidotājs, Paņēmiens tvaika turbīnas termodinamiskā cikla pilnveidošanai, Dinamiskās degazācijas absorbcijas siltumsūkņi, Dinamiskais degazētājs un Nanostruktūru izveides paņēmiens uz metāla halkogenīda virsmas ar elektronu kūli*. 2014. gadā tika izstrādātas jaunas tehnoloģijas akvakultūrā; atklātas un aprakstītas 28 zinātnei jaunas sugas, tai skaitā trīs fosilās jeb izmirušās sugas, kas atrastas Baltijas jūras dzintarā, un aprakstītas divas līdz šim zinātniekiem nezināmas vaboļu ģintis; izstrādāts un patentēts *Asins plazmas albumīna strukturālo un funkcionālo īpašību noteikšanas veids* un *Jauna luminiscējoša polimērmateriāla iegūšanas metode*. 2016. gadā DU vaboļpētnieki atklāja unikālu vaboļu pasugu – Švarcera koksngrauzi *Pseudodoliops elegans schwarzeri*. 2019. gadā universitātes pētnieki atrada un sadarbībā ar Dabas pētījumu centru Viļņā (Lietuva) aprakstīja jaunu parazīta sugu, kas ir rets gadījums parazitoloģijas jomā. Zinātnē jauno parazītu sugu nosauca par *Sarcocystis ratti*.

Latviskuma centrs multinacionālajā Daugavpilī

DU zinātņu prorektors, bijušais rektors, akadēmiķis, god!fil! Arvīds Barševskis, frater arctus

“Simts gadu laikā DU no nelielas pedagoģiskās skolas izaugusi par starptautiski pazīstamu zinātnes, augstākās izglītības un kultūras centru. Stabils akadēmiskās tradīcijas, nopietnas zinātniskās skolas ļāva attīstīties kā plaša profila klasiska tipa universitātei, kurā zinātnei ir īpaša loma. Pēdējo gadu laikā mums izdevies spēcīgi modernizēt studiju procesu, pētniecisko infrastruktūru gan dabas zinātnēs, gan humanitārajās un sociālajās zinātnēs. DU aktīvi darbojas ilgtspējīgas izglītības, reģionālo studiju, koleopteroloģijas, akvakultūru, sociālo zinātņu starptautiskos tīkļos un ir starptautiski pazīstama. Mūsu izdotajos *Scopus* un *Web of Science* indeksētajos zinātniskajos žurnālos publicējas daudzi pasaulē vadoši zinātnieki, bet mūsu absolventi arvien noteiktāk veido karjeru gan reģionā, gan valstī, gan pasaulē. DU vienlaicīgi ir gan lielākais internacionālais, gan arī latviskuma centrs multinacionālajā Daugavpilī un Latgales reģionā. DU pastāvēšana un attīstība ES pierobežā svarīga arī no nacionālās drošības aspekta. Es skaidri zinu, ka DU jāturpina iesāktais ceļš un nākamajos simts gados jāattīsta spēcīgākie virzieni, kļūstot par mobilu, elastīgu, inovatīvu un spēcīgu, starptautiski labi pazīstamu universitāti, bet Daugavpils būs mūsdienīga, inovatīva, zinātņietilpīga universitātes pilsēta, kurā būs daudz jauniešu, būs uzņēmējdarbībai un dzīvošanai labvēlīga vide, kurā universitāte būs galvenais attīstības centrs. Uz to mēs arī iesim nākamajā simtgadē.”

Latvijas brīvības cīnītājam Gunāram Astram – 90

G!fil! Austris Grasis, *fr. Acad.*

Foto: Valsts prezidenta kanceleja

“Tautas vienībā – Latvijas dzīvība!” Gunāra Astras vārds un darbi kļuvuši par simbolu latviešu tautas pretestībai PSRS okupācijas režīmam. 2021. gada oktobrī viņam būtu apriņķējis 90.

G. Astras cīņa par brīvību ir plaši aprakstīta. Cīnītāja slavenākā runa – viņa *Pēdējais vārds*, ko viņš teica 1983. gada 15. decembrī Latvijas PSR Augstākajā tiesā, – tagad izdota piecās valodās. *Latvijas Vēstnesis* sadarbībā ar Latvijas Okupācijas muzeju 6. janvārī laida klajā grāmatu, kas veltīta tieši *Pēdējam vārdam*. Latvijas Valsts prezidents fil! Egils Levits, *frater lataviensis*, uzsvēris, ka G. Astras *Pēdējais vārds* bija drosmīga un tieša apsūdzība PSRS okupācijas režīmam, kas jāatzīst par vienu no nozīmīgākajiem Trešās atmodas notikumiem, kurā aizstāvēta latviešu nācijas negrozāmā valstsgriba un apliecināta tiesiskā pēctecība vairākus gadus pirms Trešās atmodas.

G. Astru joprojām bieži nepareizi dēvē par disidentu. Tāpēc vēlos citēt viņa lēģera biedra no 1964. līdz 1970. gada beigām Bruno Javoīša rakstu* par šo jautājumu.

Vai ir pareizi Gunāru Astru dēvēt par disidentu?

Bruno Javoīšs

Pats G. Astra asi uzstājās pret to, ka mūs, kuru cīņas mērķis bija Latvijas neatkarības atgūšana, kāds nodēvēja par disidentiem vai citādi domājošiem. Vajadzībai rodoties (tādas radās bieži, sevišķi diskusijās ar krievu disidentiem), viņš pacietīgi skaidroja, kāda atšķirība starp cīņu par savas zemes atbrīvošanu no okupācijas un cīņu par valsts iekārtas maiņu. Krievu disidenti, likās, to nekādi nespēja saprast. “Mēs dzīvojam vienā valstī. Tā nav demokrātiska, un mums visiem kopā šī boļševistiskā padomju vara jāsgrauj. Jums, baltiešiem, jācīnās plecu pie pleca ar mums.”

“Mēs nedzīvojam vienā valstī,” Gunārs uz to atbildēja noteikti un katru vārdu atsevišķi uzsvērdams, “jūsu valsts ir mūsu valsti okupējusi. Tāpēc mūsu cīņas ir atšķirīgas. Mēs gribam būt paši noteicēji savā zemē un paši izvēlēties iekārtu, kādā dzīvojam.” Vienkārši un skaidri vārdi. Tos nevar neatcerēties ikviens no bijušajiem Mordovijas lēģerniekiem, kas pie šādām diskusijām klāt bijis. Taču paanalizēsim: jūsu mājā iebrūk laupītājs. Viņš sagrauj jūsu iedzīvi, izmet uz ielas jūsu ģimenes locekļus, pārved uz šejieni savus radniekus un iekārtojas uz palikšanu. Ja jums, aizstāvot savu mājokli un pretojoties, tomēr palaimēties palikt dzīvam, jūs nesamierināties, bet uzsākat cīņu par atņemtā atgūšanu. **Tāpat esat disidents, citādi domājošais?!** Uzskatāt, ka laupītāja rīcība nebija gluži

pareiza?! Sludināt, ka iebrucēja ideoloģija ir noziedzīga un tā būtu jānomaina pret kādu citu – miermīlīgu, demokrātisku?! Nē! Ja jūsos ir taisnības izjūta, atbildības apziņa, spars, enerģija un drosmē, jūs “neuzskatāt, nesludināt, citādi nedomājat”, bet metaties cīņā. Tāpat neesat disidents. Esat cīnītājs. Uz nepatiesībām mēs Latviju neuzcelsim. Sevišķi, ja tās ir lielas nepatiesības, kas tiek izplatītas, kopētas un tīši vai netīši varbūt aiz nezināšanas tiražētas. Tās izkropļo patiesību, veido neuzticību jaunatnē un nodarot ļaunu nākamajām paaudzēm. Jaunatnei, pirms traukties uz priekšu, derētu apstāties, paanalizēt un iedziļināties. Tādēļ aicinu jaunatni pieiet kritiski visam, ko lasāt, redzāt un dzirdat. Apsveriet, analizējiet un domājiet līdzi, lai nebūtu tā, ka paviršība terminos un to lietošanā tiek neapzināti nodota tālāk.

G. Astras cīņas mērķis nebija ne “gāzt”, ne “vājināt” padomju iekārtu. Ja krievu disidenti būtu uzvarējuši un Latviju okupētu demokrātiska PSRS (patiesībā vien tā pati Krievija), Astras (un daudzu citu, nacionālos partizānus ieskaitot) cīņa ne ar ko neatšķirtos no paveiktās. Jāprot nošķirt okupāciju no valsts sabiedriski politiskās iekārtas. Krievu okupācija Latvijas valsti bija likvidējusi. Tāpat valsts kā tādas nebija un par Latvijas valstisko iekārtu nevarēja būt runas. Izteicienu “padomju laikā”, “padomju varas gados” lietošana no G. Astras viedokļa pavisam noteikti tiktu uzskatīta par nekorektu.

Jau Mordovijas lēģeros viņš asi uzstājās pret jēdzienu jaukšanu. Ja brīvā Latvijā tauta kā valsts pārvaldes formu būtu izvēlējusies padomju iekārtu, G. Astras (un daudzu no mūsu vidus) cīņas nebūtu bijis. Arī 1983. gada tiesas farsā teiktajā *Pēdējā vārdā* viņš izsakās skaidri un nepārprotami: “Ja [...] 17. jūnijā saskaņā ar Latvijas Satversmi, paūzot tautas brīvību gribu, Latvijā būtu nodibināta padomju republika, [...] es respektētu savas tautas gribu [...]”. Ar šiem vārdiem tiek viennozīmīgi izteikts: “Latvijas padomju republika tika nodibināta okupācijas rezultātā, un visa **mana jūsu piedēvētā pretpadomju darbība patiesībā ir bijusi vērstā pret okupāciju, pārkrievošanu, latviešu valodas un kultūras noniecināšanu.**” Kam ir izdevīgi aizvietot latviešu patriota G. Astras brīvības cīņu ar disidentismu? Austrumu kaimiņam, lai pēc iespējas vairāk noklusētu okupācijas faktu, pasniegtu Baltijas tautu brīvības cīņu kā vienkāršu neapmierinātību ar “brīvu republiku saimē” pašas “padomju tautas” iedibināto valsts iekārtu. Rietumiem (skatīt, piemēram, *Vikipēdiju*) – jo jāparāda, ka Baltijas tautas cīņās ne tik daudz par savu zemju atbrīvošanu no krievu okupācijas jūga, cik pret Rietumu pasaules nāvīgāko ienaidnieku – komunisma ideoloģiju, kuras iemiesojums bija padomju vara.

Kāpēc G. Astras apsūkāšanu par disidentu neprotēstējot akceptē mūsdienu Latvijas prese un citi mediji, varēs pateikt droši vien ne agrāk kā pēc gadiem desmit, divdesmit, kad pie teikšanas būs nākamā vēsturnieku un žurnālistu paaudze.

Fragments no G. Astras *Pēdējā vārda* 1983. gada 15. decembra tiesas sēdē:

Man sāp, un es jūtos pazemots, kad man jākonstatē, ka lielam lielais vairākums Latvijā dzimušo un augošo krievu nemācās un negrib prast latviešu valodu, ka vidusskolas absolventam krievam latviešu valoda ir nievu un nīrgāšanās objekts un neviens eksaminators šīs valodas prasānu no krievu skolēna neprasa, bet latviešu skolēnam krievu valodas prasāna ir pilnīgi obligāta.

Pavisam bēdīgs un nikns es kļūstu tad, kad man jākonstatē, ka vārdam Latvija tiek ierādīta reklāmas, dekorējoša joma: šūšanas firma Latvija, ziepes Latvija u. c.

Informācijas bads cilvēku padara nespējīgu veidot pareizus spriedumus, nolemj viņa domāšanu atrofijai – ja domāšana vispār pagūst kaut cik attīstīties. Cilvēks ar atrofētu domāšanu ir nepilnvērtīgs, pazemots cilvēks, viņš ir manipulācijas objekts, rotaļlieta, vergs. Lai būtu par kaut ko pārliecināts, cilvēkam ir jāzina.

Kādēļ tāda bardzība? Vai tiešām šie mani noziegumi ir

tik smagi? Nē. Es nedevu ne izsmieļošas, ne visaptverošas liecības. Es vispār nedevu liecības, un neviens cilvēks ar manu palīdzību nav nonācis izmeklētāja kabinetā. To nevar piedot, un man nepiedod arī to, ka es jūsu priekšā nenoliedzu nedz savus draugus, nedz savu pārliecību.

Es ticu, ka šis laiks izgaīsīs kā ļauns murgs. Tas dod man spēku šeit stāvēt un elpot. Mūsu tauta ir daudz cietusi un tādēļ mācījusies, un pārcietīs arī šo tumšo laiku.

* Bruno Javoiša raksts pirmreizēji publicēts 2015. gadā izdotajā rakstu krājumā, ko veido Latvijas jauniešu labākie pētnieciskie darbi konkursos: *Trešā atmoda Latvijā, Gunārs Astra un viņa līdzgaitnieku/laikabiedru loma Latvijas neatkarības atjaunošanā, Vēstule Gunāram Astram, kā arī zinātnieku pētījumi un G. Astras lēģera, laika un domubiedru (gan Latvijā, gan trimdā) liecības par nevardarbīgo pretošanos padomju okupācijas režīmam dzelzs priekšvara abās pusēs. Rakstu krājuma atbildīgais redaktors – fil! Austris Grasis, literārā red. Ieva Freinberga, izd. Daugavas Vanagu Gunāra Astras piemiņas-patiesības fonds.*

Redakcija

Piemineklis G. Astram *Nebaidies*

2022. gada 20. janvārī – barikāžu aizstāvju atceres dienā – Rīgā tika atklāts G. Astram veltīts pieminēklis *Nebaidies*. Tā autors ir tēlnieks Gļebs Panteļejevs. Pieminēkļa galvenā misija ir atgādināt, ka jebkuras bailes iespējams pārvarēt.

Pie pieminēkļa tēlnieks strādāja aptuveni gadu. Viņš Astru *iepazinis* kā savā pārliecībā nelokāmu cilvēku, kurš vienlaikus ir arī domātājs, filozofs un intelektuālis, un visu šo personības jaudu G. Panteļejevs centies atspoguļot skulptūrā.

Pieminēkli veido krusteniska konstrukcija, kas simbolizē divas dimensijas – horizontāli un vertikāli –, un tēlnieks tai iedvesmojies no fotogrāfijas, kurā G. Astra redzams arestanta tērpā. Viņa acis cieši raugās fotoobjektīvā, priekšplānā ir viņa rokas. Astras seja attēlota uz vertikālā pieminēkļa elementa, kas simbolizē nesalaužamu garu, bet rokas, kas ir uz horizontālā elementa, atspoguļo paveiktos darbus.

G. Astras pieminēklis uzstādīts zīmīgā vietā – Rīgā, Baumaņa skvērā pie kādreizējās LPSR Augstākās tiesas

ēkas, kur savulaik Astru notiesāja un viņš teica leģendāro *Pēdējo vārdu*, kas joprojām ir viena no nozīmīgākajām politiskajām runām Latvijas valsts vēsturē. Tēlnieks pieminēkli izveidoja jau uz G. Astras 90. jubileju oktobrī, tomēr atklāšana uz vairākiem mēnešiem aizkavējās saistībā ar skvēra labiekārtošanu.

Zināms, ka ir gatavs scenārijs spēlfilmam *Pēdējais vārds*, ko īstenot iecerējuši režisors Armands Zvirbulis un scenārists Lauris Gundars. **UI**

19. gadsimta Latvijas kartogrāfiskais mantojums

Com! Reinis Vāvers, *frater Academicus*

Latvijas teritorija redzama jau viduslaiku pasaules kartēs. Daudzus gadsimtus tā bijusi ietekmīgu kaimiņvalstu interešu lokā, un kartes tai gatavojuši dažādu valstu militārie spēki un civilie dienesti. Līdz ar to par mūsu valsts teritoriju sakrājies bagātīgs kartogrāfiskais mantojums, kas līdz šim vēl nav līdz galam apzināts un padarīts pieejams plašai sabiedrībai.

Jauns izdevums par Latvijas kartogrāfijas vēsturi

2021. gada rudenī izdota jauna grāmata – *100 kartes pirms Latvijas valsts*. To var uzskatīt par turpinājumu Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) un uzņēmuma *Jāņa sēta* 2018. gadā izdotajai grāmatai *100 gadi 100 kartēs*, kas atspoguļo notikumus Latvijā no 1918. līdz 2017. gadam, iepazīstinot ar interesantākajām un nozīmīgākajām ar Latviju saistītajām kartēm. Jaunā grāmata līdzīgā veidā vēsta par laika posmu no 1795. līdz 1917. gadam. Daudzas no grāmatā iekļautajām kartēm plašākai sabiedrībai redzamas pirmo reizi. Pārsvārā tās ir no LNB un Latvijas Valsts vēstures arhīva krājuma, bet ir arī atsevišķas kartes no citām Latvijas, kā arī Igaunijas, Čehijas un Lielbritānijas atmiņas institūcijām. Latvijas kartes glabājas gan kolekcijās Latvijā, gan ārvalstīs. Lielākās karšu kolekcijas Latvijā ir LNB un Latvijas Nacionālajā arhīvā, tāpat kartes ir arī citu zinātnisko bibliotēku un muzeju krājumā.

Izmaiņas Latvijas sabiedrībā un ainavā

Grāmatā atspoguļotais laika posms pasaulē un arī Latvijas teritorijā dēvējams par modernizācijas un industrializācijas laikmetu. Latvijas sabiedrību šajā laikā skāra būtiskas pārmaiņas: tika atcelta dzimtbūšanas iekārta un veidojās jaunas politisko spēku attiecības starp topošo latviešu nacionālo kustību, Baltijas provincēs valdošo vācbaltiešu aristokrātiju un Krievijas impērijas administrāciju.

19. gadsimtā kopumā uzlabojās dzīves apstākļi, un iedzīvotāju skaits latviešu apdzīvotajās guberņās līdz 1. pasaules karam pieauga vairāk nekā trīs reizes, 1914. gadā pārsniedzot 2,5 miljonus. Sevišķi strauji auga pilsētas, kuru nomalēs tapušajām milzu rūpnīcām bija vajadzīgi simtiem un pat tūkstošiem strādnieku.

Līdz ar straujo tehnikas attīstību radās jauni pārvietošanās

Kanaana jeb wezza Juhdu=semme. Vecā Jūdu zeme jeb Kanaāna. Dieva vārdu mīļotājiem. 1. sējas 1. sauja / [Augusts Dēbners]. [Rīga: Herrmann Trey, 1836]. LNB KtP1-0/40

”

1830. gados Latgalē
tapa pirmā šoseja
Latvijas teritorijā ar
šķembu segumu.

veidi un sakaru līdzekļi. 19. gadsimta sākumā galvenais sauszemes transporta līdzeklis bija zirgs un zirga pajūgs, bet no 1821. gada ieviesa regulāru pasta kariešu jeb diližansu satiksmi. 1830. gados Latgalē tapa pirmā šoseja Latvijas teritorijā ar šķembu segumu. Tā veda caur Rēzekni un Daugavpili un bija daļa no magistrāles Sanktpēterburga-Varšava.

1839. gadā no Sanktpēterburgas līdz Varšavai ierīkoja arī optiskā telegrāfa jeb tahigrāfa līniju 1200 kilometru garumā, un tā tolaik bija garākā šāda veida sakaru līnija pasaulē. 1854. gadā to aizstāja elektriskais telegrāfs. 19. gadsimta beigās Latvijas teritorijā strauji attīstījās

Debbess rullis. Kādas ziņas par to, ko pie debess redzam / [Kārlis Kristiāns Ulmanis].

[Rīga: Steindr. v. Hauswald, 1837]. LNB RXA408,374

Latwija. Atlāss Latwijas ļauschu skolahm: ar 13 pehrwēs drukatahm kahtihm. Mērogs [1:1 370 000]. Jelgava: J. F. Stefenhāgens un dēls, 1880. LNB KtA-3/661

Latvijas karte (Kurseme līdz ar Vidzemes un Witepskas gub. latweeschu daļu) / M. Siliņš.
Mērogs 1:750 000. [Rīga]: M. Siliņš, [cenz. 1889]. LNB KtL1-1/34

telefona sakari – telefona aparātu Aleksandrs Bells patentēja 1876. gadā, un jau 1882. gadā Rīgā tika izveidota pirmā telefonu centrāle. 1896. gadā centrāle tapa Liepājā, bet 1901. gadā ar telefona sakariem savienoja Rīgu un Jelgavu.

1860. gadā tika uzbūvēta **pirmā dzelzeļa līnija Latvijas teritorijā – līnijas Sanktpēterburga–Varšava posms Rītupe–Daugavpils**. Lai arī dzelzeļa būvniecība prasīja milzīgus ieguldījumus, dzelzeļa tīkls ātri attīstījās un kļuva par impulsu straujākai industrializācijai, ievērojami atvieglojot kravu pārvadāšanu. Arī ceļošana līdz ar to bija daudz ātrāka un ērtāka.

Pārvietošanās kļuva vienkāršāka arī pilsētās – papildus ormaņiem 1852. gadā Rīgā parādījās zirgu omnibuss – daudzvietīgi divasu rati, kas kursēja pa noteiktu maršrutu. 19. gadsimta vidū tika uzsākta arī pilsētas pasažieru tvaikoņu satiksme. Te jāmin, ka pirmais tvaikonis Rīgas ostā iebrauca 1830. gadā – tas bija zviedru kuģis *Oscar*, kas sāka kursēt maršrutā Rīga–Lībeka. 1882. gadā Rīgā tika atklāta zirgu tramvaja satiksme trīs līnijās 4,18 kilometru garumā. **Par vienu no pirmajām pilsētām Krievijas**

”

1882. gadā Rīgā tika izveidota pirmā telefonu centrāle.

impērijā, kur atklāts elektriskais tramvajs, 1899. gadā kļuva Liepāja – Rīgā tas sāka kursēt divus gadus vēlāk.

Kartogrāfijas attīstība

Straujā tehnikas attīstība ietekmēja arī kartogrāfiju – līdz ar jaunu ģeodēzisko uzmērījumu veikšanu kartes kļuva arvien detalizētākas un precīzākas, un, attīstoties

litogrāfijas tehnikai, karšu iespēšana ap 19. gadsimta vidu kļuva ievērojami lētāka un tādējādi daudz lielākai sabiedrības daļai bija iespējams kartes iegādāties.

Tas, ka Krievijas impērijai nepieciešamas precīzākas kartes gan militārām, gan saimnieciskām vajadzībām, tapa skaidrs pēc 1812. gada Napoleona karagājiena. Precīzu karšu sagatavošanai trūka pietiekami plaša ģeodēzisko punktu tīkla, tāpēc 1816. gadā tika uzsākta Vidzemes triangulācija Frīdriha Georga Vilhelma Strūves vadībā un Viļņas guberņas uzmērīšana Karla Frīdriha Tennera vadībā. Šie

”

Latvijas teritorijai sagatavotās militārās kartes vēlāk kļuva par pamatu jau neatkarīgās Latvijas valsts militārajai kartogrāfijai.

darbi aizsāka vēlāk veiktos meridiāna loka mērījumus no Melnās jūras līdz Ziemeļu Ledus okeānam, kurus pabeidza 1855. gadā un kas pazīstami kā Strūves ģeodēziskais loks, kas iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā.

Balstoties uz Strūves trigonometriskajiem mērījumiem, muižu plāniem un jaunākajiem uzmērījumiem, 19. gadsimta trīsdesmitajos un četrdesmitajos gados kartogrāfa Karla Gotlība Rikera vadībā veidotās Vidzemes kartes uzskatāmas par 19. gadsimta pirmās puses precīzākajām kartēm Krievijas impērijā. **1846. gadā tapa arī viņa Baltijas provinču karte, kas izrādījās tik populāra, ka to līdz 1. pasaules karam ar labojumiem izdeva vēl septiņas reizes.**

Jau no 18. gadsimta Latvijas teritorijā darbojās Krievijas militārie topogrāfi. Viņu loma valsts teritorijas kartēšanā pieauga pēc Karšu depo nodibināšanas 1796. gadā, un 19. gadsimta sākumā tika sagatavota pirmā uz daudzām lapām izdotā Krievijas karte, ko vēlāk izmantoja karā pret Napoleona armiju. Tā bija mērogā 20 verstis collā jeb 1:840 000 un attēloja Krievijas Eiropas daļu. Šī karte

”

19. gadsimta beigās parādījās pirmās latviešu valodas izplatības kartes, kuru autors bija valodnieks un mācītājs Augusts Bīlenšteins.

iespiesta uz 110 lapām un tādēļ dēvēta arī par *Simtlapu karti*. Turpmāk militārās kartes kļuva arvien precīzākas, un Latvijas teritorijai sagatavotās militārās kartes vēlāk kļuva par pamatu jau neatkarīgās Latvijas valsts militārajai kartogrāfijai.

19. gadsimta laikā kartes kļuva arvien daudzveidīgākas – parādījās jaunas tematiskās kartes, kas attēloja kādu konkrētu parādību. Kā piemēru var minēt dažādu slimību izplatības kartes Rīgai, Vidzemes guberņas gadatirgu karti, Latvijas skolu karti, tāpat Vidzemes telefona un telegrāfa līniju, kā arī Vidzemes guberņas krogu karti. **Tapa pirmās kartes atpūtniekiem, piemēram, 1842. gada Cēsu apkārtnes plāns, kur uzrādīti ievērojamākie apskates objekti un kas paredzēts pilsētas viesiem un ceļotājiem.**

Grāmatā iekļauta Latvijas karte, kas nozīmīga arī visas pasaules kartogrāfijas vēsturē. **19. gadsimta beigās parādījās pirmās latviešu valodas izplatības kartes, kuru autors bija valodnieks un mācītājs Augusts Bīlenšteins.** Tieši viņš sava 1892. gada izdotā *Mūsdienu un aizvēsturiskās Latvijas etniskās ģeogrāfijas atlanta* latviešu valodas dialektu kartē pirmo reizi izmantoja joprojām pasaules kartogrāfijā un valodniecībā lietoto terminu *izoglosa* – līnija, kas apzīmē aptuvenas kādas parādības izplatības robežas.

Pirmās kartes latviešu valodā

19. gadsimta pirmajā pusē izdotas arī pirmās kartes, kuru saturs ir latviešu valodā. Tieši grāmatas tapšanas laikā LNB krājumā izdevās atklāt līdz tam senāko zināmo karti latviešu valodā, kas saglabājusies līdz mūsdienām, – 1836. gadā publicēto *Kanaāna jeb vecā Jūdu zeme*. Tā attēlo Palestīnu Jēzus Kristus dzīves laikā, un kartes autors ir

Die lettischen Dialekte der Gegenwart. Isoglossen-Karte. Atlas der ethnologischen Geographie des heutigen und des praehistorischen Lettenlandes / von Dr. A. Bielenstein. St. Petersburg: Kaiserl. Akad. der Wissenschaften, 1892. **Mūsdienų latviešu valodas dialekti. Izoglosu karte.** Mūsdienų un aizvēsturiskās Latvijas etniskās ģeogrāfijas atlants / A. Bīlenšteins. Sanktpēterburga: Ķeizariskā zinātņu akadēmija, 1892. LNB KtA-5/98

mācītājs Augusts Dēbners. Karte ir pievienota viņa rakstam krājumā *Dieva vārdu mīļotājiem*, un tajā autors māca, kā pats lasītājs var šādu karti uzzīmēt. Jāsaka gan, ka jau vēlāk Piebalgas muzeju apvienības *Orisāre* krājumā atklājās 1831. gadā tapis Vecpiebalgas mācītājmuižas zemju plāns, kā arī liecības, ka jau 1825. gadā rokrakstā tikusi sagatavota Kurzemes karte, kas paredzēta kā pielikums laikrakstam *Latviešu Avīzes*. Visticamāk, ka tā gan līdz mūsdienām nav saglabājusies.

1837. gadā iznāca pirmā grāmata par astronomiju latviešu valodā – *Kādas ziņas par to, ko pie debess redzam*. Tās autors ir mācītājs un Tērbatas Universitātes teoloģijas profesors Kārlis Kristiāns Ulmanis, un grāmatai ir pievienota zvaigžņu karte – **Debbess rullis, kas ir pirmā zvaigžņu karte latviešu valodā**. Kartē redzams

debess Ziemeļu puslodes pola apgabals līdz zodiaka riņķim. Kopā uzrādīti 60 zvaigznāji, no kuriem lielākā daļa attēlota ar sengrieķu mitoloģiskajām figūrām. Autors zvaigznājus sauc par debess zīmēm un ir centies latviskot to nosaukumus, kā, piemēram, Kēniņa dēls ar nocirstu galvu (Persejs), Jūras zvērs (Valzivs) un Spārnu zirgs (Pegazs).

Kartes lielu popularitāti latviešu sabiedrībā ieguva 19. gadsimta vidū līdz ar mācītāja un laikraksta *Latviešu Avīzes* redaktora Rūdolfa Šulca darbību. Sevišķi populāra izrādījās viņa 1854. gada Eiropas karte. Tad jau bija sācies Krimas karš, kas kļuva par vienu no pirmajiem militārajiem konfliktiem, kura gaita plaši tika atspoguļota presē un fotogrāfijās. Lai arī pati karadarbība kartē nav attēlota, karte palīdzēja daudz vieglāk sekot līdzi ziņām

no frontes, un *Latviešu Avīzes* abonentu skaits strauji pieauga. Nākamajos gados R. Šulcs izdeva arī citu pasaules daļu, kā arī Krimas, Palestīnas un Polijas karti ar Lietuvu un Kurzemi. Papildus kartēm viņš sagatavoja arī nelielas paskaidrojošas grāmatiņas jeb *karšu izstāstīšanas*.

Tomēr R. Šulca un citu vācbaltiešu mācītāju līdz tam latviešu valodā sagatavotās kartes bija ļoti vienkāršas un nevarēja apmierināt izglītotākās latviešu sabiedrības daļas vajadzības. To redzot, savu darbību kartogrāfijā sāka Tērbatā studējošie jaunlatvieši. 1859. gadā iznāca pirmā latviešu autora ģeogrāfiska satura grāmata *Mūsu tēvzemes aprakstīšana un daži pielikumi tsumā saņemtī: grāmatiņa priekš skolām un mājām: ar vienu landkarti*. Grāmatai pievienota **pirmā Latvijas teritorijas karte latviešu valodā – Landkarte no latviešu zemes**. Lai arī grāmatas un kartes autors nav norādīts, zināms, ka tas ir **Krišjānis Barons**.

1861. gadā jaunlatvieši sagatavoja arī pirmo atlantu latviešu valodā ar nosaukumu *Atlas ar septiņpadsmit landkartēm*. 1864. gadā iznāca atlanta saturu paskaidrojošs izdevums *Atlasa izstāstīšana*, kura autors bija Ernests Dinsbergs. Visticamāk, ka viņš bija arī atlanta sastādītājs, un šajā darbā viņam palīdzējuši K. Barons un Juris Alunāns.

”

Pirmā Latvijas teritorijas karte latviešu valodā – Landkarte no latviešu zemes. Lai arī grāmatas un kartes autors nav norādīts, zināms, ka tas ir Krišjānis Barons.

Nākamais atlants latviešu valodā *Atlas Latvijas jaušu skolām* iznāca tikai 1880. gadā. Tas īpašs ar to, ka tajā iekļauta karte ar nosaukumu *Latvija*, un tā ir pirmā reize, kad kartē minēts Latvijas vārds, lai arī nedaudz citādā formā. Kartes saturs ir ļoti līdzīgs K. Barona 1859. gada kartei. Jāpiemin, ka kartē tikpat kā nav attēlota Latgale.

Pirmais latviešu kartogrāfs Matīss Siliņš

Vēsturnieks, etnogrāfs un literāts Matīss Siliņš savu darbību kartogrāfijā sāka 1889. gadā, un viņu var dēvēt par pirmo latviešu kartogrāfu. Viņš sagatavojis ap 20 liela un vidēja mēroga karšu un papildus tām arī vairāk nekā 50 maza mēroga karšu un plānu. Kartēs viņš ne vienmēr izmantoja tolaik pieņemtos apzīmējumus, un reizēm viņa kartes satura bagātības dēļ ir grūti lasāmas. Tomēr tieši M. Siliņa radītās ir pirmās tik detalizētas kartes latviešu valodā. Tāda ir arī 1889. gadā sagatavotā Latvijas karte, kas tapusi kā pielikums paša veidotajam 1890. gada kalendāram *Atbalss*. Tomēr galveno kartes vērtību nosaka tas, ka tajā **pirmo reizi Latgale jeb Vitebskas guberņas latviešu apriņķi ir attēloti kā piederīgi latviešu apdzīvotajai Vidzemes guberņas daļai un Kurzemes guberņai**.

Grāmatā iekļautas septiņas M. Siliņa kartes – arī pirmā Latvijas vēstures karte latviešu valodā, pirmais pilsētas (Rīgas) plāns latviešu valodā, 1896. gada Latvijas skolu karte un 1901. gadā izdotā *Latviešu apdzīvotās zemes karte*, kuras pārdošana M. Siliņam ienesa 6000 zelta rubļu. Tāpat grāmatā redzama arī viņa 1904. gada Krievijas-Japānas kara *Mandžūrijas-Korejas karalauku speciālkarte*, kā arī Āzijas karte ar tajā attēlotām lielākajām latviešu kolonijām ārpus Latvijas. **UI**

Grāmata tapusi valsts pētījumu programmas Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai projekta Dokumentārā mantojuma izpētes nozīme, veidojot sinerģijas starp pētniecību un sabiedrību (Projekts Nr. VPP-IZM-2018/1-0022) ietvaros un ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu.

Roberts Ancāns – buršs un karavīrs

T/I arch! fil! Rūdolfs Rubenis, *latvus*, Mg. hist.
Foto no Latvijas Kara muzeja un LU muzeja krājuma

Katru gadu 11. novembrī Latvijā tiek svinēta Lāčplēša diena, kurā piemin Latvijas armijas kritušos karavīrus Bermontiādes laikā. Šajā datumā dzimis arī ievērojams latviešu karavīrs, kurš piederīgs pie latviešu studentu korporāciju saimes. **ROBERTS ANCĀNS, lacuanus**, sapņoja kļūt par juristu – uzsāka studijas Latvijas Universitātes (LU) Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē, tomēr Otrais pasaules karš viņa dzīvi radikāli mainīja.

Sapņo kļūt par kara juristu

R. Ancāns dzimis 1919. gada 11. novembrī Tilžas pagastā Jaunlatgalē, Abrenes apgabalā, kas starpkaru periodā atradās Latvijas valsts sastāvā. Dzimis Latvijas Neatkarības kara (1918.–1920.) laikā, kad Latvijas teritorijā par varu cīnījās Latvijas Pagaidu nacionālā padome, boļševiki un vācieši. Tēvs, Antons Ancāns, bija lauksaimnieks, bet māte, Marija Ancāns-Zeļčs, mājsaimniece. Tēvs bija vienīgais, kurš strādāja un uzturēja daudz bērnu ģimeni. Jaunais Roberts skolas gaitas uzsāka 1933. gada augustā Tilžas pagasta Skrindu sešu klašu pamatskolā, bet pēc gada pārgāja uz Aglonas ģimnāziju. Pēcāk iestājās Kārsavas pils ģimnāzijā, kuru absolvēja 1938. gada jūnijā.¹

Roberts pabeidza vidusskolu ar teicamām sekmēm (5 ballu sistēmā). Ticības mācībā – 5 (audzis katoļu ģimenē). Ļoti labi pārvaldījis valodas – latviešu un vācu (abās 4), kā arī latīņu (3). Saņēma 4 arī matemātikas disciplīnās – aritmētikā, algebrā, ģeometrijā un trigonometrijā. Ļoti labi padevusies militārā mācība un vingrošana (5), kas motivēja brīvprātīgi iestāties Latvijas armijā.² R. Ancāns devās uz Rīgu, lai uzsāktu studijas LU. Jaunietis izvēlējās Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultāti, kas bija sevišķi prestiža,³ bet vēlāk nomainīja specialitāti, pārejot uz tiesību zinātnes studijām, jo vēlējās kļūt par kara juristu, sekojot brāļa Augusta Ancāna piemēram. Gadu vēlāk, 1939. gadā, brīvprātīgi iestājās Latvijas armijā, cerot tikt uzņemts Latvijas armijas karaskolā.⁴

Kā latgalietis tiek uzņemts *Lacuania*

Paralēli studijām 1938. gada 30. oktobrī R. Ancāns iestājās latviešu studentu korporācijā *Lacuania*.⁵ Tomēr studiju dēļ bija spiests kļūt par korporācijas komāna garantu, jo nespēja apvienot mācības ar studentu korporācijas dzīvi.⁶ Tajā laikā *Lacuania* bija jaunākā latviešu studentu

19. Ieroču SS grenadieru divīzijas kaujas virsleitnants Roberts Ancāns pēc apbalvošanas ar Dzelzs krusta Bruņinieka krustu. Kurzeme, 1945. gada janvāris. Latvijas Kara muzeja krājums

korporācija, kam bija nerakstīts novadniecības princips – uzņemt latviešu studentus no Latgales. Ņemot vērā, ka Latgale ir Romas katoļticīgs novads, *lakuāņi* apmeklēja dievkalpojumus, kurus vadīja LU Romas katoļu teoloģijas fakultātes profesors *Lacuania* g!fil! Jāzeps Rancāns.⁷

Lai kādas jaunajam cilvēkam bija ambīcijas karjeras izaugsmē, viņa dienesta gaitas Latvijas armijā sakrita ar Otrā pasaules kara sākumu, kad Latvijas valsts piedzīvoja traģisku bojāeju.⁸

Mana ienaidnieka ienaidnieks

Robertam Ancānam Otrais pasaules karš nesākās 1939. gada 1. septembrī, bet gan 1940. gada 17. jūnijā, kad PSRS okupēja Latviju. Sekoja valsts iznīcināšana – tā pazuda no pasaules kartes, Latvijas armiju likvidēja un tās virsnieciību represēja (nošāva vai deportēja

uz PSRS austrumu apgabaliem). Visbaisākā kulminācija bija 1941. gada 14. jūnija deportācijas, kad aizveda aptuveni 15 000 Latvijas iedzīvotāju uz PSRS austrumiem, noņemot necilvēcīgos dzīves apstākļos vai ieslogot koncentrācijas nometnēs. Taču deportācijas notika īsi pirms 1941. gada 22. jūnija, kad sākās cilvēces vēsturē vislielākā sauszemes kara operācija, kas pazīstama ar kodēto nosaukumu *Barbarosa*.⁹ Nacionālsociālistiskā Vācija negaidīti uzbruka, kā rezultātā Sarkanā armija PSRS rietumos tika pārsteigta un sagrauta, izraisot haotisku atkāpšanos un okupācijas varas nomaiņu Latvijā.¹⁰ Nacionālsociālistu interesēs nebija atjaunot neatkarīgu Latvijas valsti, bet gan izvērst totalitāru ekspansiju, tādējādi palīdzot sabiedrotajai Japānas impērijai nostiprināt aizmuguri karā pret PSRS sabiedrotajiem ASV un Lielbritāniju Klusajā okeānā.¹¹ Šajā haotiskajā okupācijas varu maiņā radās ļoti neparasta situācija, kurā R. Ancāns u. c. latvieši uztvēra nacionālsociālistisko Vāciju kā "mana ienaidnieka ienaidnieku kā draugu". Gan viņam, gan nacionālsociālistiem bija kopīgs ienaidnieks – PSRS. Pārdzīvotās padomju terora šausmas radīja naidu pret komunismu, un R. Ancāns negaidot nolēma karot nacionālsociālistiskās Vācijas pusē,¹² kļūstot par vienu no trīs miljoniem kājnieku plašajā Austrumu frontē no 1941. līdz 1945. gadam.¹³

Ievainots un nosūtīts uz kara hospitāli

R. Ancāns uzsāka savas Otrā pasaules kara gaitas 1941. gada oktobrī, kad brīvprātīgi iestājās 16. Zemgales latviešu policijas bataljonā par vada seržantu.¹⁴ Viņš tika nosūtīts uz Austrumu frontes ziemeļu sektoru, kur vācu armijas grupa *Ziemeļi* kopā ar Somijas armiju ielenca Ļeņingradu, uzsākot pilsētas blokādi.¹⁵ Sākotnēji nacionālsociālistiskā Vācija izrādīja neuzticību latviešu iesaistei karā pret PSRS, taču, karadarbībai Austrumu frontē ieilgstot un Sarkanajai armijai izrādot niknāku pretestību, nācās izmantot okupēto teritoriju iedzīvotājus frontes aizmugures nostiprināšanai.

Ejot dziļāk PSRS teritorijā, Vērmahta izvietojums bija ļoti izplests tūkstošiem kilometru garā frontē.¹⁶ R. Ancāns iesaistījās karadarbībā pret Sarkanā armiju 1941./1942. gada ziemā Ostrovā, taču tika ievainots un nosūtīts uz kara hospitāli Bolderājā, Rīgas pievārtē.¹⁷ Tajā pašā laikā nacionālsociālistiskajai Vācijai Austrumu frontē sāka kļāties slikti, kad 1941. gada 5. decembrī izgāzās operācija *Barbarosa* ar sakāvi pie Maskavas. Ļoti sliktās sagatavotības bargajai ziemeļiem un lēnās kustības dēļ Austrumu frontē Vērmahts nespēja iekarot Maskavu. Sarkanā armija deva iznīcinošu pretuzbrukumu, atstumjot Vērmahtu 300 km uz rietumiem, tomēr Vērmahts spēja noturēties pretī, apturot Sarkanās armijas pretuzbrukumu 1942. gada martā. Sarkanā armija vēl nebija tik spēcīga, lai izvērstu plaša mēroga pretuzbrukumu visā Austrumu frontē, tādējādi radot draudus otrreizējai PSRS okupācijai Latvijā un sakāvei nacionālsociālistiskajai Vācijai.¹⁸

Atgriešanās frontē

R. Ancāns izveseļojās no kara ievainojumiem 1942. gada 15. jūnijā, kad viņu nosūtīja uz Bolderājas vada komandiera kursiem,¹⁹ kas sakrita ar Vērmahta vasaras ofensīvu Austrumu frontes dienvidu sektorā. Vācu armijas grupa *Dienvidi* virzījās divos virzienos – uz Ziemeļkaukāza naftas atradnēm Čečenijā un Azerbaidžānā un uz Staļingradu Volgas upes krastā.²⁰ Nacionālsociālistiskā Vācija vēl jutās spēcīga, lai turpinātu karu ar PSRS. Labvēlīgo stāvokli raksturoja arī panākumi Ziemeļāfrikā un Atlantijas okeānā pret Lielbritāniju, kā arī Japānas impērijas sekmes Klusajā okeānā, virzoties tuvāk Austrālijai un Indijai.²¹ R. Ancāns vada komandiera kursus pabeidza 1942. gada 20. augustā, kam sekoja nosūtīšana uz 226. Rēzeknes policijas bataljonu. Līdz 1943. gada 3. februārim viņš iesaistījās frontes aizmugures nodrošināšanā, kas izpaudās kā padomju partizānu apkarošana.²² 1942. gada 5. decembrī R. Ancāns apmeklēja *Lacunia*

Roberts Ancāns (apakšējā rindā trešais no kreisās puses) *Lacunia* dibināšanas komeršā *Lettonia CIQ!* Krišjāņa Valdemāra ielā 55, 1942. gada 5. decembris. LU muzeja krājums

16. Zemgales policijas bataljona 4. rotas karavīri ceļā no Lugas uz Ilūksti. Krievija, 1942. gada decembris. Vidū stāv bataljona leitnants Roberts Ancāns, priekšplānā labajā pusē sēž bataljona 4. rotas komandieris Aleksandrs Beišāns. Latvijas Kara muzeja krājums

Latviešu leģiona ģenerālinspektors ģenerālleitnants Rūdolfs Bangerskis apbalvo leitnantu Robertu Ancānu ar Dzelzs krusta II šķiru SS lazaretē Rīgā, Latgales ielā. 1943. gada aprīlis. Latvijas Kara muzeja krājums

Latviešu leģiona ģenerālinspekcijas vadošie virsnieki ceļā uz Latvijas Nacionālās komitejas dibināšanu Drēzdenē. Kemnica (Vācija), 1945. gada 14. februāris. No labās: ģenerālleitnants Rūdolfs Bangerskis, virspulkvedis Arturs Silgailis, virsleitnants Roberts Ancāns. Latvijas Kara muzeja krājums

dibināšanas komeršu latviešu studentu korporācijas *Lettonia C!Q!*, kas kādreiz atradās Krišjāņa Valdemāra ielā 55. Viņam tā bija lieliska iespēja satikties ar saviem *lakuņiem* laikā, kad studentu korporācijas dzīvi bija apturējis Otrais pasaules karš un nacionālsociālistu okupācijas varas aizliegums darboties studentu korporācijām pilnvērtīgi, atļaujot noturēt tikai komeršus.²³

Pārskaitīšana uz Latviešu leģionu

1943. gada 3. februāris kļuva par katastrofu nacionālsociālistiskajai Vācijai Austrumu frontē, kad Staļingradas drupās kapitulēja vācu 6. armija. Sarkanā armija bija uzsākusi negaidītu pretuzbrukumu, kas ielenca un sagrāva Vērmahtu pie Volgas upes.²⁴ Nacionālsociālistiskajai Vācijai bija iestājusies liela krīze, jo vajadzēja dzīvo spēku aptuveni miliona kritušo vācu karavīru aizvietošanai Austrumu frontē, paralēli pārceļot uz Itālijas un Rietumu frontēm daļu kaujas rūditās karaspēka daļas pret ASV un Lielbritāniju.²⁵ Otrreizējās PSRS okupācijas draudi kļuva tik aktuāli, ka tika nolemts mobilizēt latviešu vīriešus vai karadarbībā iesaistītos latviešu kājniekus Latviešu *Waffen SS* leģiona 15. un 19. divīzijā.²⁶ R. Ancāns šajā laikā tika ieskaitīts 19. divīzijā, ko nosūtīja karot uz Volhovas purviem, kas atradās uz dienvidiem no Ladogas ezera un Ļeņingradas. Dienests leģionā bija daudz smagāks nekā policijas bataljonā, jo bija jāiesaistās reālā karadarbībā ar spēkus atguvušo Sarkano armiju. Šajās kaujās 19. divīzija cieta smagus zaudējumus – R. Ancāns tika ievainots un evakuēts, toties izglābās no bojāejas.²⁷ Austrumu fronte sāka doties rietumu virzienā, kad Sarkanā armija 1943. gada jūlijā izcīnīja smagu uzvaru cilvēces lielākajā tanku kaujā pie Kurskas, atņemot Vērmahtam jebkādas iespējas atgūt pārsvaru. Sākās graujošs aizsardzības karš, kas ilga līdz 1945. gada

8. maijam – nacionālsociālistiskās Vācijas kapitulācijai.²⁸ 1944. gada ziemā–vasarā Sarkanā armija izlauzās cauri visai Ukrainai un Baltkrievijai, iebrūkot Baltijas valstīs un Polijas austrumos. Kad Baltkrievijā tika pilnībā iznīcināta vācu armijas grupa *Centrs*, Sarkanā armija iebruka Baltijas valstīs, ielencot vācu armijas grupu *Ziemeļi*.²⁹ Latvijā sākās civiliedzīvotāju bēgļu gaitas uz Rietumeiropu un Skandināviju, lai izglābtos no otrreizējā padomju terora. Latvijas teritorijā Sarkanā armija izlauzās līdz Rīgai un Jelgavai, bet Kurzemi nespēja iekarot. Kurzeme latviešu leģionāru valodā kļuva par *cietoksni*, bet padomju sarkanarmiešu valodā par *katlu*. Kurzeme palika ielenkta no 1944. gada 18. oktobra līdz 1945. gada 8. maijam, kad Sarkanā armija iebruka nacionālsociālistiskajai Vācijai piederošajā Austrumprūsijā, nogriežot Vērmahtam atkāpšanās ceļu uz rietumiem pa sauszemi. Lai gan Kurzemes aizsargāšana tiek gloricēta, tajā laikā PSRS daudz svarīgāk bija izlauzties līdz nacionālsociālistiskās Vācijas galvaspilsētai Berlīnei, lai nepieļautu tās nonākšanu ASV vai Lielbritānijas karaspēka rokās. Ja Sarkanā armija koncentrētu galveno uzmanību Kurzemes iekarošanai, Kurzeme būtu *kritusi*.³⁰

Pādrošais virsleitnants

R. Ancāna lielākie panākumi Austrumu frontē bija 1944. gada decembra Ziemassvētku kaujās. Ļoti spilgta epizode bija kauja pie Dirbām, kur pats R. Ancāns, jau virsleitnants, ar padotajiem kājniekiem piedalījās prātam neaptveramā un pādrošā operācijā pret padomju tankiem. Šajā operācijā viņš ar tuvciņas ieročiem iznīcināja 14 padomju tankus, atkārtoti izglābjoties no nāves līdzīgi kā Volhovas purvos. Par to R. Ancāns saņēma I šķiras Dzelzs krustu, kas bija augstas pakāpes apbalvojums.³¹ 1945. gada februārī R. Ancāns iesaistījās arī politiskajā darbībā, kad uz Drēzdeni, nacionālsociālistisko Vāciju, tika nosūtīti Latvijas Nacionālās komitejas dibinātāji ģenerālinspektora Rūdolfa Bangerska,

valdemarietis, virspulkveža Artūra Silgaila, *frater imanticus*, un virsleitnanta R. Ancāna vadībā. Tika paredzēts piešķirt Latvijai pagaidu valstiskuma statusu, uzticot to trim latviešu leģionāriem. Tomēr ceļš uz Drēzdeni apstājās, jo Lielbritānijas un ASV gaisa spēki uzsāka pilsētas bombardēšanu. Bombardēšanas un Austrumu frontes straujo izmaiņu dēļ brauciens tika atcelts. R. Ancāns atgriezās atpakaļ Kurzemē, kur turpināja pretoties otrreizējai PSRS okupācijai.³² Taču pirms mēneša bija notikusi Jaltas konference, kur ASV un Lielbritānija piekāpās PSRS Centrāleiropas un Austrumeiropas jautājumā. Latvijas vieta jaunajā pēckara pasaules kārtībā bija izlemta par labu PSRS.³³

Dodas trimdā ar vācu mīnu kuģi

Īsi pirms nacionālsociālistiskās Vācijas kapitulācijas, 1945. gada 8. aprīlī, vācu lieladmirālis Karls Dēnics uzsāka Kurzemē un Austrumprūsijā ielenkto Vērmahta daļu evakuāciju uz nacionālsociālistisko Vāciju pa Baltijas jūru. Bija skaidrs, ka Otrais pasaules karš ir zaudēts un pastāv divas iespējas – akceptēt sakāvi vai karot līdz pēdējam vīram. Vāciešiem evakuācija nozīmēja atgriešanos dzimtenē, bet latviešiem došanās trimdā. Lai gan daži latviešu leģionāri devās nacionālo partizānu rindās PSRS otrreiz okupētajā Latvijā, R. Ancāns nolēma doties trimdā. Viņš apzinājās, ka dzimteni un dzīvi Latvijā ir zaudējis; ņemot vērā, ka viņa dzimtā Abrene pēc Otrā pasaules kara tika iekļauta Krievijas sastāvā.³⁴ Liepājā viņš slepus ieguva patvērumu uz vācu mīnu kuģa, kas saskaņā ar ASV–Lielbritānijas–PSRS vienošanos ar pārpalikušajiem nacionālsociālistiskās Vācijas jūras spēku karakuģiem atgriezās kara izpostītajā Vācijā. Ar to R. Ancāns šķīrās no dzimtenes uz visiem laikiem, nesagaidot *dzelzs priekšvara* krišanu un komunistiskā režīma sabrukumu visā Centrāleiropā un Austrumeiropā.³⁵

Darbs sabiedrības un kara veterānu labā

R. Ancāns pēckara Vācijā iesaistījās ANO Starptautiskās bēgļu organizācijas tapšanā Neištatē, ASV okupētajā Vācijas daļā. Viņš darbojās igauņu un latviešu kara invalīdu aprūpēšanā, kam atgriešanās dzimtenē nozīmēja izsūtījumu uz PSRS austrumu apgabaliem vai nāvi nošaujot. Pēc pieciem gadiem, 1950. gadā, jau Rietumvācijā R. Ancāns pārcēlās uz Augsburgu (Bavārijā), kur organizēja latviešu nacionālo komiteju, pildot tās priekšsēdētāja pienākumus. Tajā laikā latviešu nacionālā komiteja kopā ar Latvijas Centrālo padomi organizēja trimdā nonākušo latviešu sociālpolitisko dzīvi, lai saliedētos Latvijas valstiskās apziņas nepārtrauktības noturēšanai. Vēl pēc pieciem gadiem R. Ancāns atgriezās kara invalīdu aprūpē, kad 1955. gada 17. jūnijā, 15 gadus pēc PSRS okupācijas sākuma Latvijā, Hamburgā nodibinājās Latvijas Kara invalīdu apvienība. R. Ancāns, būdams Otrā pasaules kara veterāns, uzskatīja par savu pienākumu ne tikai stiprināt Latvijas valsts nepārtrauktību, bet arī rūpēties par tiem, kuri cīnījās par Latvijas neatkarības atjaunošanu Austrumu frontē svešos formastērpos. Tā paša gada 16. decembrī R. Ancāns izceļoja no Rietumvācijas uz ASV, kur apmetās uz dzīvi Ņujorkā.³⁶

Dzīvojot ASV, viņš atgriezās *Lacuania* dzīvē, kas atjaunojās 1951. gadā. *Lakuānu* dzīve Ņujorkā kļuva sevišķi aktīva 1966.–1967. gadā, jo tur atradās *Lacuania* globālais prezidijs.³⁷ Tas ir spilgts pierādījums, ka studentu korporācijas, par spīti jebkurai okupācijas varai, nevar salauzt un iznīcināt. Tās turpināja darboties, saliedējot gan vecos, gan jaunus buršus valstiskās neatkarības idejas uzturēšanā. R. Ancāns trimdā izveidoja ģimeni – apprecēja Ilgu Ancāni, viņiem vēlāk piedzima dēls Gvido Imants Ancāns, *lacuanus*, un meita Rita Ancāne. ASV viņš nodzīvoja līdz savai nāvei 1982. gada 1. janvārī. Apglabāts Ņujorkas štatā, Katskiļu brāļu kapos.³⁸

1. LVVA. 7427. f. (Latvijas Universitāte), 1. apr., 22426. I (Roberts Ancāns), 1.-6. lpp.
2. Turpat, 14. lpp.
3. Turpat, 1. lpp.
4. Kapustāns, Jānis (red.). *Lacuania - 70*. Rīga: SIA "N.I.M.S.". 1999, 120. lpp.
5. LVVA. 4262. f. (LU studentu biedrība korporācija *Fraternitas Lacuania*), 1. apr., 16. I (Amatpersonu un biedru saraksti; lūgumi uzņemt korporācijā; dzīves apraksti), 54. lpp.
6. Turpat, 14.-15. lpp.
7. Rubenis, Rūdolfs. *Neaizmirstamās biogrāfijas: Jāzeps Rancāns un uzsaukums vēlēšanām Eslingenā*. Rīga: Latvijas Universitātes Muzejs. 2021, 2. lpp. Pieejams: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/54191>
8. Magenheimer, Heinz. *Die deutsche militärische Kriegführung im II Weltkrieg: Feldzüge-Schlachten-Schlüsselscheidungen (2. überarbeitete Auflage)*. Bonn: Osning Verlag GmbH. 2021, Seite 15
9. Jēkabsons, Ratnieks, Reinis. *Latviešu karavīru stāsts: Roberts Dāvids Timermanis (1909-1945)*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2019, 81. lpp.
10. Jēkabsons, Ratnieks, Reinis. *Latviešu karavīru stāsts: Roberts Dāvids Timermanis (1909-1945)*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2019, 81. lpp.
11. Neitzel, Sönke. *Deutsche Krieger: Vom Kaiserreich zur Berliner Republik - eine Militärgeschichte*. Berlin: Ullstein Buchverlag GmbH. 2020, Seite 143
12. Hedinger, Daniel. *Die Achse: Berlin-Rom-Tokio (1919-1946)*. München: Verlag C.H. Beck oHG. 2021, Seite 329-330
13. Jēkabsons, Ratnieks, Reinis, 81. lpp.
14. Beevor, Antony. *Der Zweite Welt Krieg*. München: C. Bertelsmann Verlag. 2014, Seite 225
15. Jānis Bērziņš, Alfrēds (red.). *Latviešu karavīrs Otrā pasaules kara laikā*. Toronto: Daugavas Vanagu Centrālās valdes izdevums. 1993, 51. lpp.
16. Jones, Michael. *Leningrad: state of siege*. London: John Murray press. 2009, page 17
17. Jēkabsons, Ratnieks, Reinis, 83. lpp.
18. Jānis Bērziņš, Alfrēds (red.), 51.-52. lpp.
19. Hedinger, Daniel, Seite 321-322
20. Kapustāns, Jānis (red.), 120. lpp.
21. Echternkamp, Jörg. *Das Dritte Reich: Diktatur, Volksgemeinschaft, Krieg*. Berlin, Boston: Walter de Gruyter GmbH. 2018, Seite 84-85
22. Hedinger, Daniel, Seite 321-322
23. Latvijas Kara muzejs. *Lebenslauf des Waffen-Untersturmführere Roberts Ancans*.
24. Ščerbinskis, Valters (red.). *Uzticīgi draugam: Latvijas studējošo slēgtās mūža organizācijas*. Rīga: Prezidiju Konvents. 2010, 65. lpp.
25. Ueberschär, Gerd R. *Stalingrad - eine Schlacht des Zweiten Weltkriegs*. Im: Wette, Wolfram., Ueberschär, Gerd R. (Hrsg.). *Stalingrad: Mzthos und Wirklichkeit einer Schlacht*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag. 2013, Seite 18-19
26. Neitzel, Sönke, Seite 150
27. Baltais, Mirdza-Kate. *Piespiedu iesaukšana darbam Vācijā, militāram dienestam un evakuācija uz Vāciju*. No: Puisāns, Tadeušs (red.). *Okupācijas varu nodarītie postījumi Latvijā 1940-1990: rakstu krājums*. Stokholma: Memento. 2000, 195. lpp.
28. Roberta Ancāna piemiņai. Latvija Amerikā, Nr. 5 (30.01.1982.)
29. Neitzel, Sönke, Seite 150
30. Kurovskis, Francs. *Nāves katls Kurzemē*. Rīga: Petrovskis un Ko. 7. lpp.
31. Deiviss, Normans. *Eiropas vēsture*. Rīga: Apgāds "Jumava". 2009, 1051. lpp.
32. Silgailis, Artūrs. *Latviešu leģions: dibināšana, formēšana un kauju gaitas Otrajā pasaules karā*. Rīga: AS "Preses nams". 2006, 161. lpp.
33. LKM 5-60413-3066-FT
34. Davis, Norman. *Im Herzen Europas: Geschichte Polens*. München: Verlag C.H. Beck oHG. 2020, Seite 68-69
35. Kurovskis, Francs, 203. lpp.
36. Kapustāns, Jānis (red.). *Lacuania - 70*. Rīga: SIA "N.I.M.S.". 1999, 120. lpp.
37. Jānis Bērziņš, Alfrēds (red.), 52. lpp.
38. Ščerbinskis, Valters (red.), 65. lpp.
39. Kapustāns, Jānis (red.), 120. lpp.

Sabiedriskās zinātnes projekts par mikroplastmasu Latvijas pludmalēs

Studenšu korporācijas *Selga* 95. gadu jubilejas devums sev, sabiedrībai un pētniecībai

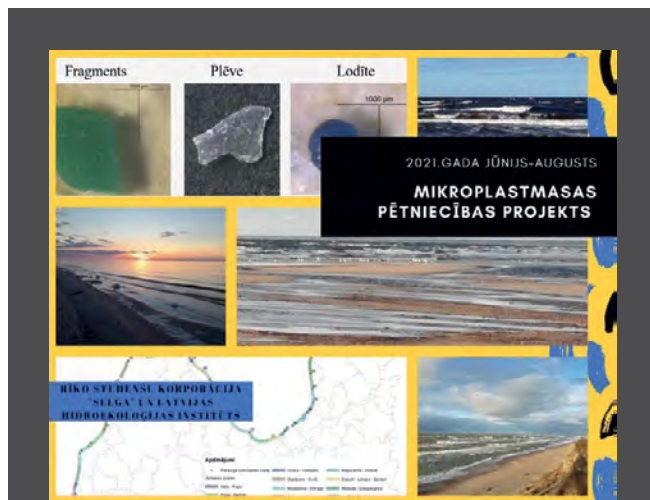
Fill!fil! Inta Dimante-Deimantoviča, Ilze Valdovska, Gunta Kinta, *selgas*
Foto no *Selgas* arhīva

Domājot par gaidāmo 95. jubileju, *Selga* pievērsās devīzei *Veido sevi tēvijai, darbam, dailei, zinātnei* un nolēma izcelt komponenti *veido sevi zinātnei*, sasaistot to ar *Selgas* vārda skaidrojumu: droša vieta jūrā, kur meklēt patvērumu. *Selga* sadarbībā ar Latvijas Hidroekoloģijas institūtu (LHEI) vienojās īstenot sabiedriskās zinātnes projektu, lai pirmo reizi Latvijā izpētītu un kartētu mikroplastmasas piesārņojumu smiltīs Baltijas jūras piekrastē visā tās garumā.

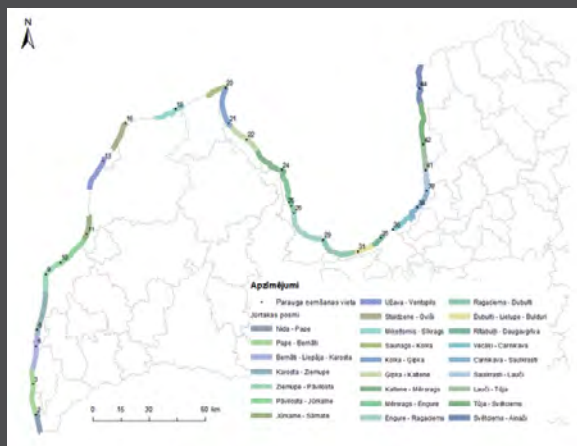
Baltijas jūra un piesārņojums

Baltijas jūra neapšaubāmi ir viena no Latvijas bagātībām. Ne velti jūras elements un simboliskais vēstījums izvēlēts arī kā viens no jaunajiem valsti atspoguļojošiem tēliem (misija *Jūra 2030*). Baltijas jūras piekrastes garums

Latvijā ir 497 km, nodrošinot sabiedrībai virkni būtisku ar ekosistēmu saistītu pakalpojumu. Tās ir ne tikai zivis un citi jūras produkti; jūra regulē dažādus vides procesus, nodrošina ekosistēmu eksistencei vajadzīgās dzīvotnes, zivju nārstu vietas. Jūra sniedz cilvēkiem nemateriālos pakalpojumus – ainavisko baudījumu, iedvesmas un atjaunošanās avotu, atpūtas vietu. Ar savu līdzdarbošanos cilvēkam ir iespējas izvēlēties – paildzināt jūras sniegto ekosistēmu pakalpojumu ilgtspēju vai, tieši otrādi, noplicināt esošos resursus, mazinot to vērtību nākamajām paaudzēm. Jūrā kā akumulējošā vidē ir tendence uzkrāties piesārņojumam, arī tādām, kura izcelsme ir sauszeme. Baltijas jūrā, kas ir daļēji slēgta ekosistēma ar lēnu ūdens apmaiņu, salīdzinoši sekla un ar nelielu sāļumu, piesārņojuma uzkrāšanās efekts ir jo izteiktāks. Pēdējās dekādes viena no aktuālākajām

Selgas sabiedriskās zinātnes projekta kampaņas informatīvais plakāts. Autore fil! Ilze Valdovska, selga

Selgas sabiedriskās zinātnes projekta kampaņas pētījumā apsektās 25 pludmales atbilstoši pārgājienu maršruta Jūrtaka posmiem. Autore Alise Bebrīte

problēmām pasaulē ir neredzamais piesārņojums – mikroplastmasas uzkrāšanās vidē.

Tam, ka jūrā sāk uzkrāties plastmasas atkritumi, 1970. gados uzmanību pievērsa norvēģu ceļotājs, pētnieks un rakstnieks Tūrs Heijerdāls (*Thor Heyerdahl*), dodoties pāri okeānam ar pašbūvētu plostu. Kopš plastmasas kā materiāla atklāšanas un masveida ražošanas uzsākšanas 1950. gados mūsdienās katru gadu tiek saražots vairāk nekā 300 miljoni tonnu plastmasas. Šobrīd sabiedrība dzīvo plastmasas laikmetā, jo tas ir lēts, izturīgs un praktisks materiāls, sastopams visapkārt – apģērbs, apavi, būvniecības materiāli, riepas, medicīnas preces u. c. –, bez tā ikdienas dzīve un komforta līmenis vairs nav iedomājams. Tomēr plašajam plastmasas patēriņam ir arī ēnas puses. Šis materiāls vidē noārdās ļoti lēni (vairāku simtu gadu laikā

vai pat ilgāk). Ņemot vērā ievērojamos ražošanas apjomus, nevajadzīgo ikdienas pārpatēriņu, bieži vien neefektīvi veikto atkritumu apsaimniekošanu un aprites ekonomikas trūkumus, vidē strauji uzkrājas plastmasas piesārņojums. Ir aprēķināts, ka no visas jebkad saražotās plastmasas tikai aptuveni 9 % ir pārstrādāti, bet 12 % izmantoti enerģijas reģenerācijai, savukārt pārējais saražotās plastmasas daudzums akumulējas vidē. Lai arī mūsdienās pārstrādātās plastmasas apjoms būtiski palielinājies un aizvien lielāka nozīme tiek piešķirta aprites ekonomikai un bezatkritumu, beziesaiņojuma dzīvesveidam, samazinot saražotās un ikdienā izmantojamās plastmasas daudzumu, joprojām vidē atrodas vismaz 7000 miljoni tonnu plastmasas, kas tiek iekļauta barības ķēdēs un dabiskos vielu aprites ciklos mikroplastmasas veidā, cirkulējot maziem (izmērā mazākiem par 5 mm) plastmasas gabaliņiem. Šis piesārņojums, visticamāk, ir neatgriezenisks, un tas ir visaptverošs (mikroplastmasa ir konstatēta gaisā, ūdenī, augsnē, pārtikā, dzīvajos organismos, tai skaitā cilvēkos). Tāpat arī aizvien vairāk tiek iegūti pierādījumi par mikroplastmasas fizikālo un ķīmisko (toksisko) ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, dzīvo organismu veselību, kā arī pienesumu attiecībā uz klimata izmaiņām. Mikroplastmasa var ietekmēt dzīvnieku augšanu, attīstību un reproduktīvos rādītājus. Īpaši potenciāli kaitīgas var būt pašas sīkākās daļiņas, kas, mikroplastmasai tālāk sadaloties, kļūst par nanoplastmasu, jo līdz ar izmēra samazināšanos palielinās daļiņas iespēja nonākt organismā, kur tā šķērso šūnu membrānu un var izrādīties toksiska plastmasai pievienoto vielu dēļ. Piesārņojums ar izmēros lieliem plastmasas atkritumiem savukārt mazina vides estētiskās īpašības: lielākos plastmasas priekšmetos var sapīties putni un ūdens zīdītāji; apēdot plastmasas gabalus, var sabojāties gremošanas trakts un rasties mānīga sāta sajūta, kā rezultātā novājinās organisms.

Plastmasas piesārņojuma izcelsmes avots ir sauszeme. Liela daļa mikroplastmasas ar lietusūdeņu un notekūdeņu palīdzību caur upēm nonāk jūrā, kur tam ir tendence pārvietoties un visbeidzot uzkrāties jūras nogulumos. Plastmasas piesārņojuma pētniecība ir salīdzinoši nesena; joprojām trūkst datu par piesārņojuma apjomu, veidu, uzkrāšanās tendencēm, lai varētu izvērtēt tā dinamiku laika gaitā un izvēlēties piemērotākos mehānismus piesārņojuma novēršanai, mazināšanai, sabiedrības izglītošanai.

Pirmo reizi Latvijā pēta piesārņojumu piekrastes smiltīs

Lai informētu Latvijas sabiedrību par plastmasas ietekmi uz vidi, vispirms jāiegūst kvalitatīvi un pētniecībā balstīti dati. Ir pieejami pirmie rezultāti par mikroplastmasas piesārņojumu ezeros un Baltijas jūrā, tomēr joprojām pietrūkst precīzas un visaptverošas informācijas par plastmasas daļiņu piesārņojumu Latvijas pludmalēs. Informācijas kampaņām un tālākajām pētniecības aktivitātēm svarīgi apzināt, kāds ir sākotnējais stāvoklis. Tāpēc Selga sadarbībā ar LHEI vienojās īstenot sabiedriskās

Smilšu sijāšana un skalošana tika veikta caur nerūsējošā tērauda sietiem ar acs izmēru 5 un 1 mm.

Ievēribu guvušais pētījuma rīks – mērlente.

zinātnes projektu, lai pirmo reizi Latvijā izpētītu un kartētu, kāds ir mikroplastmasas piesārņojums smiltīs Baltijas jūras piekrastē visā tās garumā – no Papes līdz Ainažiem.

LHEI ir zinātniskais institūts, kas pēta Baltijas jūras vidi un saldūdeņu ekoloģiju, ar to saistītus procesus, problēmas, tai skaitā piesārņojumu.

Pētījuma finansējumu (nepieciešamo materiālu iegādei lauku darbiem un laboratorijā) nodrošināja *Selga* par korporācijas saziēdotiem līdzekļiem tieši šim pētījumam. Savukārt LHEI sniedza atbalstu, nodrošinot pieeju laboratorijām, iekārtām un iesaistot zinātnisko personālu.

Projekts ir unikāls ar to, ka tajā piedalījās pašas *selgas*, viņu draugi, ģimenes locekļi, citi interesenti, ievācot izpētei nepieciešamo materiālu un datus, tādā veidā īstenojot sabiedriskās zinātnes projektu.

Sabiedriskā zinātne (*citizen science*), arī amatierzinātne, pilsoņzinātne, ir mūsdienās plaši lietots pētniecības process, kura īstenošanā būtiska nozīme, sadarbojoties ar pētniekiem, ir iedzīvotājiem vai amatierzinātniekiem, tādā veidā sniedzot būtisku devumu pētniecisko datu iegūšanā un informācijas apkopošanā.

Mūsdienās sabiedriskās zinātnes nozīme palielinās, stiprinot atvērtās zinātnes (*open science*) un FAIR (*findable, accessible, interoperable, reusable*) datu principu ieviešanu zinātnes politikā. To būtība ir pētījumu rezultātu publiska pieeja bez vai ar minimāliem ierobežojumiem, kā arī maksimāla pētniecības datu izmantošana, nodrošinot, ka šie dati ir atrodamā, pieejami, sadarbspējīgi un atkārtoti lietojami.

Pētījuma norise

Sabiedriskās zinātnes pētījuma par mikroplastmasu Latvijas pludmalēs norise tika plānota trīs soļos: **paraugu**

”
Tam, ka jūrā sāk uzkrāties plastmasas atkritumi, uzmanību 1970. gados pievērsa norvēģu pētnieks Tūrs Heijerdāls.

ievākšana, paraugu apstrāde un analīze, pētījuma ziņojums un sabiedrības informēšana.

2021. gada jūnijs–augusts: paraugu ievākšana 25 piekrastes līnijas posmos atbilstoši Eiropā garākā pārgājienu maršruta *Jūrtaka* posmiem; brīvprātīgie (*selgas*, viņu ģimenes, draugi un citi interesenti, organizāciju un pašvaldību pārstāvji) LHEI speciālistu vadībā ievāca mikroplastmasas paraugus no smiltīm.

Visu vasaru katru sestdienu un svētdienu tika rīkotas ekspedīcijas, ievērojot valstī noteiktos ierobežojumus saistībā ar Covid-19 izplatību. Pētījuma dizainu veidoja un metodiku izstrādāja LHEI. Ekspedīcijās līdzī tika aicināti un piedalījās arī piekrastes novadu skolu skolēni, žurnālisti,

Smilšu biotopi Latvijas pludmalēs var būt ļoti dažādi un daudzveidīgi arī krāsas ziņā.

pašvaldību, nevalstisko organizāciju pārstāvji, piemēram, no Pasaules Dabas Fonda un *Zero Waste* Latvija. Pavisam kopā iesaistījās gandrīz 100 pieaugušie, vairāk nekā 60 bērni un jaunieši no dažādām skolām, kā arī 11 LHEI pārstāvji, lai nodrošinātu zinātnisko kvalitāti un precizitāti.

Smilšu paraugu vākšanas metodika laika gaitā tika pilnveidota, ņemot vērā uzkrāto pieredzi un tālākās darbības LHEI laboratorijā. Vispirms datora programmas noteiktā punktā tika izveidota 100 m gara transekte (posms), kurā pēc nejaušības principa atzīmēja trīs

Mikroplastmasas paraugu ievākšana posmā Abragciems-Engure.

kvadrantus, kuros savāca smiltis. Kvadrantos (50x50 cm) noraka 5 cm biezu virsējo smilšu slāni, t. sk. visus iespējamus piemaisījumus (aļģes, akmeņus). Pēc tam saraktās smiltis skaloja ar filtrētu jūras ūdeni caur diviem dažāda rupjuma sietiem (sietu acu izmēri bija 1 mm un 5 mm). Tādā veidā tika iegūti trīs dažāda izmēra frakciju paraugi: lielāki par 0,5 cm, robežās no 1 mm līdz 0,5 cm un mazāki par 1 mm. Šis izskatās un izsijātās smiltis nogādāja LHEI laboratorijā, kurā joprojām turpinās paraugu apstrādi un analīzi.

Dalībnieku pieredze un iespaidi

“Visgrūtākais un laikietilpīgākais paraugu ievākšanā bija smilšu skalošana caur sietiem. Izaicinājumu radīja dažādie piemaisījumi smiltīs – oļi, aļģes, kā arī smilšu graudu izmērs –, piemēram, Saulkrastos smiltīs ir tik rupjas un bagātīgas ar oļiem, ka varēja izmantot tikai rupjāko sietu. Paraugu ievākšanas process, kad pierod pie veicamajām darbībām, nav sarežģīts, un jautrā kompānijā laiks paiet ātri. Lai darbi veiktos raiti, pie katras bedres ir vajadzīgi trīs cilvēki: viens, kas tur sietus, otrs, kas ar lāpstiņu virsējā sietā ber smiltis, un trešais, kas lej ūdeni. Noder arī palīgi, kas no jūras pasmeļ ūdeni, izfiltrē to, kas nes instrumentus un kas uzmundrina apkārtējos.

Protams, aktīva darbošanās pludmalēs nepaliek bez vietējās sabiedrības ievēribas. Šādā veidā *selgām* un LHEI pētniekiem radās izdevība arī veikt izglītojošo darbu, stāstot par projektu un mikroplastmasas ietekmi uz vidi. Reizēm atpūtnieku skaits bija tik liels (piemēram, Majoros), ka pie katras bedres bija sastājušies 15–20 cilvēki, kuri vēlējās noskaidrot, ar ko mēs nodarbojamies. Taču atpūtnieki arī uzdeva citus jautājumus, piemēram, kur mēs nopirkām tādu mērlenti (lai atzīmētu 100 m posmu, vajadzīga atbilstoša garuma mērlente). Paraugu vākšana sniedza iespēju satikt dažādus cilvēkus, arī ārpus konventa.

”
Vidē atrodas vismaz 7000 miljoni tonnu plastmasas, kas tiek iekļauta barības ķēdēs un dabiskos vielu aprites ciklos mikroplastmasas veidā.

Tā pavisam negaidīti Ragaciema pludmalē sastapām kādu *Imeria* filistri, kura dzīvo ārpus Latvijas un tobrīd ar ģimeni atpūtās dzimtenē. Tieši šādas neplānotas, bet ļoti saturīgas satikšanās piešķir pievienoto vērtību zinātnes projektam,” atminas fil! Gunta Kinta, *selga*.

“Esot pludmalēs, pārsteidzošākais bija atrast dažādus priekšmetus, kuri tur nokļuvuši cilvēku dēļ. Zābaki, baloni vai, pareizāk sakot, tas, kas palicis pāri no tiem, peldriņķi, izsmēķi, plastmasas dakšas un karotes, ausu kociņi, izbalējuši konfekšu papīriši, vienreizlietojamās kafijas krūzītes... Piemēram, baloni pēc īsa mirkļa kāzās vai citos svētkos lielākoties nonāk apkārtējā vidē un tur turpina sadalīties vairākas desmitgades, kļūstot par mūsu barības ķēdes sastāvdaļu. Tāpēc – ieradumu maiņa ir izšķiroša, apdomība un atbildīgums ir svarīgi! Vai svētki būs mazāk skaisti, ja tajos iztiksim bez baloniem?”

Posmu grupām un dalībniekiem tika arī atgādināts, ka nevajag izvēlēties sintētiska materiāla apģērbus, kas viegli zaudē šķiedras, piemēram, flīsa džemperus vai jakas, pūkainas drēbes. Šajā gadījumā pat plastmasas lietusmētelis būtu drošāks variants nekā pūkains apģērbs – tieši tāds paradokss. Tas rosināja aizdomāties, cik plastmasas birst no mūsu ikdienas apģērba un ka liela vērtība ir ilgtspējīgiem

Selgas filistres lauku darbos. No kreisās: Inese Gātere un Santa Bormane.

audumiem – īstai vilnai, zīdam, linam. Jā, tas ir dārgāk, tomēr saudzīgāk mūsu zemei,” stāsta fil! Ilze Valdovska, *selga*.

“Lielākie izaicinājumi, kam gatavojamies laikus, bija pasargāties no pārkaršanas saulē, jo dažos posmos saule karsēja tik ļoti, ka, ejot pa pludmali, svila pēdas, it kā ietu pa oglēm. Bija posmi, kur nācās cīnīties ar ziedmušu uzbrukumumu, kas metās virsū ikvienam pludmalē esošajam uz jebkuras nenosegtās ķermeņa vietas. Visgrūtāk bija brīžos, kad abas rokas aizņemtas ar sijāšanas darbu, bet bariņš ziedmušu mēģina ielīst acīs vai degunā,” teic fil! Zinta Miķelsone, *selga*.

“Šī bija brīnišķīga iespēja piedalīties zinātniskā projektā, iegūstot jaunas zināšanas, un iemēģināt roku vēl nekad nedarītās lietās. Jauki, ka varēju iesaistīt arī savu ģimeni

”

Visu vasaru katru sestdienu un svētdienu tika rīkotas ekspedīcijas.

un draugus un atbalstīt korporāciju šīs idejas realizēšanā. Projekts veicināja labāku izpratni par apkārtējo vidi un to, ko mēs varam darīt, lai to uzlabotu. Un noteikti sniedza lielu gandarījumu par paveikto un daudz pozitīvu emociju,” uzskata fil! Iluta Zandersone, *selga*.

“Kad Nidas–Papes posmā nonācām jūras malā ar visiem darbarīkiem, sāka pamatīgi līt, pūta stiprs vējš. Apspriedāmies un nolēmām: darbs tomēr jāpaveic, jo viss sarunāts – gan bijām atbraukušas 250 km, gan ieradusies LHEI koordinatore, gan mūs ar karstām picām pēc padarītā darba gaidīs Rucavas domes priekšsēdis. Pēc apmēram divarpus stundu darba līdz potītēm patiešām vēsā jūras ūdenī stiprā lietus un vēja dēļ bez nevienas sausas apģērba vilītes darbs bija pabeigts. Picas bija gardas, Rucavas domes priekšsēdis viesmīlīgs un ieinteresēts, mēs visi laimīgi par fantastisku piedzīvojumu, kas citādi nu nekādi nebūtu noticis!” atceras fil! Zane Bērziņa, *selga*.

“Īpaši atmiņā palikušas Akmeņraga un Ventspils pludmales. Akmeņragā piekrastes ūdens bija kā mikroplastmasas gabaliņu zupa, arī smiltīs, kur vien skaties, – mazas krāsainas daļiņas. Līdzīgi bija Ventspilī – katrs parauglaukums ļāva saskatīt nepārprotamu plastmasas piesārņojumu,” stāsta fil! Inta Dimante-Deimantoviča, *selga*, arī LHEI pētniece.

“Roja un Mērsrags – divi posmi vienā dienā. Laiks lutina – ne par karstu, ne par aukstu. Un maģijas pieskāriens. Fil! Maruta Zīlīte uz pirmo posmu ierodas ar krukšiem; tiek meklēta saulaina vietīņa, kur viņai atsēsties un atbalstīt pārējos sauļojoties. Bet krukši gozējas saulītē, jo Marutu nekas nespēj atturēt no līdzdarbības – pieredze no iepriekšējiem posmiem un *selgu* izturība ņem virsroku, darbs cēla mērķa labā dziedē!” atceras fil! Dace Gžibovska, *selga*.

”

Visgrūtākais un laikietilpīgākais paraugu ievākšanā bija smilšu skalošana caur sietiem.

”

Šī bija brīnišķīga iespēja piedalīties zinātniskā projektā, iegūstot jaunas zināšanas, un iemēģināt roku vēl nekad nedarītās lietās.

“Lilastes posmā ir daudz palīgu, jo ieradušies bērni un viņu vecāki no burāšanas skolas, un mums tiek iedalīta skolotāju loma. Esam taču jau trešo reizi un zinām visu sijāšanas procesu. Ar lepnumu skatos, kā mani jaunākie bērni strādā – nes un filtrē jūras ūdeni, māca burātāju bērniem, kā pareizi turēt sietus, kā ielikt paraugus spaiņos, kā filtrēt un liet ūdeni. Un ar kādu atbildību tas tiek darīts! Kā svarīgākais darbs mūžā! Bet vai tā tas arī nav? Ir! Bērniem ir iespēja izprast dabu, redzēt cilvēku rīcības sekas. Būt par to cilvēku daļu, kam nav vienalga, kas notiek ar Baltijas jūru,” uzskata jauntaut! Dace Krūmiņa, *selga*.

Nākamie projekta līmeņi

Nākamā projekta dzīves stadija bija 2021. gada septembris–decembris: **paraugu apstrāde un analīze**. Darbs ar ievāktajiem materiāliem sākās jau vasarā, laika gaitā precizējot un pilnveidojot metodiku. Ievākto materiālu LHEI speciālisti un studenti attīrīja un sagatavoja mikroplastmasas daļiņu analīzei, nosakot mikroplastmasas piesārņojuma koncentrāciju, plastmasas polimēra veidu un izmēru. Raksta tapšanas brīdī vēl norisinās aktīva paraugu apstrāde, veicot blīvuma separāciju ar augstas koncentrācijas sālsūdeni, apstrādi ar enzīmiem un citiem ķīmiskiem reaģentiem, kas palīdz atdalīt mikroplastmasas daļiņas no smiltīm un organisko daļiņu piemaisījuma.

2022. gada janvāris–maijs: **pētījuma ziņojums un sabiedrības informēšana**. Balstoties uz iegūtajiem pētījuma datiem, Latvijas Universitātes Vides zinātnes maģistra studiju programmas studente Alise Bebrīte izstrādās maģistra darbu. Tāpat arī dati tiks izmantoti Daugavpils Universitātes Bioloģijas fakultātes doktorantūras studentes Martas Barones disertācijas

darbā. Tālāk pētījuma rezultātus LHEI pētnieki prezentēs konferencē, kā arī sagatavos zinātnisku publikāciju.

Rezultāti būs pieejami LHEI un *Selgas* mājaslapās, un ar tiem varēs iepazīties ikviens interesents; tie arī kalpos par sākuma datiem mikroplastmasas piesārņojuma monitoringam Latvijā. Tiks rīkotas informatīvas kampaņas, kā arī *Selga* organizēs izglītojošus pasākumus sadarbībā ar skolām.

Publicitāte un citi pasākumi

Kampaņas aktivitātes tika plaši atspoguļotas presē un medijos. Sākotnējā publicitātē iesaistījās reģionālie mediji – www.rucavniekiem.lv, www.irliepaja.lv, www.ventspils.lv. To iesaiste nodrošināja, ka interesanti, kas pievienojās vēlākos darba posmos, jau bija dzirdējuši par šo ekspedīciju. Plašāka informācija par projektu izskanēja arī portālos www.skaties.lv, www.nra.lv, www.mixnews.lv. Liepājas Karostas posmā mūsu ekspedīcijai pievienojās Kurzemes televīzija, kuras sagatavotais sižets tika rādīts LTV *Panorāmā*, savukārt pie Lauču akmens par zinātnes projektu interesējās Vidzemes laikraksts Limbažu novadam *Auseklis*. Par projektu informēja arī Latvijas Radio 1 un Latvijas Radio 4 (krievu valodā), kā arī www.lsm.lv. No cita veida izglītojošiem pasākumiem var minēt dalību žurnāla *Ir bērnu nometnē* 2021. gada 12. jūlijā, kur sadarbībā ar LHEI speciālistiem runājām par piesārņojumu, vadījām meistarklasi par piesārņojuma dzīvi un stāstījām, ko visi varam darīt, lai mūsu kopējās mājas būtu tīrākas. Saruna par šo aktualitāti turpinājās arī festivāla *Lampa* diskusijā *Plastmasas piesārņojums: kā novērst tuvojošos krīzi*, piedaloties fil! Intai Dimantei-Deimantovičai.

”

Selgas tic, ka šī ir jauna darbības niša arī citām korporācijām!

Šo desmitgadi (2021.–2030. gads) Apvienoto Nāciju Organizācija pasludinājusi par okeāna desmitgadi, jo jūras un okeāni pakļauti cilvēku darbībai, un pasaules ūdeņi ir ievērojams atbalsts cīņā ar klimata pārmaiņām. Lai apspriestu šīs problēmas un pulcētu ieinteresētās puses no visas pasaules, kā arī demonstrētu iespējamus risinājumus, 2021. un 2022. gadā notiek virkne tiešsaistes pasākumu, t. sk. okeāna laboratorijas. LHEI organizēja vienu no šādiem pasākumiem, kurā tika aplūkots jautājums par mikroplastmasas piesārņojumu pludmalēs un prezentēts šis sabiedriskās zinātnes projekts.

Diskusijā piedalījās fil! Inta Dimante-Deimantoviča, *selga*, LHEI pētniece, fil! Ruta Ceple, *selga*, un Magda Jentgena un Baltijas jūras un saldūdens programmas vadītāja Pasaules Dabas Fondā.

Gan *Selga*, gan LHEI pārstāvji gribētu cerēt, ka šāda pētījuma piemērs veicinās sabiedrības uzticēšanos zinātnē, padarot to pieejamāku un caurspīdīgāku, veicinās sabiedrības, pašvaldību, nevalstisko organizāciju un zinātnisko institūciju ciešāku sadarbību kopēju mērķu sasniegšanā un pavērs jaunus apvēršņus nākotnes pētniecības ideju un vides problēmu risinājumu īstenošanā. *Selgas* tic, ka šī ir jauna darbības niša arī citām korporācijām!

Pētījuma finansiālais nodrošinājums – studenšu korporācijas *Selga* ziedojumi, kā arī LHEI tehniskais atbalsts. Pētījuma metodoloģiskie risinājumi tapuši Eiropas Reģionālās attīstības fonda 1.1.1.2/16/I/001, pētniecības pieteikuma numurs 1.1.1.2/VIAA/2/18/359, projekta ietvaros.

Literatūra

1. Aigars J. et al. 2021. Occurrence and spatial distribution of microplastics in the surface waters of the Baltic Sea and the Gulf of Riga. Pieejams: www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0025326X21008948
2. Bite K. u.c. 2020. Pētījuma par atvērto zinātni un rīcīpolitikas ceļa kartes izstrādi noslēguma ziņojums. Pieejams: www.izm.gov.lv/lv/media/4681/download
3. Campanale, C. et al. 2020. A Detailed Review Study on Potential Effects of Microplastics and Additives of Concern on Human Health. Pieejams: doi.org/10.3390/ijerph17041212
4. Carlos de Sá L. et al. 2018. Studies of the effects of microplastics on aquatic organisms: What do we know and where should we focus our efforts in the future? Pieejams: www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0048969718326998
5. Ten Principles of Citizen Science. ECSA (European Citizen Science Association). 2015. Pieejams: doi.org/10.17605/OSF.IO/XPR2N
6. Geyer, R. et al. 2017. Production, use, and fate of all plastics ever made. Pieejams: doi.org/10.1126/sciadv.1700782
7. Haklay M. et al. 2021. What Is Citizen Science? The Challenges of Definition. In: Vohland K. et al. (eds) *The Science of Citizen Science*. Pieejams: doi.org/10.1007/978-3-030-58278-4_2
8. Irwin A. 2018. No PhDs needed: how citizen science is transforming research. Pieejams: www.nature.com/articles/d41586-018-07106-5
9. Shen, M. et al. 2020. (Micro)plastic crisis: Un-ignorable contribution to global greenhouse gas emissions and climate change. Pieejams: doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.120138
10. Citizen science. Resource Library, Encyclopedia entry. Pieejams: www.nationalgeographic.org/encyclopedia/citizen-science/

Spoku stāsti un to stāstīšana

Selgas god!fil! Dr. philol. Guntis Pakalns, Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuves pētnieks

Foto: Oļesja Jekemts (*Olesya Yemets*), Hoašs Ledīns (*Hoach Le Dinh*), *Unsplash*

Ne vienmēr spoku stāstos darbojas tieši spoki, tomēr to noskaņa parasti ir mistiska un spocīga. Nekad nevar droši zināt, kur ir robeža starp izdomu un patiesību. Kas ir spoku stāsti, kādi ir to veidi un robežzānri, kur tos atrast, kā stāstīt un kā sarīkot spoku stāstu vakaru – par to lasiet šajā rakstā.

Ko var darīt pie ugunsкура tumšā vakarā pārgājienā, vecas mājas bēniņos vai pagrabā kopā ar apkārtnes bērniem, vai rudenī veļu un Helovīna laikā? Protams, stāstīt spoku stāstus! To var darīt arī *romantiskā* pastaigā pa kapsētu, garlaicīgā nakts braucienā ar auto un vēl desmitiem citās situācijās. Tas, ka daudzi spoku stāsti jau pārvērsti filmās un grāmatās, tomēr neaizstāj to stāstīšanu mutvārdos – priekšrocība ir būt personīgā dialogā ar vietu, noskaņu un konkrētiem klausītājiem. Cik esmu vaicājis, cilvēki visbiežāk atceras ne jau pašus stāstus, bet gan tieši šo īpašo kopīgās stāstīšanas un klausīšanās piedzīvojumu.

Rosina iztēli un mobilizē emocijas

Bērniem ir vecuma posms, kad spoku stāsti liekas tik vērtīgi, ka viņi ir gatavi uz daudz ko, lai tikai dabūtu tos

dzirdēt. Kāpēc viņiem tas vajadzīgs? Skaidrojumi ir dažādi. Iespējams, tie sniedz īpašu baudu – baidīties drošos apstākļos. Iepazīt un izpētīt savas bailes – kas ir tik grūti saprotamas un tik daudzveidīgas. Tās jāpazīst, jo bieži vien bailes nevis traucē, bet palīdz – sargā, glābj no bīstamām situācijām. Stāsti rosina iztēli, mobilizē emocijas un sniedz kopā būšanas prieku. Bērnu anekdotes un spoku stāstiņi ir vieni no pirmajiem, ko bērni paši ir spējīgi stāstīt, līdz ar to no mazām dienām var vingrināties stāstu sacerēšanā un stāstīšanā.

Latvieši par spoku stāstiem sauc vairākus atšķirīgus stāstu veidus. Bērnu iecienītie parasti ir **briesmu stāsti**, spoki tur pieminēti tikai dažreiz. Nosaukumi citās valodās ir: *horror stories*, *scary stories*, *чужовунку*, *Gruselgeschichten*. Šos īsos stāstiņus nereti klasificē pēc tā, kā tie beidzas: ar viena vai vairāku dalībnieku nāvi, ar negaidītu kļedzienu, ar laimīgu izglābšanos, racionālu izskaidrojumu (ka tikai izlicies), anekdotiski vai vēl kā citādāk. Un labs stāstītājs saglabās neziņu par stāsta nobeigumu līdz pēdējam teikumam. Pilsētnieciskā vide un mūsdienu priekšmeti (melnās klavieres, gaļas veikals, operdziedātājas baltie cimdiņi, radio, pa kuru skan brīdinājumi) liecina, ka šie

briesmu stāsti varētu būt izveidojušies jaunākos laikos, kad bērni vairs nedzīvoja kopā ar pieaugušajiem lauku māju lielajā saimes istabā, bet rotaļājās pilsētas džungļos vai pulcējās vasaras nometnēs. Iespējams, tas ir viens no pieaugušo kultūras žanriem, kas atdots *spēlēties bērniem, kad pašiem vairs nav vajadzīgs*.

Pieaugušie Latvijā par spoku stāstiem parasti sauc tradicionālās **mitoloģiskās teikas** – par sastapšanos ar mirušajiem un būtnēm no viņas saules, vadātāju un lietuvēnu (kas neļauj elpot), ar burvjiem, raganām un vilkačiem, kas klejo apkārt ne savā izskatā, naudas mucu, kas kļūst gar ūdens malu kā sieviete, dīvainām gaismas parādībām vai balsīm utt. Daudzi šie motīvi ir internacionāli un gadsimtiem seni,¹ bet nereti tiek saistīti ar konkrētām vietām un stāstīti kā kādreiz patiešām notikuši. Jo viena no teikas īpatnībām ir diskusija par ticamību. Šo teiku vidū īpaši jāpiemin tā saucamie **aculiecinieku stāsti jeb memorāti** – kad stāstītājs ir pārliecināts, ka viņš pats vai kāds labi pazīstams cilvēks ir ko pārdabisku redzējis, sajutis, piedzīvojis. Bieži tie saistīti ar nāves brīdi un mirušajiem – cilvēki, kuriem gadījies pieredzēt, kā pēc mirušā nāk pakaļ būtnes no viņas saules, kā aizlido dvēsele, kā mirušais nāves brīdi

padod ziņu vai parādās, kā vēlāk sapnī prasa ielikt kapā kādas lietas. Nāves vietā gadiem ilgi spokojoties tie, kas gājuši bojā nedabiskā nāvē. Uz ielām un ceļiem avārijās bojā gājušie brīdina citus braucējus.

”

Cilvēki atceras ne jau stāstus, bet gan īpašo kopīgās klausīšanās piedzīvojumu.

Pēdējais no šiem motīviem jau gan vairāk pieder pie cita žanra – tā saucamajām **pilsētas teikām** (*urban legend, contemporary legend*). Folkloras pētnieki tām pievērsa uzmanību 20. gadsimta 60. gados. Šie stāsti² ir attiecīgā laika *baiļu enciklopēdija* – tie brīdina par gadījumiem, kas saistīti ar zagļiem, migrantiem, bīstamu pārtiku, ārzemju ceļojumiem, slimībām, katastrofām, baumām, valdību slepenajiem plāniem utt. Savvērestības teorijas un viltus ziņas mūsdienās nereti tiek veidotas, izmantojot tos pašus paņēmienu kā teikās un senajos mītos. Te atrodam arī mūsdienīgāki spoku stāsti. Ne tikai par citplanētiešu nolaupītajiem cilvēkiem un mirušo balsu ierakstiem magnetofona lentēs. Nedēļu pirms prāmja *Estonia* nogrimšanas kāda igauņu meitene vīzijā esot skaidri redzējusi šo katastrofu. Tepat uz Jūrmalas šosejas puiši lietainā naktī esot paņēmuši automašīnā meiteni, viens iedevis viņai savu žaketi siltumam, bet pa ceļam meitene izgaisusi. Un žakete esot atrasta pie viņas kapa pieminekļa... Vai stāsts par suņa nokosto trusīti, ko suņa īpašniece izmazgā ar šampūnu un noliek atpakaļ kaimiņienes būrītī. Bet tad ierodas iedzērusi kaimiņiene un spriež, ka pasaules gals vairs nav tālu, jo mirušie jau ceļoties augšā. Spoku stāsti uztur vispārcilvēcīgo vēlmi ticēt, ka ar nāvi viss nebeidzas, ka redzamā pasaule nav vienīgā.³ Un rosina pasmaidīt, ja sākam uztvert to pārāk nopietni.

Spoku un mirušo tēma anekdotēs

Spoku un mirušo tēma pārstāvēta arī anekdotēs.

Vīrietis naktī iet caur kapiem un redz, ka viens kaut ko kaļ kapa pieminekli. “Kāpēc strādā naktī, vai nevarēji pa dienu?” – “Bet ko lai dara, ja manu miršanas datumu nepareizi iekaluši!”

Vecā, tumšā pilī kāds vīrs ar sveci rokā taustās pa

gaiteniem. Te pēkšņi parādās spoks: "Es te dzīvoju jau sešus gadsimtus!!!" – "Tad jūs zināsi, kur šeit ir tualete!"

"Vai šajā viesnīcas jumta istabiņā nav noticis kas neparasts?" – "Jā, vienreiz cilvēks, kas tur nakšņoja, no rīta bija palicis dzīvs."

Vai arī: bērniņā es baidījos no briesmoņa, kas zem gultas, bet tagad – kas blakus gultā...

Arī **pasakās** darbojas mirušo gari, spoki, velni, skeleti, runājošas nogrieztas galvas un par akmeņiem noburti cilvēki, kas atdzīvojas, vilkači, pūķi un citi zemapziņas tēli. Pasakas varonis dodas uz pazemi vai mirušo pasauli, lai no tās izglābtu savu iemīloto. Dažādi izjoko nāvi, kas ieradusies pēc viņa. Stundu paciešanas kapā pie mirušā drauga, bet pa to laiku pagājuši gadsimti. Visu šo daudzdu tautu folklorā uzkrāto *arsenālu* izmanto rakstnieki un filmu veidotāji, dažādi pārveidojot un papildinot. Laika gaitā šo stāstu tēli un motīvi attīstās, veido negaidītas kombinācijas, arī parodijas.

”

Labs stāstītājs saglabās neziņu par stāsta nobeigumu līdz pēdējam teikumam.

Skelets, no kā veidot stāstu

Kur dabūt labus spoku stāstus stāstīšanai? Padomju laikā šis temats neoficiāli bija aizliegts – kā viss, kas saistīts ar racionāli neizskaidrojamo, smalkāk sajūtamo. Varbūt tāpēc tāda popularitāte 1990. gadu sākumā bija Māra Rungļa spoku stāstu grāmatiņām. Vēl arvien daudzi to stāsti labi zināmi – tātd pieredzējušus klausītājus ar tiem nepārsteigsi. Tradicionālākus spoku stāstus, nereti saistītus ar konkrētām vietām, var meklēt P. Šmita *Latviešu pasaku un teiku sējumos*,⁴ it īpaši 14. sējuma nodaļās *Velji un Ēni jeb māži*; turpat var atrast arī mazāk zināmas latviešu briesmu pasakas. Var *parakņāties* savā atmiņā un pieredzē, izjautāt radniekus un paziņas – gan tos, kam jau daudzi gadu desmiti aiz muguras, gan tos, kas par jums krietni jaunāki. Var mēģināt sacerēt savu spoku stāstu. Var pārstāstīt to, kas redzēts filmās vai lasīts grāmatās. Interneta resursi latviešu valodā šajā ziņā ir pieticīgi,

tāpēc vieglāk pie jauniem stāstiem tikt, lasot svešvalodās. Bet jāreķinās, ka vairums rakstīto tekstu nav piemēroti mutvārdu stāstīšanai. Jāatrod tas, ko pašam gribas stāstīt. Un jāpārveido atbilstoši mutvārdu stāstījuma likumbām – labāk pēc iespējas īsāk un konkrētāk, bet pamanot situācijas, kuras gribas izspēlēt detalizētāk un ekspresīvāk, darbojoties ar balsi, žestiem un klausītāju izjūtām... Pierakstītais, publicētais teksts ir tikai iemesls, pamats, *skelets*, no kā veidot savu stāstu.

Storytelling kopiena

Nav tā, ka mūsdienu cilvēki tikai skatās ekrānos un paši vairs neko nestāsta. Ir ģimenes, kur stāsta ļoti daudz. Daudzās valstīs jau vairākus gadu desmitus vērsas plašumā mutvārdu stāstnieku kustība. Ir gan amatieri, gan profesionāli stāstnieki, gan kopienas, kur apzināti saglabā un izkopj stāstīšanas prasmes. Atslēgas vārds interneta resursiem ir *storytelling*. Arī Latvijā ir stāstnieki. Daļa no viņiem apvienojušies Latvijas Stāstnieku asociācijā – informāciju par projektiem, festivāliem, stāstu vakariem un citām aktivitātēm var meklēt Facebook grupā ar šādu nosaukumu. Iespējams, intereses gadījumā te var atrast arī kādu, ko uzaicināt uz savu spoku stāstu vakaru. Esmu izveidojis arī YouTube kanālu *Storytelling in Latvia*.

Stāstīšanas pasākums var sākties pavisam spontāni – viens sāk stāstu, kas rosina citus atcerēties un stāstīt savus stāstus. Var arī organizēt iepriekš – lai iecerētajam pasākumam būtu pietiekami plaša tēma, lai katrs sagatavotu vismaz vienu vai dažus stāstus. Tas gan nenozīmē, ka tieši tie tiks izstāstīti. Vajag vienu vai dažus labus stāstītājus, kas rosina pārējos, bet neaizēno un nepārtrauc kautrīgākos. Noderīgi, ja ir vadītājs un skaidri noteikumi. Stāstnieks ir atbildīgs par klausītāju labsajūtu – jāstāsta pietiekami skaļi un saprotami, pārdomāti un ne pārāk gari. Ja stāstāt bērniem vai vecākiem cilvēkiem, tad jo sevišķi jāpievērš uzmanība tam, cik ļoti drīkst baidīt, jāskatās, kurš ir *vājākais posms* (mazāki bērni ar dzīvu iztēli, vecāki cilvēki ar sirdskaitēm), un jāpiemērojas viņu iespējām. Bērniem varat nejauši ietekmēt viņu pasaules uzskatu, ja skarat tematus par pārdabisko, mirušajiem, nāvi, baisām parādībām sapņos un realitātē, ko viņiem varbūt nav bijusi iespēja pietiekami pārrunāt ar tuvākajiem. Riskanti, bet interesanti. Pamēģināsim? **U!**

Atsauces:

1. Straubergs K. Viņa saule. Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1922, Nr. 6. Pieejams: <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pp|issue:137121|article:DIVL142>
2. Mūsdienu teiku un populāru faktu pārbaudes portāls *snopes.com*. Pieejams: <https://www.snopes.com/>
3. Gabre A. Astroloģija: redzamā pasaule nav vienīgā. Pieejams: <https://nra.lv/horoskopi/188358-astrologija-redzama-pasaule-nav-vieniga.htm>
4. Šmits P. Latviešu pasakas un teikas. 1.-15. sēj., 1925-1937. Pieejams: <http://valoda.aialab.lv/folklor/pasakas/saturs.htm>

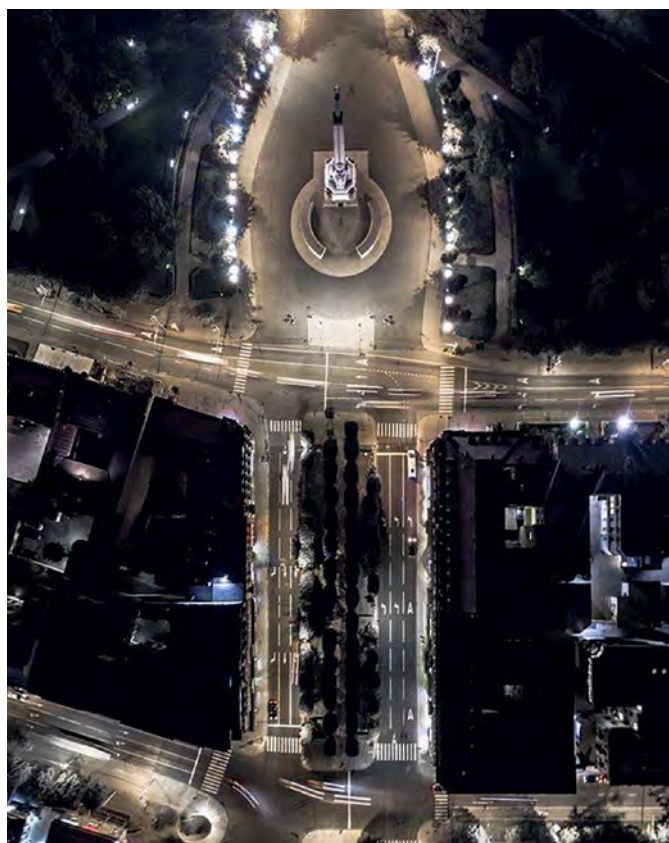

Fill! Sandra Grigorjeva, *gundega*
Foto: Zane Bitere, LETA

2021. gada novembrī Gundegas attālinātajā literārajā vakarā viesojās eksprezidents VALDIS ZATLERS – Brīvības pieminekļa izgaismošanas fonda izveides iniciators, kurš stāstīja par projektu *Gaisma mūsu brīvībai*. Tā mērķis bija izveidot mūsdienīgu pieminekļa apgaismojumu, kas ļautu šo Latvijas simbolu pilnvērtīgi aplūkot un izcelt diennakts tumšajās stundās. Ideja realizējās aizvadītā gada 18. novembrī. Lūk, V. Zatlera stāstījums par projekta pirmsākumiem, tā gaitu un turpinājumu.

Ideja par Brīvības pieminekļa izgaismošanu radās pirms četriem gadiem, kad pirms Ziemassvētkiem gāju gar Brīvības pieminekli un mani apbēdināja fakts, ka viss apkārt ir zili baltās krāsās: zvaigznes, lampiņas, gaismu lāstekas un citi svētku efekti apkārtējos kokos, bet piemineklis – tumsā. Mani kaitināja, ka Rīgā sāka dominēt zili baltais pār sarkanbaltsarkano. Protams, galvaspilsētai ir sava vieta, bet valsts krāsām tomēr jābūt pāri visam. Otrs apsvēruma, kas man lika aizdomāties par Brīvības pieminekļa izgaismošanu, bija fakts, ka pēc valsts simtgades netika radīts kas paliekošs. Svētkus labi nosvinējām, bet, ja pajautā, kas tāds redzams paveikts, tad jāsecina, ka nekas. **levērojami datumi tomēr jāiemūžina ar ko paliekošu uz gadsimtiem.**

Pēc idejas noformulēšanas par Brīvības pieminekļa izgaismošanu uzrunāju potenciālās valsts un pašvaldības iestādes, kas varētu uzņemties šo projektu, tomēr visas atrunājās ar finansējuma trūkumu. Sapratu, ka vienīgais

Brīvības piemineklis naktī no putna lidojuma 2019. gada novembrī. Foto: Reinis Vilnis Baltiņš

risinājums ir ziedojumu vākšana un fonda dibināšana. Tad sekoja izaicinājums izvēlēties cilvēkus ar nevainojamu reputāciju, kurus aicināt komandā, lai reprezentētu fondu. Tie nevarēja būt politiķi vai valsts amatpersonas, kas saredzētu intereses šajā procesā. Bija jāsadala arī lomas. Zināju, ka būs nepieciešams spēcīgs jurists, ziedojumu vākšanas speciālists, komunikācijas speciālists un tehniskais cilvēks. Noformējās grupa no sešiem cilvēkiem, kurus biju uzrunājis.

Pēcāk tika piesaistīti speciālisti. Pirmais komandā iesaistītais cilvēks bija gaismu inženieris Normunds Bļasāns, kurš Rīgas pieminekļu aģentūrai jau bija piedāvājis ideju par Brīvības pieminekļa izgaismošanu, bet aprēķini par izmaksām bija tikai aptuveni – ap pusmiljonu eiro. Lai visu procesu uzsāktu, bija nepieciešama pieminekļa digitālā uzmērīšana un 3D modeļa izveide. Vienīgā banka, kas atsaucās, bija *Swedbank*, un tā ziedoja līdzekļus tieši šim mērķim.

Darbu sākām ar vēsturisko izpēti – izzinājām, kas tika plānots Rīgā pērnā gadsimta 30. gados, kāda ir labā prakse citās pilsētās šobrīd – kādi ir gaismekļu izmantošanas principi. Komandai piesaistījām jaunu, ambiciozu arhitektu ar pieredzi un pietāti pret vēsturisko Rīgas centru – Austri Mailīti, kurš izstrādāja izgaismošanas arhitektonisko koncepciju un izpētīja citu pasaules pilsētu pieredzi. Uzzinājām, ka 1935. gada novembra *Jaunākajās Ziņās* rakstīts, ka pilsētas dome plānoja izgaismot Brīvības pieminekli ar tā laika modernākajām tehnoloģijām, tostarp spoguļlampām. Protams, tas nerealizējās, bet šāda iecere bijusi jau toreiz. Bija problēma arī nofotografēt Brīvības

Eksprezidents Valdis Zatlers, viesojoties Gundegas attālinātajā literārajā vakarā 2021. gada novembrī.

pieminekli un pierādīt, ka tas ir tumsā. Digitālā pasaule nav reāla. Digitālās kameras automātiski korigē gaismu, un, lai parādītu reālo situāciju, meklējam pat fotogrāfu ar analogo fotoaparātu.

Ar izgaismošanas konceptu sākām strādāt izveidotajā 3D datormodelī. Domas dalījās, cik krāsainam jābūt pieminekļa izgaismojumam, vai vajadzīgi šova elementi. Piemineklis ir tik skaists un ģeniāls savā būtībā, ka nedrīkstējām ar gaismām tam ko atņemt. Tā veidošanā izmantoti dažādi materiāli, un katram nepieciešama atšķirīga gaisma. Palikām pie baltās gaismas, jo tikai baltā gaisma sevī ietver visu krāsu spektru – tīrību, šķīstību. Tomēr, arī izvēloties balto, radās jautājums – siltu vai vēsu toni. Dienas gaisma, kādā esam pieraduši redzēt Brīvības pieminekli, ir viegli vēsa.

Divarpus gadu laikā bija jāizdara, jāizlemj daudz – vai apgaismojumu veidot no asfalta līmeņa vai uz mastiem. Bija uzdevums ar izgaismojumu neradīt ēnas, lai jaunieši nespēlētu ēnu teātri pie pieminekļa. Risinājām jautājumus par koku aizsardzību izbūves laikā, veicām saskaņošanas darbu ar visām komunikāciju iestādēm un tamlīdzīgi. Īsi pirms izgaismošanas rūpējāmies, lai tiktu izslēgts apgaismojums apkārtējās ēkās, kas bija arī liels komunikācijas darbs ar ēku īpašniekiem un apsaimniekotājiem. Šādu mazu detaļu bija ļoti daudz, bet process bija aizraujošs. Diskusiju un izziņas darbs, kura laikā iemācījies ļoti daudz.

Kad mums vaicāja, kāpēc fonds to dara, kāpēc mēs to darām, atbilde, ko formulēja viena no fonda dibinātājam Rūta Dimante, bija: “Mēs darīsim vairāk, nekā valsts un pašvaldība spēj!” Bija tautas ziedojumi, juridisko personu ziedojumi par aptuveni 200 tūkstošiem eiro, cilvēku bez maksas veiktais darbs un uzņēmumu ziedotie materiāli. Rīgas dome Mārtaņa Staķa vadībā piešķīra 120 tūkstošus eiro pazemes komunikāciju pievadīšanai. Uzņēmēji dāvināja Latvijā ražotus prožektorus, prožektoru mastus 140 tūkstošu eiro vērtībā. Būvniecība, gaismekļu un visu komunikāciju izbūvēšana ilga trīs mēnešus un tika pabeigta līdz 2021. gada 18. novembrim. Grūti bija turēt solījumu, ka līdz valsts svētkiem viss būs

Ziedojumu vākšanas process Brīvības pieminekļa izgaismošanai ir noslēdzies. Top jauns projekts – pieminekļa modelis vājredzīgiem cilvēkiem pie restorāna Kolonāde. Mūsu Stāsti. Iespējams ziedot fondam Nāclīdzsanganarbankaspārskaitījumu, gan Ziedot.lv platformā.

gatavs. Organizācijas *Rīgas gaisma* un *Rīgas satiksme*, kuras parasti peļam, strādāja ar ļoti lielu atdevi un iedvesmu.

Esmu gandarīts, ka šo gadu laikā par Brīvības pieminekli sāka runāt aizvien vairāk. Piemineklis nebija reģistrēts Zemesgrāmatā, tā bija bezsaimnieka manta. Mums izdevās izlobēt desmit gadus nepieņemtu Brīvības pieminekļa un Rīgas Brāļu kapu likumu. Tagad piemineklis ir labi uzturēts, un esam panākuši, ka valsts budžetā turpmākos divus gadus paredzēti 100 tūkstoši eiro tā labiekārtošanai.

Fonda darbs līdz ar pieminekļa izgaismošanu nav beidzies. Fondam ziedotie līdzekļi un pirktā manta jānodod kādam lietošanā un apsaimniekošanā, jāpieņem lēmumi par izgaismošanu, iekārtu remontu. Arī juridiski jautājumi jānokārto. Visa šī procesa rezultātā radās arī Brīvības pieminekļa un Rīgas Brāļu kapu padome, kuras turpmākais darbs būs saistīts ar Brāļu kapu ansambļa izpēti un restaurāciju.

Daudzām pilsētām ir savi pieminekļi – simboli. Bigbens Londonā, Eifeļa tornis Parīzē, Brīvības statuļa Ņujorkā. Mums ir piemineklis, kas papildīts ar tautas vēsturi un filozofisku attieksmi par brīvību. Pieminekļa apakšējā daļā redzama vienota tauta 1905. gadā, Dziesmu svētkos, Bermontiādē, kas demonstrē vienotību. Otrajā līmenī darbs: gara darbinieki, tēvzemes sargi, zvejnieks un strādnieks (Kārļa Zāles pašportrets), jo bez darba nebūtu brīvības. Trešajā līmenī varoņi: ķēžu rāvēji, māte Latvija, Lāčplēsis – tie, kuri paceļas pāri un vada tautu. Un tad ir 42 metrus garš obelisks, un tad skaistā Brīvības statuļa ar trīs zvaigznēm. Tik dziļa doma šādā lielā konstrukcijā. **Mēs esam laimīga tauta, ka mums ir tāds piemineklis.**

Esmu dzimis Rīgas centrā, pirmos soļus esmu spēris Esplanādē. Esmu bijis pie pieminekļa, kad tur izveidoja trolejbusa līniju. Mana vecmāmiņa pastaigas laikā stāstīja par pieminekli, bet pārāk tuvu iet neļāva. Atminos atmodas laiku un cilvēkus ar ziediem pie Brīvības pieminekļa. Mēs ejam pie pieminekļa, kad mums ir grūti, ejam, kad mums ir liels prieks un svētki. Tā ir svēta vieta, kam jābūt gaismā!

Aristotelim pa pēdām

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*
Foto: no LU muzeja arhīva

Aristoteļa svētki Doma laukumā 1982. gadā. Aristotelis lasa studentu zvērestu.

Jauno studentu svētki jeb *Aristotelis* ir Latvijas Universitātes (LU) tradīcija, kas aizsākusies tālajā 1966. gadā. Aristoteļa svētkus pieredzējušas daudzas studentu paaudzes, tajos sajūtot piederību universitātei un savai fakultātei. Kopš pagājušā gadsimta 90. gadiem svētku neatņemama vērtība ir arī studenšu un studentu korporāciju dalība. Interesanti, ka tikai 2007. gadā LU Studentu padome kļuva par svētku galveno organizētāju.

Aristoteļa svētki Doma laukumā 1983. gadā. Aristotelis lasa studentu zvērestu.

Par Aristoteļa svētku idejas virzītājiem uzskatāmi – vēsturnieks un zinātnu prorektors Alberts Varšlavāns un Ķīmijas fakultātes dekāns Gunārs Slaidiņš. Lai gan svētku ideju apstiprināja universitātes dome, bija vajadzīga arī Centrālkomitejas atļauja to organizēšanai. Sākumā ideja par jauno studentu svētkiem tika uzlūkota ar šaubām – sākot ar lāpu gājienu, kas tik ļoti atgādinātu “fašistiskās Vācijas” gājienu, beidzot ar pašu svētku nosaukumu – *Aristotelis*.

Izskatot dažādus piedāvājumus, A. Varšlavāns par svētku nosaukumu izvēlējās Aristoteļa vārdu pavisam vienkārša iemesla dēļ – Senās Grieķijas filozofs apvienojis sevī visas zināšanas, līdzīgi kā universitāte apvieno dažādu jomu studiju programmas. Centrālkomiteja piekrita. Tomēr vēl 1970. gados bijusi vēlme Aristoteļa svētkus pārsaukt akadēmiķa Mihaila Lomonosova vārdā. Taču A. Varšlavāns esot iebildis, teikdams,

ka Lomonosovs apgērba ziņā ļoti līdzinoties vācu pilskungiem. Šie iebildumi bijuši pietiekami, lai svētkiem atstātu sākotnējo nosaukumu.

Padomju laikos Aristoteļa svētkos bija jāpūlējās un jānoliek ziedi pie P. Stučkas pieminekļa, kura vārdā universitāte bija nosaukta. Pēc tam sekoja lāpu gājiens līdz pat *Alma Mater*. Svētku dalībniekiem līdz universitātei bija jādodas pa Merkeļa ielu, jo, ejot pa Raiņa bulvāri, būtu jāiet garām Brīvības piemineklim – šāda rīcība bija aizliegta.

1980. gados Aristoteļa svētki studentos ienesa brīvdomības garu. Piemēram, 1988. gadā pirmo reizi pasākumā tika nests sarkanbaltsarkanais karogs, savukārt 1991. gadā pēc neatkarības atgūšanas pirmo reizi studenti gājiena laikā nolika ziedus pie Brīvības pieminekļa. 1990. gadu sākumā svētkos sāka piedalīties studentu korporācijas, kas gājienā bija pirmajās rindās.

Aristotelis (Gundars Āboliņš) iebruca Doma laukumā pajūgā ar pavadošām deviņām mūzām. 1988. gads.

Aristoteļa norises kārtība gadu gaitā maz mainījusies – jaunos studentus uzrunā rektors, tiek dziedāta studentu himna *Gaudeamus Igitur*, pēc tam tiek izsaukts Aristotelis, kurš katru gadu Doma laukumā ierodas citādāk – braucot zirgu pajūgā vai antīkā Mercedes automašīnā. Pēc Aristoteļa ierašanās tiek iededzināta lāpa. Kad Aristotelis uzsāk gājienu, pārējie dalībnieki arī aizdedz lāpas. Sākumā katra fakultāte aizdedza tikai pa vienai lāpai, jo lāpu nebija tik daudz, vēlāk jau to darīja visi studenti. Lai jaunie studenti varētu iepazīt savas un citu fakultāšu dekānus, tie tika saukti iznākt priekšā Doma laukumā.

Aristoteļa tēlā iejutušās daudzas slavenības – Harijs Spanovskis, Kārlis Auškāps, Gundars Āboliņš, Guntis Skrastiņš, Jānis Paukštello, Dzintris Kolāts un citi. Reiz kādos Aristoteļa svētkos Aristotelis (K. Auškāps) tika lūgts uzrunāt studentus sengrieķu valodā, un to viņš veiksmīgi izdarījis, konsultējoties ar Klasiskās filoloģijas katedras mācībspēkiem, kā šis teksts būtu pareizi izrunājams.

Aristoteļa svētki studentiem gan vairāk saistās nevis ar svinīgo daļu, bet gan ar balli. Tajās savulaik uzstājies Pits Andersons, grupas *Pērkons* un *Dālderī*, leva Akuratere, dīdžeji Ainars Mielavs un Ēriks Niedra.

Aristoteļa svētku nozīme ir divējāda – pirmā kursa studentu iesaistīšana gan universitātes aprītē, gan arī Rīgas dzīvē, jo studenti sabraukuši no malu malām, bet studiju laikā kļūst

Aristoteļa svētkos 1986. gadā fakultāšu dekāni un rektors cēli iebruca ar auto.

Rektors Juris Zaķis, prorektori un dekāni ierodas Doma laukumā ar auto, 1988. gads.

Studentu korporāciju biedri Aristoteļa svētkos 1990. gadu sākumā.

par pilntiesīgiem Rīgas iedzīvotājiem. Svētki dod iespēju studentiem iepazīties savā starpā un kopīgi iesākt studiju dzīvi.

Aristotelis ierasti notiek svētdienā pirms pirmās studiju dienas, un jau nākamajā dienā pirmkursnieks kā pilntiesīgs students saņem studenta apliecību. Svētku norises vieta vienmēr bijusi viena un tā pati – Doma laukums. Tikai 2020. un 2021. gadā Aristoteļa svētki norisinājās nevis Doma laukumā, bet gan LU Akadēmiskajā centrā Torņakalnā. To, vai svētkiem būs lemts atgriezties Vecrīgā, rādīs laiks. **U**

Sagatavots pēc Paulas Tomsones un Sarmītes Livdānes veidotās LU Muzeja izstādes Aristotelim pa pēdām materiāliem un LU Humanitāro zinātņu fakultātes profesores klasiskajā filoloģijā Dr. filol. Ilzes Rūmnieces stāstījuma radio raidījumā Studentu pietura 2019. gada 2. septembrī.

Aristotelim - 55

Studentu un studenšu korporāciju prezidiji un biedri Aristoteļa svētkos 2021. gada septembrī.

Fil! Sandra Grigojeva, *gundega*

Foto: Toms Grīnbergs, LU Komunikācijas departaments

Studentus Aristoteļa svētkos sveic LU rektors g!fil! Indriķis Muižnieks, *patrus*.

2021. gada 5. septembrī *Aristotelim* apritēja 55! Otro reizi LU vēsturē *Aristotelis* norisinājās LU Akadēmiskajā centrā Tornakalnā, brīvā dabā. Visus, kā ierasts, uzrunāja rektors g!fil! Indriķis Muižnieks, *patrus*, un *Aristotelis*, kā arī studentu un studenšu korporāciju pārstāvji no S!P!K! un P!K!.

Oficiālajā daļā studenti ar karogiem, plakātiem un saukļiem kopā ar studiju biedriem parādīja, cik lieli fakultātes patrioti viņi ir. "Aristoteļa svētki ir pirmkursnieka iniciācija. Aristoteļa svētkos topošais students kļūst par daļu no LU saimes, tie pārbauda pirmkursnieka gatavību studenta dzīvei – tas nozīmē gan priecāties, gan mācīties, gan sadalīt spēkus un laiku visām iespējām un izaicinājumiem," uzrunā teica I. Muižnieks.

Aristotelis 55. reizi vēsturē lasa studentiem nododamo zvērestu, uzsākot studijas LU.

2021./2022. studiju gadā uzņemtie Vēstures un filozofijas fakultātes pirmkursnieki *Aristotelī*.

LU rektors, administrācija un fakultāšu dekāni 2021. gada Aristoteļa svētkos.

Korporāciju prezidiji un biedri 55. Aristoteļa svētkos pie LU Akadēmiskā centra Torņakalnā.

Esat *parakstījušies* uz studentu dzīvi

T/I P!K! sen! com! Mārtiņa Ozola, *frater vanenicus*, uzruna studentiem Aristoteļa svētkos

T/I P!K! sen! com! Mārtiņš Ozols, *frater vanenicus*, blakus S!P!K! t/I sen! fili! Elīna Belecka, *zinta*.

Man šovakar ir gods sveikt jūs Aristoteļa svētkos gan kā studentu korporāciju pārstāvim, gan šī gada Latvijas Universitātes (LU) absolventam! Man kā vienam no sliktākajiem studentiem, kuru pazīstu, studentam ar desmit gadu pieredzi trīs gadu bakalaura studiju programmā, dota šī iespēja jūs uzrunāt. Tādēļ es jūtu, ka nevaru laist garām iespēju dalīties ar jums savā pieredzē, lai jūs nepieļautu studiju dzīvē tās kļūdas, kuras pieļāvu es. Tātad mani padomi jums.

1. Kad jūs dodaties uz LU ēku Raiņa bulvārī vai no tās, nekad, es atkārtoju, nekad nedarīet kā es. Iespējams, jūs jau zināt, par ko es runāju... Nekad nekāpiet pa vidējām kāpnēm. Tiem, kuri jau to paspējuši izdarīt, vēlū veiksmi!
2. Neielaidiet akadēmiskos parādus. Tas izklausās visai vienkārši. Ar vislielāko pārliecību es varu apgalvot, ka jums katram piemīt intelektuālā kapacitāte un neprāts iemācīties visa semestra vielu nedēļas laikā. Es arī ticu, ka jums katram ir intelektuālā kapacitāte un saprāts, lai kaut ko tādu nemaz nemēģinātu!
3. Sliktas sekmes neliecina par to, ka jūs dzīvē nekur netiksiet, tās liecina, ka jūs esat slikti studenti. Izgāšanās ir pieņemama, kamēr jūs nepadodaties.
4. Ja jūs ticat savām spējām, nebaidieties intelektuāli izaicināt savus pasniedzējus, taču vienmēr esiet cieņpilni. Ja jūsu argumenti būs spēcīgi, jūs un jūsu kursabiedri varēsiet uzzināt daudz vairāk! Ja jūsu argumenti būs vāji, tad vismaz pārējiem būs smieklīgi.
5. Izvēlieties savas otrās un trešās pusītes universitātē piesardzīgi – jums vēl vairāki gadi jāpavada ar viņiem vienā kursā!
6. Un – visbeidzot un pilnīgi patiesi – lai arī kādas grūtības universitāte vai dzīve piespēlēs, jums vispirms jānotic, ka jūs tās varat pieveikt.

Jūs tagad esat *parakstījušies* uz studentu dzīvi. Studenta dzīve ir pilna ar akadēmiskiem izaicinājumiem, taču tās nav tikai mācības. Tā ir arī aktivitātēm pilna sabiedriskā dzīve un vēlāk dzīvē noderīgu kontaktu būvēšana, kas atmaksāsies visas dzīves garumā. Ja jūs gribat būt patiesa daļa no tās, tad studentu un studenšu korporācijas gaidīs jūs savās rindās. **U**

Atjaunota *Selonijas* C!Q! fasāde, ko grezno apgaismojums trikolorā

Fil! Kristaps Žideņš, *selonus*

Foto: fil! K. Žideņš, com! Žanis Jankavs

Pirmās runas par *Selonijas* nama fasādes sakārtošanu sākās pirms sešiem gadiem. Sākumā tikai par fasādes mazgāšanu, tad jau par remontu, beigās arī par kapitālo fasādes atjaunošanas projektu, kam bija plānots piesaistīt Rīgas domes līdzekļus.

Dokumentācijas sagatavošanai un apkopošanai bija nepieciešami divi gadi. Projekts tika iesniegts izskatīšanai četras reizes, līdz to apstiprināja, un 2021. gada jūnijā tika parakstīts līgums ar Rīgas domi, kas gan negarantēja finansējumu, bet tā bija iespēja projektu sākt. Liels paldies *Selonijas* Melburnas kopai par ziedojumu fasādes sakārtošanai.

Selonijas C!Q! jeb vēsturiskās koka apbūves ēkas Stabu ielā 17 fasādes remonta darbs kopumā nešķita īpaši sarežģīts – saudzīgi noņemt fasādes koka elementus, noslīpēt veco un uzklāt jauno krāsojumu, papildināt siltinājumu un uzstādīt fasādes apgaismojumu. Tomēr fasādes dekoriem un apdares elementiem izmantotas vairāk nekā 25 dažāda profila līstes, latas un dēļi. Nebija nevienas koka detaļas, kam būtu vienkāršs, taisnstūrainis profils. Nepievēršot pienācīgu uzmanību demontāžas darbu organizēšanai, fasādes elementu daudzums un dažādība radīja jucekli, kas ietekmēja remonta darbu izpildes termiņu.

Atjaunoto koka elementu uzstādīšana nebija vienkārši *Legu* klucīšu salikšana glītos, taisnos leņķos, jo ēkas vecās konstrukcijas nav taisnas vai arī ir nosēdušās gadu laikā; nācās atrast katras elementu grupas pareizo, saskanīgo uzstādīšanas veidu. Papildinātais siltinājums un koka materiālu tendence deformēties bija papildu izaicinājums, uzstādot dekoratīvos elementus to vecajās vietās.

Darba izpildi kavēja arī iepriekš neparedzētie bojājumi. Tā, piemēram, starpstāvu dzegai tika mainītas atsevišķas palīgkonstrukcijas, kas bija padevušās laika zobam un satrupējušās. Uzlabots arī latojums labākai un precīzākai elementu uzstādīšanai. Tāpat bija jāpārveido iepriekšējā remontā izveidotās taisnās formas, kas savulaik tapušas, špaktelējot koka virsmas, un nav piemērotas koka fasādei. Taisnās, sasprēgājušās fasādes logu aillas tika attīrītas no špakteles, atklājot vecās koku aillas, kas nav tik taisnas un precīzas, bet tomēr dabiskas un acij patīkamākas. Logu aillas tika papildinātas ar jaunām koka līstēm, lai izlīdzinātu pāreju no tēstām loga ailām uz moderno pakešu loga rāmi.

Sadarbībā ar uzņēmumu *Rīgas gaisma* tika pārvietots un atbilstoši noenkurots pilsētas ielas apgaismojuma atsaites kronšteins, kas novērsīs turpmāku fasādes elementu deformāciju un bojāšanu.

***Selonijas* C!Q! pēc fasādes remonta 2021. gada rudenī.**

***Selonijas* nams naktī tiek izgaismots konventa krāsās.**

Pēc remontdarbu pabeigšanas fasādi tika nolemts arī apgaismot. Sākumā apgaismojums bija plānots vienkāršs, līdzīgi kā citām ēkām Rīgā un citās pilsētās. Tomēr, tikai pabeidzot pašu fasādi, radās ideja gaismekļus izmantot pilnīgāk un ar krāsu filtru palīdzību veidot rakstus – šobrīd namu grezno *Selonijas* krāsas. Pagaidām gan daudzkrāsainais apgaismojums uzskatāms par pilotprojektu un vēl ir uzlabojams. Fasādes apgaismojums tehniski izveidots tā, lai automātiski ieslēgtos diennakts tumšajā laikā.

Burši dara alu

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*
Foto no TEIKAS arhīva

Atklājam jaunu rubriku – *Par savējiem* – buršiem alus darītājiem, kuru korporāciju aprindās nav mazums. Un tādi ir ne tikai kungi, bet arī dāmas! Šoreiz par daudziem jau zināmo un iecienīto *TEIKU*. Divi *lataviensī* pamanījušies uzbrūvēt 85 dažādus alus veidus, tostarp vieduma pilnu miestīņu ar nosaukumu *Filistrs*. *Universitas* viesojas *TEIKĀ*.

”

Dzerot šo alu, varat nokļūt tur, kur nekad neesat bijuši.

Fil! Mārtiņš Andžs, kurš ikdienā ir pētnieks Latvijas Valsts Koksnes ķīmijas institūtā, un jurists fil! Jānis Pumpiņš abi izveidojuši alus darbnīcu *TEIKA*. Lūk, Mārtiņa stāstījums par to, kā tas sākās un kāda ir alus filozofija.

Pirms deviņiem gadiem kolēģe mani uzaicināja palīdzēt pasākumā *KUPLA (Kustība par labu alu)*, kas ikgadēji norisinājās viņas vecāku lauku mājās, un solīja, ka varēšu par brīvu dzert alu. Saprotot, ka pasākums varētu būt diezgan brīvs, uzaicināju sev līdzī *coetus* brāli. Likās, ka, esot korporācijā, mums alus nav svešs, taču, nokļūstot tur, sapratām, ka alus var būt visneiedomājamākās garšās, krāsās, smaržās, kas tālu iziet no rāmja *tumšais vai gaišais alus*.

Pirmais alu uzbrūvēja Jānis. Pagaršojot, cik interesanti tas garšo, Jāņa mudināts, mājbrūvēšanu uzsāku arī es. Man vienmēr patīcis radoši darboties, un alus ir viens no veidiem, kā izpaust sevi, – tas ir brīvs domu un garšu lidojums. Tomēr galvenais ir gandarījums, ko sniedz šī nodarbe, un tikai papildu stimulē ir labās atsauksmes pēc mūsu radītā alus baudīšanas.

Alus darbnīca *TEIKA* darbību uzsāka 2018. gadā. Kopš izveidošanas mūsu klāstā ir jau 85 dažādi alus veidi. Ir vairāki pastāvīgi brūvētie alus veidi, kas pieejami visu gadu, kā, piemēram, *Piektdienis (American pale ale)*, *TEIKA* – visu laiku populārākais alus, *Beļģu klaidonis (Saisons)*, *Greipfrūtu IPA (India pale ale)*, *Vecais īrs (īru sausais stauts)*, *Teikas gaisma (lāgeris)*.

Arodalus brūvētāji *Fraternitas Lataviensis fil!*fil! Mārtiņš Andžs un Jānis Pumpiņš.

Centšamies pārsteigt arī ar Latvijā vēl nebijušiem alus stiliem, piemēram, bijām pirmie, kuri uzbrūvēja beļģu *quadrupele* stilu un arī gaišo *stautu*, kas tiešām pārsteidza ar garšas īpatnību. No trakākajām alus receptēm, kas uzbrūvētas, nāk prātā *Tintes zivs gose*, *Sarkanās mērijas IPA* un *Zilā spirulīna* alus.

Latvijā arodalus darītavas lielākoties ir maziņas, bet mūsējā ir tiešām *nano* ražotne ar ražošanas telpu platību vien 70 m². Lai parādītu alus dažādību un radītu ko neparastu, mums alus darītavas veikalā reizi nedēļā vai divās piedāvājumā parādās arī mazās vārījumu versijas, kas tiek darītas vien 30 l tilpumā. Vasaras sezonā ražojam *Berliner Weiss* stila alu ar smiltsērķšķiem, kas ir vieglākais alus Latvijā pēc alk. tilp. – 2,5 %. 2020. gadā radījām īpašu ar korporāciju saistītu alu, kam devām nosaukumu *Filistrs*, alk. tilp. 11 %. Šis dzēriens sevī iemieso pilnīgumu, viedumu un garšu bagātību, gluži kā filistri savā būtībā. Alus *Filistrs* ir imperiālais *stauts*, kas brūvēts, izmantojot deviņu dažādu iesaļu kombināciju un garšas bagātināšanai pievienojot muskovado cukuru.

Katrs mazais vārījums ir neparasts. Neparasts, jo īpašas ir sastāvdaļas, kas tajos tiek ieliktas, piemēram, bērzu pirtsslotas, zilā spirulīna, tinteszivs, ozolzīles, cigoriņi, melnie rīsi, dažādas asās mērce, tomātu sula, *Vorčesteras* mērce, šitaki sēnes, avokado un vēl citas, kas padara katru vārījumu īpašu.

Alus manā izpratnē primāri ir draudzības dzēriens, kas jābauda ar kādu kopā. Mūsu darītavā pirmie alus, ko uzbrūvējām, ir *Piektdienis* un *Beļģu klaidonis*, kam jau nosaukumā ielikta filozofiska doma. *Piektdienis* – baudīšanai piektdienas vakarā ar draugiem un arī sestdienas rītā. *Beļģu klaidonis* ir vairāk atziņu alus; dzerot šo alu, varat nokļūt tur, kur nekad neesat bijuši.

TEIKAS produkciju var nobaudīt uz vietas bārā vai arī iegādāties līdzņemšanai alus darbnīcas bārā/veikalā (Brīvības gatve 348, Rīga), tur arī būs pieejamas draudzīgākās cenas *TEIKAS* produkcijai. Tāpat iespējams pasūtīt alu internetveikalā www.alusteika.lv/veikals ar piegādi uz mājām. Esam īpaši ar to, ka vienīgie nodrošinām lejām alus piegādi 60 minūšu laikā Rīgas teritorijā. Alus cenu amplitūda svārstās atkarībā no izvēlēta alus stila, bet ir robežās no 3,75 līdz 7 eiro par litru. ^U

”

Latvijā arodalus darītavas lielākoties ir maziņas, bet mūsu ražotne ir tiešām *nano* – vien 70 m².

Iesaisties jaunās rubrikas veidošanā un PIESAKI buršu alus darītāju, sekojot QR kodam.

Pēc svētku dievkalpojuma Sv. Jāņa baznīcā.

Fraternitas Lataviensis 95 gadu jubilejas svinības

Fill! Mārtiņš Gode, *frater lataviensis*, com! Armands Strauja, *frater lataviensis*
Foto: Jurgis Rikveilis

Studentu korporācija *Fraternitas Lataviensis* dibināta pie Latvijas Universitātes (LU) 1926. gada 16. septembrī. 2021. gada rudenī tā svinēja 95. gadadienu.

Gatavojoties jubilejai, valdīja neziņa par Covid-19 pandēmijas ietekmi uz svētku norises formātu. Tika ieguldītas pūles, lai nodrošinātu atraktīvu programmu attālinātām svinībām, tomēr radās iespēja jubilejas pasākumus organizēt ar plašu līdzdalību klātienē.

Tradicionāli dibināšanas datumā – 16. septembrī – *lataviēši* pulcējas Meža kapos, lai apmeklētu un pieminētu aizgājušos biedrus. Paguvām uzmeklēt, uzkopt kapu kopas, nolikt ziedus, pieminēt ar klusuma brīdi un dalīties ar stāstiem pie vairākiem šo kapu zemes klēpī guldītajiem *latāviem*. Iestājoties tumsai, kādā kapu celiņā, apli sastājušies, sarunās pieminējām citus mūsu aizgājušos brāļus, kurus šoreiz nepaguvām apmeklēt.

Pēc kapu apmeklējuma *lataviēši* apaļās jubilejās parasti pulcējas pie kāda filistra uz svētku vakariņām. Šoreiz konventa brāļus uzņēma fill! Mārtiņš Gode savā āra nojumē Bigauņciemā. Pūšot stīpram vējam un kuroties kamīnam, vakars tika atklāts ar *Raug, draugi, kā šī kannā mirdzi*, kuru pēc gandrīz 20 gadu pārtraukuma kā s/l oldermanis vadīja namatēvs. Vakars pagāja sirsnīgās sarunās un liela pasākuma gaidās.

Nākamās dienas vakarā, 17. septembrī, Mazajā Ģildē noritēja kupla svētku balle, kas tradicionāli tika atklāta ar polonēzi. Sekojošais mielasts mijās ar svētku uzrunām, tostiem un dejām Normunda Rutuļa un *Dixieland Sapņu komandas* muzikālajā pavadījumā. Bija arī iespēja apskatīt fill! Reiņa Gailīša grafikas darbu izstādi. Pēc *Gaudeamus* pusnaktī dejas nerimās. Neliela daļa viesu dejas vēlāk turpināja uz konventa zāles parketa netālajā CIQ! dažu brašu jaunāko biedru ģitāras spēles un dziesmu pavadījumā.

Latāvu gājiens, deķelējot Brīvības piemineklim. Priekšplānā t/I IŠ! com! Valters Mičulis.

Sestdienas rītā *lataviēši* un citu korporāciju pārstāvji pulcējās uz svētku dievkalpojumu Sv. Jāņa baznīcā Vecrīgā, pēc kura devās gājienu uz Brīvības pieminekli, kura pakājē deķelējot nolika ziedus. Tālāk gājiena dalībnieki devās uz LU galveno ēku Raiņa bulvārī. Jubilejas svētku akts noritēja Lielajā aulā. Aizkustinošu priekšnesumu sniedza fil! Lorijas Cinkus, *daugaviete*, vadītais P!K!V!K!, kas nodziedāja arī *Fr! Latav! s/I mag!cant! fil! Tālvaižā Bērziņa komponēto dāvanu savai korporācijai Vivat Lataviensis!*

G!fil! Raimonds Jansons uzstājas ar akadēmisko runu svētku aktā.

Svētku aktā akadēmisko runu teica diplomāts, Latvijas vēstnieks Igaunijas Republikā, g!fil! Raimonds Jansons, kurš ļoti interesantā un aizraujošā stāstījumā ietvēra Latvijas un pasaules diplomātijas vēsturi, aktualitātes un izaicinājumus šajos laikos.

Ar atmiņām un pārdomām dalījās arī Rīgas Tehniskās universitātes Datorzinātnes un informācijas tehnoloģijas fakultātes profesors, Dr. habil. phys., fil! Jānis Grundspenķis,

EŪS pārstāvji dāvina sava konventa vapeni.

Fraternitas Lataviensis 95. gadadienas svētku akta dalībnieki LU Lielajā aulā.

kurš ar sev piemītošu īpašo humora izjūtu raksturoja konventa darbības atjaunošanu Rīgā, iezīmēja to laiku praktiskos izaicinājumus un konstatēja sasniegtos panākumus – nodrošinātu un kuplu konventu šodien.

Svētku aktā uzrunas teica t/I IŠ! com! Valters Artūrs Mičulis un globālā konventa t/I IŠ! com! Dainis Kalniņš, kurš tikai iepriekšējā vakarā ieradās no Kanādas, lai nodotu sveicienus visas pasaules *latāvu* vārdā.

Video apsveikuma formātā klātesošos sveica Latvijas Valsts prezidents fil! Egils Levits, kurš tobrīd bija ceļā uz Ņujorku pārstāvēt Latviju ANO Ģenerālās asamblejas 76. sesijā. Uzrunā prezidents uzsvēra studentu korporāciju unikalitāti mūsdienu ātrajā un globalizētajā pasaulē, kas dod iespēju veidot un attīstīt draudzību mūža garumā, un izteica lepnumu par godu būt mūsu konventa saimes loceklim jau 45 gadus.

Svētku apsveikumus teikt klātienē bija ieradušies daudzu studentu un studenšu korporāciju pārstāvji. Apsveicēji bija no studentu korporācijām *Lettonia*, *Fraternitas Arctica*, *Selonija*, *Latvia*, *Ventonia*, *Tervetia*, *Beveronija*, *Fraternitas Metropolitana*, *Patria* un *Gersicania*, kā arī studenšu korporācijām *Daugaviete*, *Gundega*, *Dzintra*, *Imeria* un *Līga*. Īpašas emocijas radīja *latavienshu* jaunie kartelbrāļi no Igaunijas *Eesti Üliõpilaste Selts*, kuri dāvināja savu vāpenu, tā apliecinot ciešo draudzību un uzticību. Pēc svētku akta

visi *latavienshi* un viesi tika aicināti uz kopēju fotografēšanos un glāzi šampanieša.

Vēlāk *latavienshi* un lūgtie viesi pulcējās *Fr! Latav! CIQ!* Aldaru ielā 7, kur gatavojās Zemes tēva ceremonijai. Pirms tam internā svētku konventā krāsu zvērestu deva jaunie tautieši Viesturs Balodis un Mārtiņš Tereško. Pēc kuplās solījuma atjaunošanas ceremonijas sekoja mielasts, kurā baudījām īpaši šim notikumam sarūpētu miestiņu, par ko paldies alus darbnīcai *TEIKA* un tās izveidotājiem fil!fil! Mārtiņam Andžam un Jānim Pumpiņam.

Paralēli svētku norisēm konventa dzīvoklī *latāvu* dzīvesbiedrēm notika dāmu vakars, iesākoties ar vakariņām restorānā *Entresol*, bet pēc tam dodoties uz baleta izrādi *Trīs draugi* Latvijas Nacionālajā operā.

Svētku noslēgumā visi tika aicināti uz brokastīm jeb *kāterfrīštiku*, kas šoreiz tika organizēts netradicionālā, bet interesantā vietā Mežaparkā – *Green Island*. Šī Ķīšezera krastā liegos vilnišos peldošā pirts un atpūtas telpu konstrukcija saulainajā svētdienas pēcpusdienā sniedza nesteidzīgu atpūtu un gandarījuma sajūtas veldzi pie tradicionālās soļankas bļodas un bija mūsu lielo svētku izskaņa.

Vivat, creascat et floreat Fraternitas Lataviensis in aeternum!

T/I sen! com! Miks Vilnis, *frater livonicus*, pie *Frat! Livonica* nama 95 gadu jubilejas svētku akta laikā 2021. gada oktobrī.

Devums korporācijas nākamībai – *Fraternalitas Livonica* uz 95 gadu jubileju atjauno savu namu

T/I sen! com! Miks Vilnis, *frater livonicus*

Fr! Livonica filistru biedrības priekšsēdētājs fil! Andris Tauriņš, *frater livonicus*

2021. gada 29. oktobrī *Fr! Livonica* svinēja 95 gadu jubileju. Valsts epidemioloģisko ierobežojumu dēļ nebija iespējas rīkot svētkus tik pilnvērtīgi, kā ierasts, tādēļ svinības norisinājās, piemērojoties jaunajiem apstākļiem.

Izmantojot mūsdienu tehnoloģiskās iespējas, jebkurai mūsu biedram bija iespēja pieslēgties jubilejas pasākumam attālināti. Protams, svētku akts nenoritēja, kā ierasts, tas bija mazliet brīvāks. Bija seniora, F!B! priekšsēdētāja, F!B!Ā! priekšsēdētāja uzruna, kā arī mūsu fil! Raimonda Sīmaņa brīvā runa par tēmu *Cilvēks un mikrobs – kā lai sadzīvo?*.

Pasākums tika filmēts ar divām kamerām, bija divi mikrofoņi, lai audio kvalitāte būtu pēc iespējas augstāka. Pārējie, kas uzstājās svinību laikā, atsevišķi pievienojās Zoom platformai, un nepieciešamības gadījumā tiešraide tika pārslēgta uz viņiem.

Šāda formāta pasākums bija arī pašiem piedzīvojums, jo neviens iepriekš nebija nodarbojies ar video straumēšanu. Taču, neskatoties uz visu, svētki noritēja veiksmīgi un spējām arī šajos grūtajos laikos redzēties un rast brālības

sajūtu. Lai arī fiziski neizdevās satikties, šim formātam nenoliedzami bija priekšrocības – svētkos vienlaikus varēja būt kopā *livoniķi* pasaules dažādās malās.

Zīmīgi, ka F!B! priekšsēdētāja fil! Andra Tauriņa svētku uzruna notika konventa nama ārpusē. Nams tikko bija ieguvis jaunu, svaigu izskatu, jo visu vasaru norisinājās nama fasādes atjaunošanas darbi. Šāda vēriena darbi namā nebija notikuši vairākas desmitgades.

Nama atjaunošana notika par *livoniķu* saziidotajiem līdzekļiem un ar Rīgas domes līdzfinansējumu. Atjaunots ne tikai fasādes krāsojums, bet veikti arī nopietni apmetuma atjaunošanas darbi, kā arī pilnībā renovētas nama balkona un terases konstrukcijas, kas laika zoba un mitruma ietekmē bija kļuvušas bīstamas.

Gadā, kad nevarējām pulcēties komeršā un svinēt jubileju greznā ballē, nama atjaunošana bija patiešām skaista dāvana un kopīgs devums korporācijas nākamībai. Tas noteikti ceļ biedru pašapziņu un stiprina piederības sajūtu brālībai.

Vivat, crescat et floreat Fraternalitas Livonica in aeternum! **U**

Universitas abonēšana centralizēti biedriem, kuri vēlas saņemt žurnālu pa pastu

Universitas redakcijas loceklis abonēšanas jautājumos com! Rūdolfs Ziņģis, *gersicanus*

Kopš 2020. gada rudens Universitas (U!) redakcija atjaunojusi iespēju žurnālu abonēt un saņemt savā pastkastītē uzreiz pēc tā izdošanas divas reizes semestrī (septembrī un martā) gan Latvijā, gan ārpus tās. Vēlamies atgādināt, ka piedāvājam iespēju žurnālu U! abonēt ne tikai individuāli, bet konventam kopā – konvents abonē centralizēti visiem vai daļai biedru, kuri vēlas saņemt žurnālu pa pastu.

Kā tas notiek?

- ▶ 1. Konventa pārstāvis apkopo to biedru, kuri vēlas saņemt U! pa pastu, sarakstu īpašā pieteikuma/adrešu formā *Microsoft Excel*. Sarakstu pēcāk iesūta žurnāla redakcijai.
- ▶ 2. Redkolēģija reģistrē saņemto sarakstu kā abonētus un izsūta tiem jaunāko U! numuru, tiklīdz tas tiek izdots. Abonenti Latvijā žurnālu saņem pirmie, pirms tas nonācis konventu CIQ!
- ▶ 3. Pēc U! izsūtīšanas norādītajiem adresātiem redakcija informē konventu par sūtījuma kopējām izmaksām (Latvijā un ārpus tās).
- ▶ 4. Izmaksas, pasūtīt U! centralizēti, ir 3 eiro par viena žurnāla saņemšanu Latvijā un 6 eiro par tā saņemšanu ārzemēs.
- ▶ 5. Pēcāk jāveic pārskaitījums U! izdevējam – FIB!S!, balstoties uz iesniegto sarakstu un veiktajiem sūtījumiem.

Žurnāls joprojām visiem interesentiem pieejams bez maksas – norādītā summa sedz sūtīšanas un ar to organizēšanu saistītos izdevumus.

Ja kādam konventam šis centralizētais risinājums ir saistošs, tad lūdzam rakstīt uz e-pastu universitas@pk.lv vai rudolfs.zingis@gmail.com. Atbildēsīm uz neskaidrajiem jautājumiem un nosūtīsim *Microsoft Excel* paraugu biedru pasta adrešu apkopošanai.

Šāds risinājums atvieglo darbu konventu prezidijiem un amatpersonām: konventi var saņemt tikai vienu U! paku (20 eksemplāri) bibliotēkai un izdarei aktīvā konventa biedriem, bet pārējos eksemplārus U! komanda izsūta pa pastu uzreiz pēc tā izdošanas. Šī iespēja ir vēl aktuālāka, kad Covid-19 ierobežojumu dēļ konventa telpu apmeklēšana ir ierobežota, bet saikni ar korporāciju vidi un tajā notiekošo visiem gribas saglabāt. **U!**

F!B!S! un Universitas izsludina krāsu referātu konkursu 2022

Redakcija

F!B!S! un žurnāls *Universitas* izsludina krāsu referātu konkursu studentu un studenšu korporāciju biedriem un aicina iesūtīt krāsu referātus, kas veiksmīgi aizstāvēti konventā 2021. gadā. Pieteikšanās un referātu iesūtīšana līdz 2022. gada 2. aprīlim uz e-pastu universitas@pk.lv.

F!B!S! un žurnāla *Universitas* krāsu referātu konkursa mērķis ir veicināt studentu un studenšu interesi par zinātni, kultūru, sabiedrībā aktuālām tēmām, tostarp studentu un studenšu korporāciju vēsturi, celt literāro vakaru un krāsu referātu kvalitāti, kā arī veicināt žurnāla satura daudzveidošanu.

Konkursā var piedalīties Latvijas studentu un studenšu korporāciju biedri un biedres neatkarīgi no studiju formas, akadēmiskā grāda un vecuma. Konkursa nolikumu var meklēt korporāciju vēstokopā un www.universitas.lv.

Darbu vērtēšanas kritēriji: tēmas aktualitāte un novitāte; krāsu referāta noformējums un satura kvalitāte; studenta ieguldījums un secinājumi. Labāko krāsu referātu autori (1.–3. vietas ieguvēji) iegūst naudas balvu un iespēju publicēt darbu žurnālā. **U!**

Sveicam 2021. gada krāsu referātu konkursa uzvarētājus

Pateicamies visiem par dalību 2021. gada *Universitas* krāsu referātu konkursā, iesniedzot darbus par 2020. gadu. Konkursa komisija saņēma piecus referātus no četriem konventiem – visus no studenšu korporācijām. Izvērtējot darbus, konkursa komisija lēma piešķirt: 1. vietu **com! Annijai Asnatei Čeksterei**, *daugaviete*, par referātu *Fona mūzikas ietekme uz kognitīvajām spējām cilvēkiem ar un bez muzikālās izglītības* un 2. vietu **com! Elīzai Viļumai (Lavandai)**, *dzintra*, par referātu *Everesta bāzes nometne – pārgājiens Himalajos*. Komisija pieņēma lēmumu 3. vietu šajā gadā nepiešķirt. Sveicam uzvarētājus! **U!**

Latvijā pirmais pētījums etnobotānikā: pēta ārstniecības augus latviešu tautas ticējumos

Piecos doktorantūras studiju gados izpētīti 40 000 latviešu tautas ticējumi jeb ārstniecības pieraksti, no tiem atlasīti vairāk nekā 1900, kuros identificēti un aprakstīti 211 ārstniecības augi, bet 59 no tiem atrasts ārstnieciskās iedarbības zinātniskais pamatojums Eiropas valstu monogrāfijās – tie ir tikai daži skaitļi un fakti, kas raksturo taut! Inga Sīles, *imeriete*, promocijas darbu *Ārstniecības augi latviešu tautas ārstniecības pierakstos un to praktiskā lietojuma analīze*.

INGA SĪLE, FARMĀCIJAS ZINĀTŅU
DOKTORE

Jaunā zinātnieci doktore taut! Inga Sīle, *imeriete*.

Biogrāfija

Taut! Inga Sīle dzimusi 1990. gada 17. aprīlī Rīgā. 2009. gadā uzsākusi studijas Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Farmācijas fakultātē, kur 2014. gadā ieguvusi farmaceita grādu. Divus gadus vēlāk, 2016. gadā, RSU uzsāka doktorantūras studijas un 2021. gadā kļuva par zinātnieci doktoru (Ph. D.) medicīnas bāzes zinātnēs, tai skaitā farmācijā. Pētījuma *Ārstniecības augi latviešu tautas ārstniecības pierakstos un to praktiskā*

Parastās ievas ziedi un ziedu ekstrakts. Ilustrācija no I. Sīles promocijas darba.

lietojuma analīze rezultāti aprobēti, uzstājoties septiņās starptautiskās un vietējas nozīmes konferencēs; I. Sīle ir piecu zinātnisko publikāciju autore. Promocijas darba rezultāti atspoguļoti divos pētījuma projektos: Eiropas Reģionālās attīstības fonda *Inovātivi risinājumi pavasara savvaļas ārstniecības un aromātisko augu audzēšanas tehnoloģijās un izmantošanā* un M-ERA.NET projektā *Funkcionāla tehnoloģiska sistēma Pelargonium sidoides aktīvās vielas piegādei periodonta izraisītā iekaisuma zonā (PELARGODONT)*. Šobrīd I. Sīle strādā Latvijas Organiskās sintēzes institūtā par zinātnisko asistenti, RSU Farmācijas fakultātes Lietišķās farmācijas katedrā par lektori un RSU Sarkanā Krusta medicīnas koledžā par pieaicināto pasniedzēju.

Promocijas darba apraksts

I. Sīles promocijas darbs *Ārstniecības augi latviešu tautas ārstniecības pierakstos un to praktiskā lietojuma analīze* ir pirmais Latvijā izstrādātais pētījums etnobotānikā. Daudzi Eiropas valstīs veiktie etnobotāniskie pētījumi vērs uzmanību uz ārstniecības augu tradicionālās izmantošanas pieaugošo nozīmi. Eiropā zināšanas par ārstniecības augu lietošanu balstās senā vēsturē un tradīcijās. Arī Latvija ir valsts ar gadsimtos krātām tautas medicīnas tradīcijām un plašu šo zināšanu arhīvu.

Promocijas darba mērķis bija apkopot un analizēt latviešu tautas ārstniecības pierakstos (ticējumos) pieejamās zināšanas par ārstniecības augu lietošanu un meklēt jaunas idejas šo zināšanu praktiskam lietojumam mūsdienās. Promocijas darbs pirmo reizi starptautiskajai zinātniskajai sabiedrībai atklāj latviešu tautas ticējumos iekļauto informāciju par ārstēšanos ar augiem, kas līdz šim nav tikusi tulkota angļu valodā, tāpēc nebija pieejama citu valstu pētniekiem. Pētījums ietver sarakstu ar Latvijas

teritorijā 19. gs. beigās un 20. gs. pirmajā pusē tautas medicīnā izmantotajiem augiem, to sugām, ārstniecībā lietotajām šo augu daļām un pagatavojumiem no tām, to ievadīšanas veidu un slimībām vai to simptomiem, kas ārstēti ar šiem līdzekļiem. Darba ietvaros izpētīti 40 000 latviešu tautas ticējumi, atlasot vairāk nekā 1900, kuros pieminēti ārstniecības augi.

Kopumā šajos ticējumos atrodami 211 dažādi ārstniecības augi, no kuriem lielākā daļa tika izmantoti gremošanas un elpošanas sistēmas traucējumu ārstēšanai. Lai saprastu, vai folkloras materiālos norādītā informācija mūsdienās ir aktuāla, tradicionālais augu lietojums tika salīdzināts ar informāciju, balstītu uz pierādījumiem. Pētījumā secināts, ka tikai 25 % pieminēto augu iedarbība ir zinātniski pierādīta.

Otra promocijas darba daļa ir veltīta plašāk ticējumos minēto ārstniecības augu – ievas un pelargonijas – ekstraktu pretiekaisuma īpašību pārbaudei. Šim nolūkam pētījuma gaitā tika noskaidroti to pretiekaisuma aktivitātes molekulārie mehānismi. Iegūtie rezultāti sniedz pierādījumu, ka abu augu drogu ekstraktiem *in vitro* un *ex vivo* ir izteikta pretiekaisuma aktivitāte, tā apstiprinot to izmantošanas lietderību latviešu tautas medicīnā par efektīvu līdzekli iekaisuma procesu mazināšanai.

Promocijas darba rezultātu nozīmīgums: tie var rosināt jaunas idejas turpmākiem ar Latvijas teritorijā augošu augu izmantošanas iespējām saistītiem pētījumiem un var pavērt plašas iespējas izpētīt līdz šim neizpētītos augus un efektīvākos no tiem izmantot farmācijā. **U**

Pēta ļaundabīgu kaulu smadzeņu slimību

DAIGA AUZIŅA, MEDICĪNAS ZINĀTŅU DOKTORE

Fil! Daiga Auziņa, *gundega*.

Biogrāfija

Fil! Daiga Auziņa, *gundega*, ir dzimusi 1967. gadā Rīgā. Latvijas Medicīnas akadēmijā / Rīgas Stradiņa universitātē (RSU) 1993. gadā ieguvusi ārsta grādu un 1995. gadā, turpinot izglītību rezidentūrā, – sertifikātu hematoloģijas specialitātē. 2014.–2017. gadā apguvusi doktora studiju programmu *Medicīna*. 2021. gada 20. oktobrī D. Auziņa RSU promocijas padomē, aizstāvot promocijas darbu ***Mielomas pacientu bioķīmisko marķieru un morfoloģisko rādītāju prognostiskās nozīmes analīze kaulu slimības attīstībā***, ieguvusi zinātnes doktora (PhD) grādu medicīnā.

Filistre ir RSU Iekšējās slimību katedras asistente, hematoloģijas specialitātes programmas vadītāja, Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas Ķīmijterapijas un Hematoloģijas klīnikas Hematoloģijas nodaļas vadītāja. Latvijas Hematologu asociācijas valdes locekle un sertifikācijas komisijas locekle. Studenšu korporācijas *Gundega* biedre kopš 1990. gada rudens semestra. Precējusies ar studentu korporācijas *Fr! Livonica* filistru Aināru Auziņu.

Promocijas darba apraksts

Multiplā mieloma (MM) ir ļaundabīga kaulu smadzeņu slimība, ko raksturo atipisku plazmas šūnu augšana un vairošanās. Slimības attīstības gaitā rodas kaulu bojājumi ar patoloģiskiem kaulu lūzumiem, neiroloģiskais sindroms muguras smadzeņu bojājuma dēļ, anēmija, nieru bojājums un sekundāras infekcijas.

Latvijā ik gadu tiek reģistrēti ap 100 pacientu ar MM. Kaulu slimība ir ļoti izplatīta MM klīniskā izpausme, kas būtiski ietekmē pacienta dzīves kvalitāti. Diemžēl nav izmeklējumu, kas identificētu pacientus ar kaulu bojājumu attīstības paaugstinātu risku. Pētījuma mērķis bija pierādīt MM pacientu bioķīmisko marķieru un morfoloģisko rādītāju prognostisko nozīmi kaulu slimības attīstībā.

Pētījuma rezultāti apstiprināja, ka kaulu metabolisma bioķīmiskie marķieri ļauj noteikt kaulu slimību pacientiem mielomas slimības diagnostikas brīdī un dod iespēju prognozēt kaulu slimības attīstības dinamiku.

Pētījuma ietvaros tika izstrādāti ieteikumi kaulu metabolisma bioķīmisko marķieru un morfoloģisko rādītāju izmantošanai MM pacientu diagnostikā un dinamiskā novērošanā. **U**

Iegūst medicīnas instrumenta patentu

ULDIS KRUSTIŅŠ, MEDICĪNAS ZINĀTŅU DOKTORS

Fil! Uldis Krustiņš, gersicanus.

Studentu korporācijas *Gersicania* biedrs kopš 1992. gada rudens semestra.

Kopā ar brāli fil! Jāni Krustiņu, *gersicanus*, ir plaukstas artroskopiskās ķirurģijas aizsācējs un ieviesējs Latvijā (kopš 2009. gada). Dalība un ziņojumi 22 starptautiskos kongresos un konferencēs, vairākkārtējs lektors un pasniedzējs starptautiskajosursos *International Wrist Arthroscopy Society* (IWAS). Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Traumatoloģijas un ortopēdijas katedras mācībspēks, docētie studiju kursi – ortopēdija, rokas ķirurģija.

Promocijas darba apraksts

2021. gadā aizstāvējis promocijas darbu medicīnas doktora (PhD) zinātniskā grāda iegūšanai RSU par tēmu *Ārstēšanas rezultātu salīdzinājums pēc spieķkaula distālo artikulāro lūzumu osteosintēzes ar artroskopiski kontrolētām iekšējās un ārējās fiksācijas metodēm.*

Šajā pētījumā veikta detalizēta literatūras avotu analīze par spieķkaula distālo artikulāro lūzumu anatomiju, biomehāniku, morfoloģiju, ārstēšanas metodēm un to pamatojumu, kā arī plaukstas artroskopijas kontrolē operēto pacientu subjektīvo un objektīvo datu apstrāde vienu, trīs, sešus un 12 mēnešus pēc veiktās ķirurģiskās manipulācijas. Šis bija prospektīvs kohortas pētījums, kurā pacienti tika randomizēti, izmantojot alternatīvās alokācijas metodes. Pacientu subjektīvie un objektīvie dati tika izvērtēti, izmantojot standarta rentgenogrāfiju operētajai plaukstas locītavai divās projekcijās, *Patient Related Wrist Evaluation* (PRWE), *Modern Activity Subjective Survey of 2007* (MASS07), *Gartland & Werley* skalas, kā arī veicot objektīvo datu mērījumus – kustību apjoma (ROM), plaukstas satvēriena (*Grip*), atslēgas tvēriena (*Pinch*) un trīs pirkstu tvēriena (*3P Pinch*) rezultātu pierakstus.

Brāļi Uldis un Jānis Krustiņi operāciju zālē.

Visā pētījuma periodā abu grupu pacientu objektīvie un subjektīvie rezultāti uzlabojās samērā vienlīdzīgi, ar nelielu pārsvaru VLP grupas pacientiem. ĀFA grupā konstatētās komplikācijas bija medicīniski nopietnākas, lai gan skaita ziņā neatšķīrās no VLP grupas komplikācijām. Lietojot artroskopijas metodes šajā pētījumā, papildu repozīcijas nepieciešamība pēc primārās lūzuma stabilizācijas abu grupu pacientiem bija vajadzīga biežāk, nekā tas aprakstīts literatūrā iepriekš. Alternatīvās alokācijas metode, kas tika izvēlēta pacientu randomizācijai, atsevišķos gadījumos bija traucējoša, jo neļāva lietot ķirurga izvēlēto ārstēšanas metodi, kura, iespējams, būtu bijusi pacientam piemērotāka.

Zinātniskā novitāte

Pirmo reizi veikts pētījums ar sistematizētu pacientu monitorēšanu, objektīvo un subjektīvo datu pierakstu (*Gartland and Werley*, PRWE un MASS07 skalas) un iegūto analīzi pēc artroskopiski asistētas spieķkaula distālā gala artikulāro lūzumu ķirurģiskas ārstēšanas. Tika salīdzinātas divas tehniski pilnīgi atšķirīgas ārstēšanas metodes – miniinvazīva artroskopiski asistēta operācija, lietojot stieples un ĀFA, kā arī standarta vaļēja osteosintēze ar volāro bloķēto plāksni, vizualizējot locītavas virsmu optiskā palielinājumā artroskopiski.

Izmantoto pacientu monitorēšanas un novērtēšanas sistēmu plānots rekomendēt plašākai lietošanai, lai, iegūstot lielu datu apjomu, to varētu izmantot ne tikai zinātnisku publikāciju vajadzībām, bet, iespējams, arī statistisko un ekonomisko aprēķinu veikšanai.

Tika arī izstrādāts prototips instrumentam (ierīce stieples precīza virziena un dziļuma noteikšanai tās fiksācijai artroskopiski asistētu artikulāru spieķkaula lūzumu osteosintēzei), ar kuru varētu atvieglot artikulāro fragmentu repozīciju un fiksāciju artroskopijas laikā. Saņemts patents (Nr. 15548) LR Patentu valdē. [U](#)

Korporāciju biedri, kuri saņēmuši valsts augstākos apbalvojumus 2021. gada rudens semestrī

Foto: Ilmārs Znotiņš, Valsts prezidenta kanceleja

Par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku iecelts biedrības *Eiropas kustība Latvijā* prezidents, **FIL! ANDRIS GOBIŅŠ, frater lataviensis.**

Par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku iecelts demogrāfs, Starptautiskās migrācijas organizācijas pārstāvniecības Latvijā vadītājs, **FIL! ILMĀRS MEŽS, gersicanus.**

Par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieci iecelta Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas onkoloģe, ķīmijterapeite, bijusī ilggadējā Onkoloģijas klīnikas vadītāja, Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas fakultātes lektorko slimību katedras profesore, *Dr. med.*, **FIL! GUNTA PURKALNE, gundega.**

Par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieci iecelta arhitektu biroja *Sarma & Norde* arhitekte, projektu vadītāja, **FIL! GUNTA GRIKMANE, imeriete.**

Ministru kabineta balvu saņēmis diriģents, *Tervetia* **G!FIL! EDGARS RAČEVSKIS. U**

Sveicam buršus – jaunus Zemessardzes leitnantus!

Com! Artūrs Špaks, *lettonus*

Foto no leitnantu personīgā arhīvā

Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas programmu *Zemessardzes vada komandiera kurss* absolvējis 21 kursants, no kuriem katrs ceturtais ir studentu korporāciju biedrs.

Ar Valsts prezidenta 2021. gada 27. oktobra pavēli leitnanta pakāpe tika piešķirta: seržantam com! Jānim Garancim, *selonus*, kaprāļiem com! Jānim Brenčim, *selonus*, com! Olesam Hristenko, *frater lataviensis*, fil! Dzintaram Ozolam, *frater lataviensis*. Virsnieka pakāpe piešķirta *Fraternitas Imantica* komiltonim, kurš vēlējās palikt anonīms. **U**

Com! Oless Hristenko, *frater lataviensis.*

Fil! Dzintars Ozols, *frater lataviensis.*

No kreisās: com! Jānis Brenčis, *selonus*, un com! Jānis Garancis, *selonus.*

2021. gada rudens semestrī mūžībā aizgājušie biedri

STUDENTU KORPORĀCIJĀS

Lettonia

Fil! Mārtiņš Bergs, 1964 II, mūžībā devies 07.09.2021. Redhillā Anglijā

Fil! Ilmārs Dzilna, 1965 I, mūžībā devies 02.11.2021. Hilsdeilā Ņūdžersijā

Fil! Pēteris Aivars, 1972 I, mūžībā devies 21.07.2021. Oklendā ASV

Talavija

Fil! Eduards Lēmanis, Austrālijas fil! grupa, mūžībā devies 21.09.2021. Melburnā Austrālijā

Fil! Jānis Kukainis, mūžībā devies 15.09.2021. Kalamazū ASV

Fraternitas Lettica

Fil! Pēteris Bolšaitis, mūžībā devies 11.09.2021. Rīgā

Tervetia

Fil! Jānis Riekstiņš, ASV kopa, mūžībā devies 02.10.2021. Olimpijā Vašingtonas štatā ASV

Beveronija

Fil! Māris Nora, mūžībā devies 27.11.2021. Čikāgas apkārtnē

Fraternitas Metropolitana

Bifil! Juris Bērziņš, mūžībā devies 08.07.2021. Rīgā Latvijā, apglabāts Raiņa kapos Rīgā

Fil! Imants Mieriņš, mūžībā devies 07.11.2021. Rīgā Latvijā, atvadas notika Rīgas krematorijā

Fraternitas Academica

Fil! Andrejs Baidiņš, mūžībā devies 25.11.2021. Delavēras pavalstī ASV; 01.12.2021. pārņemts krematorijā Vilmingtonā

Fraternitas Lataviensis

Fil! Artūrs Leicis, 1994 II, mūžībā devies 09.12.2020., apglabāts 14.12.2020. Rēzeknē

Fil! Guntis Mālderis, 1990 I, mūžībā devies 29.03.2021., apglabāts Latvijā

Fil! Andris Ferdats, 1991 I, mūžībā devies 29.11.2021.

Fraternitas Livonica

Fil! Andrejs Rozentāls, mūžībā devies 2020. gada oktobrī. Dievkalpojums notika 25.09.2021. *Garezerā* Trejupē Mičiganā ASV

Fraternitas Imantica

Fil! Ojārs Rēpiņš, mūžībā devies 26.08.2021., apglabāts Milvoki ASV

Fil! Gunārs Vanags, mūžībā devies 07.01.2022. Indianapolisā Indianas pavalstī ASV. Apbedīts Indianapolisas *Floral Park* kapsētā

Gersicania

Fil! Agris Šlesers, apglabāts 15.09.2021. Čikāgā ASV

STUDENŠU KORPORĀCIJĀS

Daugaviete

Fil! Māra Vilciņa, 49. c!, Ņujorkas grupa, mūžībā devusies 04.12.2021. *Pittsford* Ņujorkas štatā

Gundega

Fil! Zane Ozoliņš-Kouchavlis, mūžībā devusies 23.09.2021. *Summerland* Kalifornijā

Fil! Vija Bachmuts (dz. Vantere), mūžībā devusies 11.11.2021. *Maynard* Masačūsetsas štatā ASV

Dzintra

Fil! Rūta Whittaker-Leitas, 44. c!, Monreālas kopa, mūžībā devusies 19.09.2021., apglabāta *Beechwood* kapsētā Otavā Kanādā

Fil! Anita Tērauda (dzim. Caune), 34. c!, Vašingtonas kopa, mūžībā devusies 15.09.2021. Frederikā Merilandē ASV

Fil! Ināra Leimanis-Stulpiņš, 66. c!, Monreālas kopa, mūžībā devusies 26.07.2021. Monreālā Kanādā

Fil! Ieva Kaina, 49. c!, Melburnas kopa, mūžībā devusies 06.12.2021.

Fil! Rota Ilze Boršteins (dzim. Tērauds), 43. c!, Dienvidkalifornijas kopa, mūžībā devusies 19.12.2021. Fullertonā Kalifornijā ASV

Imeria

Fil! Vija Valters (dz. Balode), 34. c!, Zviedrijas kopa, mūžībā devusies 02.09.2021. Zviedrijā

Fil! Ilze Prikulis-Oga, 46. c!, mūžībā devusies 01.11.2021. ASV

Selga

Fil! Mirdza Krastiņa, 33. c!, Zviedrijas kopa, mūžībā devusies 10.07.2021. Zviedrijā

Fil! Velta Duņēns-Spārniņš, 42. c!, mūžībā devusies 02.11.2021. ASV

Zinta

Fil! taut! Ieva Ploriņa, 1. c!, mūžībā devusies 14.08.2021. Kanādā

Fil! Ilga Zaļkalne, 47. c!, mūžībā devusies 08.09.2021. Rīgā, apglabāta Rīgas 2. Meža kapos

Fil! taut! Skaidrīte Rieksta, 5. c!, mūžībā devusies 22.10.2021. Kalifornijā ASV

Fil! Linda Kitners-Milbury, 20. c!, mūžībā devusies 08.11.2021. Bostonā ASV

OJĀRS ĒRIKS KALNIŅŠ, *Dzintras* goda filistrs

22.10.1949.–14.10.2021.

Ojārs Ēriks Kalniņš dzimis 1949. gada 22. oktobrī latviešu bēgļu nometnē Minhenē Vācijā. 1951. gadā kopā ar vecākiem pārcēlās uz Čikāgu ASV un 1972. gadā absolvēja Rūzvelta Universitātes Filozofijas nodaļu.

No 1985. līdz 1990. gadam O. Ē. Kalniņš strādāja Amerikas Latviešu apvienības Ārējās informācijas birojā. Savukārt no 1988. līdz 1990. gadam viņš bija Latvijas Tautas frontes un Latvijas Nacionālās neatkarības kustības konsultants.

1990. gada maijā O. Ē. Kalniņš sāka pildīt Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas (ĀM) konsultanta pienākumus un 1990. gada jūlijā organizēja Latvijas delegācijas vizīti Vašingtonā, kā arī piedalījās pirmajā Latvijas valstsvīru sarunā ar ASV prezidentu Džordžu Bušu vecāko. No 1991. gada janvāra O. Ē. Kalniņš bija ĀM preses sekretārs un atbildīgais par sabiedriskajām attiecībām vēstniecībā Vašingtonā, savukārt no novembra – vēstniecības padomnieks. No 1991. gada septembra līdz 1993. gada janvārim viņš bija vēstnieka pilnvarotā amatpersona, kā arī Latvijas pārstāvja ANO pilnvarotā amatpersona.

1993. gada janvārī O. Ē. Kalniņš tika iecelts par ārkārtējo un pilnvaroto vēstnieku ASV, un šos pienākumus viņš pildīja līdz 1999. gadam. Vēstnieks aktīvi iesaistījās sarunās ar ASV, panākot ASV atbalstu Krievijas karaspēka izvešanai no Latvijas, kā arī Skrundas lokatora slēgšanai un demontāžai. Viņam kā diplomātam šajā procesā bija ļoti nozīmīga loma, nodrošinot starptautisko partneru, sevišķi ASV, atbalstu.

O. Ē. Kalniņa diplomāta karjeras laikā tika nostiprinātas Latvijas un ASV kā stratēģisku sabiedroto attiecības, un 1994. gadā Latviju oficiālā vizītē apmeklēja ASV prezidents Bils Klintons, savukārt 1998. gadā tika parakstīta ASV un Baltijas valstu partnerības harta. Tāpat vēstnieks vadīja Latvijas kandidatūras NATO pieņemšanas un izskatīšanas procesu. 1999. gadā kopā ar sievu fil! Irmu Kalniņu, *dzintra*, un ģimeni viņš pārcēlās uz Latviju, kur kļuva par Latvijas Institūta direktoru (no 1999. līdz 2010. gadam). Kopš 2010. gada O. Ē. Kalniņš iesaistījās politikā – ievēlēts 10., 11., 12. un 2018. gadā 13. Saeimā.

Pārceļoties uz Latviju 1999. gadā, O. Ē. Kalniņš aktīvi iesaistījās ne tikai dažādās sabiedriskās aktivitātēs, bet iepazinās arī ar studenšu korporāciju *Dzintra*. Interesants un izglītojošs bija viņa nolasītais referāts *Dzintras* literārajā vakarā – *Diplomātija un Latvijas tēla veidošana*. Kopā ar sievu fil! Irmu Kalniņu topošais goda filistrs

G!fil! Ojārs Ēriks Kalniņš *Dzintras* 95. gadu jubilejas svētku aktā 2019. gada 25. maijā.

piedalījās dažādos *Dzintras* organizētos pasākumos. Kādā *Dzintras* dibināšanas gadasvētku konventā O. Ē. Kalniņš apsveikumā *dzintras* salīdzināja ar baltā tērptiem eņģeļiem. Draudzība kļuva arvien stiprāka, un 2002. gada 7. oktobrī ar A!K! atbalstu *Dzintras* darbības atjaunošanas gadadienai veltītajā svētku konventā O. Ē. Kalniņš tika uzņemts par goda filistru. Kā 2003. gadā *Vēstulē Dzintrām* (Nr. 51) rakstīja fil! Anda Dauvarte, *dzintra*: “Mīļās *dzintras*! Šodien, šajā īpašajā dienā, uzņemot par goda filistru Ojāru Kalniņu, mums sev vēlreiz jāatgādina ne tikai, kas mēs esam, tādējādi piešķirot esības un atbildības kategoriju savām domām un darbiem, bet arī jāatgādina sev: “Kāpēc mēs esam?” Jāatceras mūsu mērķi un jāpajautā sev: “Par ko es topu?” Godātais Kalniņa kungs! Pieņemot mūsu uzaicinājumu un kļūstot par *Dzintras* goda filistru, jūs reizē par saviem pieņemat mūsu mērķus un tradīcijas. Pieņemot šo godu, jūs reizē pieņemat uzdevumu, ko tas sevī nes: sekmēt *Dzintras* principu un mērķu īstenošanu.”

G!fil! O. Ē. Kalniņa ieguldījums un atbalsts vienmēr bijis nozīmīgs ikvienai *dzintrai* jau vairākus gadu desmitus, stiprinot mīlestību pret tēvzemi un izceļot latviešu nozīmi, vienoto garu un ieguldījumu Atmodas periodā un Latvijas valsts neatkarības atjaunošanā. Goda filistrs šo gadu laikā aktīvi piedalījies Mārtiņdienas un Ziemassvētku vakaros, ballēs, komeršos, kopīgajā kino gājienā uz filmu *Dvēseļu putenis* 2019. gadā, literārajos vakaros, kur bijis gan referents, gan klausītājs. O. Ē. Kalniņš patiesi sekmēja *Dzintras* principu un mērķu īstenošanu, aktīvi piedaloties un godam nesot oranži-zaļi-zilo *dzintru* krāsu lentu. **U!**

FIL! ILGA ZAĻKALNE (DZ. KRĒGERE), *zinta*

11.06.1924.–08.09.2021.

Fil! Ilga Zaļkalne dzimusi 1924. gada 11. jūnijā Rīgā; tēvs – modes dizainers, māte – tautskolotāja. Pamatizglītību līdz 6. klasei ieguva Valsts paraugpamatskolā, tad turpināja mācības Rīgas 2. ģimnāzijā. Pēc ģimnāzijas beigšanas, 1943. gadā, Ilga sāka strādāt rūpnīcā par grāmatvedi. 1944. gadā uzsāka studijas Latvijas Universitātes Arhitektūras fakultātē, lai gan sākotnējā vēlme bija studēt medicīnu.

Latvijas nestabilā politiskā un saimnieciskā stāvokļa dēļ 1944. gadā doma par studijām sarežģījās. Lai izvairītos no sagrauto tiltu atjaunošanas darbiem, kuros tika mobilizēti studenti, Ilga sāka strādāt par bioloģijas skolotāju. Šajā laikā viņa aktīvi nodarbojās arī ar sportu, galvenokārt ar basketbolu. Kopā ar tā laika basketbola komandu piedalījās vairākās sacīkstēs arī ārpus Latvijas.

Tūlīt pēc kara beigām, 1945. gadā, Ilga iepazinās ar savu nākamo vīru, ar kuru 1947. gadā uzsāka kopdzīvi, un ģimenē piedzima meita. Taču 1948. gadā tuva drauga nodevības rezultātā vīru apcietināja. Ar tā laika tiesas spriedumu viņu notiesāja ar izsūtījumu uz 25 gadiem Krievijā, Vorkutā.

Šajā laikā Ilga no jauna sāka arhitektūras studijas. Pēc trīs studiju gadiem viņu čeka vairākkārt vervēja par ziņotāju, piesolot dažāda veida tā laika priekšrocības. Ilga atteicās, kādēļ tika izslēgta no pēdējā kursa.

Ilga desmit gadus veica pagaidu darbus Jelgavas projektētāju birojā un citur. Tad nolēma atgriezties pie arhitektūras studijām un iesniedza lūgumu Latvijas Tautsaimniecības padomē atļaut tās turpināt. Iesniegums tika apstiprināts, un 40 gadu vecumā viņa kļuva par studentu Rīgas Politehniskajā institūtā, Arhitektūras fakultātē. Vēlākos gados saņēma PSRS valsts prēmiju kā projekta galvenā arhitekta par sanatorijas *Baltija* projektu Jūrmalā.

1954. gadā Hruščova *atkušņa* laikā, kad tika atbrīvoti daudzi tā laika ieslodzītie, arī Ilgas vīrs atgriezās Latvijā. Viņš nomira 1991. gadā, sagaidot Latvijas neatkarības atjaunošanu.

Korporācijā *Zinta* Ilga uzņemta 1992. gada 10. augustā Austrālijā tuvinieku apciemojuma laikā un līdz ar to bija Latvijas pirmā *zinta*, kura veidojusi Latvijas *zintu* pirmo – 47. – *coetu*. Ilgas sarūpētajās telpās Latvijas Arhitektu savienības pagrabiņā tika rīkotas pirmās tikšanās Latvijas

zintām. Visu savu darbošanās laiku korporācijā viņa vienmēr rūpējās par korporācijas biedru akadēmiskumu.

Aizsaulē Ilga devās 2021. gada 8. septembrī 97 gadu vecumā. *Zintas* goda sardzes pavadībā guldīta zemes klēpī 2021. gada 12. septembrī Rīgas 2. Meža kapos.

Ko Ilga domāja par korporācijām mūsdienās un ko novēlēja *zintām*: "Korporācijas ir ļoti nacionālas akadēmiskas organizācijas. Ir grūti pateikt, kas šobrīd ir akadēmisks gars. Visa pasaule mainās, arī korporācijām kaut kas ir jāmaina. Akadēmiskums ir arī tas, kā tu runā, kā tu uzvedies. Isto akadēmiskumu jums pašām ir jāatrod!"

Sit tibi terra levis!

Sagatavoja fil! Gaida Maruta Sedmale, *zinta*

FIL! PĒTERIS BOLŠAITIS,

frater letticus

12.07.1937.–11.09.2021.

Pēteris Paulis Bolšaitis dzimis 1937. gada 12. jūlijā Pirmā jātnieku pulka kapteiņa Aleksandra Bolšaiša un zobārstes fil! Elzas Bolšaites (dz. Grīnbergs), *daugaviete*, ģimenē Daugavpilī. Tēvs Aleksandrs 1941. gada 14. jūnijā tika deportēts no Latvijas. Pēteris Otrā pasaules kara laikā, 1944. gadā, kopā ar māti un māsu Ilēni devās bēgļu gaitās uz Grācu Austrijā, bet 1947. gadā – uz Venecuēlu. Ar *Mobil Oil Co.* stipendiju studēja ķīmiskās inženierzinātnes Kalifornijas Tehnoloģiskajā institūtā, kur 1960. gadā ieguva bakalaura un 1961. gadā maģistra grādu. Studijas turpināja Delavēras Universitātē (ASV), 1964. gadā iegūstot doktora grādu. Strādāja pētniecībā un par mācītspēku M. Planka Ķīmijas institūtā Getingenā (Vācijā), Venecuēlas Pētniecības institūtā un Venecuēlas Centrālajā universitātē, kā arī Merilendas Universitātē un Masačūsetsas Tehnoloģiskajā institūtā ASV.

P. Bolšaitis nezaudēja saikni ar Latviju, regulāri sarakstoties ar radniekiem dzimtenē. 1968. gada Ziemassvētkos Pēteris pirmo reizi apmeklēja vēl okupēto dzimteni, bet vēlāk (no 1993. gada) regulāri darbojās Latvijā, apsaimniekojot ģimenes nekustamo īpašumu *Lāčplēša centrs*. 1997. gadā ar ģimeni pārcēlās uz dzīvi Latvijā.

Korporācija P. Bolšaitim bija svarīga no bērnības līdz pat dzīves nogalei. Jau 12 gadu vecumā viņš zināja visu par korporācijām, spēlējot zoli kopā ar *Selonijas* biedriem. *Frat! Lettica* Pēteris uzņemts 1958. gada rudenī. Pēc *Frat! Lettica* darbības atjaunošanās P. Bolšaitis 2000. gadā uzsāka aktīvu darbu Rīgā, lai piesaistītu korporācijai jaunus, spējīgus biedrus. Pēteris ieguldījis daudz enerģijas un finanšu līdzekļu, lai korporācijas darbība veiksmīgi atjaunotos.

1987. gadā P. Bolšaitis apprecējās ar fil! Īru *Kuhn-Bolšaitis, varavīksne*. P. Bolšaitis par *Varavīksnes* god!fil! tika uzņemts 2006. gadā. Kā goda filistrs Pēteris pie *varavīksnēm* vienmēr bija gaidīts viesis; tāpat esam no sirds pateicīgas par P. Bolšaiša un zelta fil! Īras mums dāvināto konventa dzīvokli, ko saucam par mājām nu jau vairāk nekā desmit gadus. Arī mēs ar prieku devāmies ciemos pie Pētera – viņš vienmēr interesējās, kā katrai iet, ko studē, un ar savām plašajām zināšanām dažādās nozarēs aizrāva visus klātesošos.

P. Bolšaitis aktīvi iesaistījās sabiedriskajā dzīvē. 2016. gadā saņēma Triju Zvaigžņu ordeni; apbalvots arī ar Venecuēlas augstāko apbalvojumu – Andresa Bello ordeni. P. Bolšaitis kopā ar Eduardu Andersu dibinājis Kluso varoņu fondu, kura mērķis ir cildināt un atbalstīt tās ģimenes, kuras, riskējot ar savu dzīvību, glābušas citus cilvēkus. Pēteris ir

vairāku grāmatu autors (*Pētera peripetijas, Latvijas klusie varoņi, Vivat Academia: Atmiņas un stāsti par buršu valsti*), kā arī tulkojis tādas grāmatas kā Z. fon Fēgezaka *Baltiešu gredzens, Senči un pēcteči*, N. Kazandzaka *Kristus pēdējais kārdinājums* un Dž. Haidena *Pauls Šimanis. Minoritāšu aizstāvis*. 2021. gada maijā izdots P. Bolšaiša tulkotais darbs *Pizas pastarā tiesa*, ienākumus no tā pārdošanas veltot jauniešu izglītībai. Pēdējā viņa sastādītā grāmata *Nepratām cienīt un sargāt demokrātiju*, kurā apkopotas J. Jaunsleiņa atmiņas un dienasgrāmata, oficiāli vēl nav atklāta. Pēteris un Īra novērtēja izglītības nozīmību jaunu cilvēku dzīvē, tāpēc viņi 2004. gadā dibināja divas Vītolu fonda stipendijas: stipendiju studējošām *Varavīksnes* meitenēm, tautietēm un *Lāčplēša centra* stipendiju. Pēteris un Īra vienmēr iesaistījās stipendiātu dzīvē, interesējās par viņu panākumiem. Līdz pat mūža beigām god!fil! bija enerģijas pilns. Arī pašā dzīves noslēgumā viņam joprojām bija plāni un iesākti darbi, kas diemžēl ar paša rokām netiks pabeigti. Pētera aiziešana mūžībā bija pēkšņa, to joprojām grūti aptvert, tomēr viņa paveiktais nekur nezudīs.

Sit tibi terra levis!

Sagatavojuši: t/l sen! t! Reina Ambarova, *varavīksne*

FIL! ANDREJS BAIDIŅŠ,

frater Academicus

16.12.1930.–25.11.2021.

Dzimis 16.12.1930. Valmieras apriņķa Dauguļu pag. *Gāršās* lauksaimnieka Kārļa Baidiņa un Martas (dz. Lode) trīs bērnu ģimenē.

No 1939. līdz 1944. gadam mācījies Dauguļu pamatskolā, beidzis 6. klasi. 24.09.1944. ar ģimeni atstājis dzimtās mājas un 26.10.1944. ar kuģi no Liepājas devies bēgļu gaitās uz Dancigu Vācijā (tagad Gdaņska Polijā).

Mācījies un 1946. gadā beidzis pamatskolas 7. klasi. Iestājies Vircburgas Latviešu ģimnāzijā (Centrālajā nometnē), kur pabeidzis trīs klases.

23.08.1949. ar ģimeni ieceļojis ASV. 1950. gadā pabeidzis pilsētas vidusskolu Redlajenā (*Red Lion*) Pensilvānijā. Par labām sekmēm ieguvis stipendiju un iestājies Jorkas pilsētas divgadīgajā koledžā, stud. *chem*. Par labām sekmēm atkal ieguvis stipendiju un iestājies Franklina un Māršala koledžā Lankasterā Pensilvānijā, stud. *chem*. 1954. gadā studijas beidzis ar *cum laude BCh* grādu ar izcilību. Piepelnījies ar dažādiem rokpeļņa darbiem.

No 1954. līdz 1958. gadam stud. *chem*. Ratgersa Universitātes doktorantūrā Ņūbransvikā Ņūdžersijā. Studijas beidzis ar *PhD* grādu fizikālajā ķīmijā. Strādājis par lektoru ķīmijas laboratorijā; 1958. gadā uzsācis darbu *E. I. du Pont de Nemours & Co.* pigmentu nodaļā.

Apmeties uz dzīvi Vilmingtonā Delavēras pavalstī. Strādājis par ķīmiķi Duponta Eksperimentālajā pētniecības laboratorijā (*DuPont Experimental Station*) Vilmingtonā.

16.07.1960. salaulājies ar Dzintru Vaivari, *imer.* (15.10.1937.). Ģimenē ir divi dēli: Juris, *fr. Lett.*, (15.01.1964.) un Andris (Ancis, 23.06.1968.).

Pensionējies 1993. gadā pēc 35 nostrādātiem gadiem. Specializējies koloīdkīmijā, darbojies galvenokārt ar titāna dioksīda pigmentiem. Ieguvis divus patentus un uzrakstījis ap 20 rakstus.

Vācijā iestājies skautu organizācijā; 1947. gadā bijis Vircburgas Ziemeļu nometnes Dundagas skautu un gaidu vienības biedrs.

Amerikas Latviešu apvienības (ALA) biedrs, aktīvi darbojies dažādos amatos. 2014. gadā saņēmis ALA atzinības rakstu par izciliem sasniegumiem sabiedriskajā un latviešiem nozīmīgā kultūras darbā.

Bijis Filadelfijas Brīvo latvju biedrības (*The Latvian Society of Philadelphia*) biedrs, biedrības bibliotēkas darba grupas

vadītājs, Vilmingtonas un apkārtnes latviešu kopas biedrs un valdes loceklis, Filadelfijas latviešu pensionāru kopas priekšnieks, Amerikas latviešu palīdzības fonda Vašingtonas Kolumbijas distrikta nodaļas vadītājs, ASV vecākās akadēmiskās goda biedrības *Phi Beta Kappa Society* biedrs un Amerikas Ķīmiķu biedrības (*American Chemical Society*) biedrs, Latviešu ev. lut. baznīcas Amerikā (LELBA) Ētikas komisijas loceklis.

Interesējies par filozofiju, antropoloģiju, bioloģiju un astrofiziku; piedalījies ar referātiem Amerikas Zinātņu veicināšanas biedrības (AAAS) sanāksmēs. Andrejam patika teātris, klasiskā mūzika, kā arī vēstures, zinātnes un zinātniskās fantastikas grāmatas. Viņš bija iekopis sakņu un puķu dārzu, kā arī apguvis dažas īpašas ēdienu receptes.

25.11.2021. miris Vilmingtonā Delavēras pavalstī ASV. 01.12.2021. pārpeļnots. Izvadīšana paredzēta 2022. gada pavasarī Filadelfijas Latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzē. Pelnu urna tiks apglabāta Latviešu brāļu kapos Katskiļos Ņujorkas pavalstī.

Fraternitas Academica uzņemts 1954. gada I semestrī. Krāsas piešķirtas 19.05.1956. Ievēlēts par s/l sekretāru, vicesenioru, Augstākās buršu tiesas (A!B!T!) tiesnesi, arhivāru un kasieri, Latvijas Korporāciju apvienības (L!K!A!) Zinātņu komisijas locekli, bijis komisijas priekšsēdis un kasieris. Bijis L!K!A! Informācijas tīkla izveidošanas komisijas priekšsēdis. 1989. gadā par draudzības veicināšanu piešķirtas *Tervetia* krāsas. 1996. gadā, globālajam prezidijam pārceļoties uz Latviju, iecelts par Konventa prezidija senioru pie L!K!A!. Ieņēmis dažādus amatus Filistru Biedrībā (F!B!) un L!K!A!. 2010. gadā piešķirts F!B! apbalvojums – goda raksts. 14.01.2014. piešķirta *centum* zīme. Vairākkārt finansiāli atbalstījis korporācijas vēstures un biedru biogrāfisko enciklopēdiju *Album Fratrum Academicorum* izdošanu, korporācijas 2. kantikuma izdošanu un K!Dz! remontdarbus.

Fraternitas Academica ir zaudējusi savu aktīvāko filistru Ziemeļamerikā, kurš pēdējos 30 gadus sniedzis milzīgu un paliekošu ieguldījumu korporācijas attīstībā Latvijā. Andrej, lai Tev vieglas smiltis!

Sagatavojis fil! Kārlis Līdaka (dzim. Līdaks), *fr! Acad.* 1991 II. (Plašākas ziņas par A. Baidiņu pieejamas šeit: <https://timenote.info/lv/Andrejs-Baidins>)

Latvijas karogam un ģerbonim – 100

Fill! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Foto: Ernests Dinka, Saeimas administrācija

Glezna Tautas veidots karogs Muzeju nakts ekspozīcijā Saeimas namā 2017. gadā.

Latvijas Republikas 103. gadadiena 2021. gadā bija īpaši nozīmīga, jo valsts simboli – karogs un ģerbonis – svinēja savu simtgadi, jo 1921. gada 15. jūnijā tie tika apstiprināti Satversmes sapulcē, pieņemot *Likumu par Latvijas Republikas karogu un ģerboni*. Sarkanbaltsarkanais karogs pārliecinoši bija kļuvis par Latvijas valsts simbolu. Konstitucionāli Latvijas Satversmē valsts karogu nostiprināja Satversmes sapulce 1922. gada 15. februārī. Latvijas valsts karoga un no tā atvasināto karogu sistēmas izveidošanas process tika noslēgts 1923. gadā, kad valsts prezidents Jānis Čakste izsludināja *Likumu par Latvijas valsts, tirdzniecības, amatu personu un atsevišķu iestāžu un karakuģu karogiem*.

“Sirmās senatnes latviešu nacionālās krāsas – sarkans-balts-sarkans – tagad pauž un sludina mums pašiem, mūsu kaimiņiem, visai pasaulei mūsu jaunās valsts vārdu, stiprumu un labo slavu. Sarkans-balts-sarkans – ir Latvijas karogs; sarkans-balts-sarkans – ir Latvija. Latvija priekš mums, ap mums un iekš mums! Pats galvenais ir pēdējais, proti, – Latvija iekš mums, mūsu sirdīs, mūsu pēctecībā, mūsu ticībā,” teica Kārlis Ulmanis.

Materiāls sagatavots, balstoties uz Latvijas Nacionālā arhīva sniegto informāciju. **U!**

Žurnāla veidošanā piedalījušies:

redaktore:

fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

redaktora vietniece:

fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

redkolēģija:

fil! Dmitrijs Trofimovs, *frater arctus*

fil! Eduards Grigorjevs, *frater imanticus*

fil! Inese Tauriņa, *dzintra*

fil! Ance Saulīte, *spīdola*

com! Artūrs Špaks, *lettonus*

com! Roberts Rasums, *lettonus*

izplatīšana/abonēšana:

com! Rūdolfs Ziņģis, *gersicanus*

korektore: Indra Endzele

maketētāja: Rita Kalniņa

Paldies ikvienam konventam un raksta autoram par atsaucību uz bezatlīdzības darbu 116. numura tapšanā. Žurnālu sagatavojušas *Universitas* redaktora un redkolēģija. Izdevis F!B!S! ar L!K!A! finansiālu atbalstu.

Tirāža 1300 eksemplāri Iznāk divreiz gadā

Par iespēju saņemt žurnālu interesēties savā korporācijā vai rakstīt:

e-pasts: universitas@pk.lv

adrese: Rūpniecības iela 4A, Rīga, Latvija, LV-1010

tīmekļvietne: www.universitas.lv

Facebook: [zurnalsUniversitas](https://www.facebook.com/zurnalsUniversitas)

Redakcija patur tiesības iesūtītos materiālus rediģēt, saīsināt, atlikt vai neiespiest.